

**T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
DOĞU DİLLERİ VE EDEBİYATLARI
(SİNOLOJİ) ANABİLİM DALI**

**BEYLİKLERDEN İMPARATORLUĞA GİDEN SÜREÇ VE
İLK İMPARATOR QIN SHI HUANG DI**

Yüksek Lisans Tezi

Feyza GÖREZ

Ankara – 2011

**T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
DOĞU DİLLERİ VE EDEBİYATLARI
(SİNOLOJİ) ANABİLİM DALI**

**BEYLİKLERDEN İMPARATORLUĞA GİDEN SÜREÇ VE
İLK İMPARATOR QIN SHI HUANG DI**

Yüksek Lisans Tezi

Feyza GÖREZ

Tez Danışmanı

Prof. Dr. Bülent OKAY

Ankara – 2011

ÖNSÖZ

Çin, köklü tarihi boyunca birçok hükümdar tarafından yönetilmiştir. Ancak hiç kimse adından Qin Shi Huang Di kadar söz ettirmemiştir. Bunun sebebi ise asırlar geçmesine rağmen onun yapmış olduğu reformların günümüz Çin Halk Cumhuriyeti'nin temellerini oluşturması ve onun izlerini taşıyan kültür miraslarının önemidir. O, kimi araştırmacılar tarafından bir cani, kimileri tarafından ise bir dahi olarak nitelendirilmektedir. Qin Shi Huang Di'nin hükümdarlık dönemi, yapmış olduğu reformlar, bırakmış olduğu kültür mirasları ve şahsiyeti "Tarih Kayıtları" temel alınarak incelenecektir.

Tez konusu seçiminde bana yol gösteren, yönlendiren ve sorunların çözümünde yardımcı olan danışmanım Sayın Prof. Dr. Bülent OKAY'a teşekkürlerimi sunarım.

Feyza GÖREZ

Ankara - 2011

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	I
İÇİNDEKİLER.....	II
GİRİŞ	IV
1. BÖLÜM	
QIN SHI HUANG DI ÖNCESİ ÇİN TARİHİNE GENEL BAKIŞ.....	1
1.1. Xia ve Shang Hanedanlığı.....	1
1.2. Zhou Hanedanlığı.....	4
1.2.1. İlkbahar Sonbahar Dönemi.....	6
1.2.2. Savaşan Beylikler Dönemi	12
1.2.2.1 Qin Beyliği.....	19
2. BÖLÜM	
QIN SHI HUANG DI'NIN TAHTA ÇIKIŞI VE ÇİN'DE SİYASİ BİRLİĞİ SAĞLAMASI.....	26
2.1. Qin Beyliği'nin Güçlenmesi ve İktidar Mücadelesi	26
2.1.1. Qin Beyliğinin Han Beyliğine Son Vermesi	30
2.1.2. Qin Beyliğinin Zhao Beyliğine Son Vermesi.....	31
2.1.3. Qin Beyliğinin Wei Beyliğine Son Vermesi	31
2.1.4. Qin Beyliğinin Chu Beyliğine Son Vermesi	32
2.1.5. Qin Beyliğinin Yan Beyliğine Son Vermesi	32
2.1.6. Qin Beyliğinin Qi Beyliğine Son Vermesi.....	33
3. BÖLÜM	
QIN SHI HUANG DI'NİN REFORMLARI VE ESERLERİ	34
3.1. Reformlar.....	34

3.2. Çin Seddi	40
3.3. Anıt Mezar ve Toprak Ordu	43
3.4. Yollar.....	48
4. BÖLÜM	
QIN SHI HUANG DI'NİN ÖLÜMÜ VE KİŞİLİĞİ.....	50
4.1. Qin Shi Huang Di'nin Kişiliği.....	50
4.2. Ölümsüzlük Arzusuna Rağmen İlk İmparatorun Ölümü	58
KRONOLOJİ.....	60
SONUÇ	74
ÖZET	78
ABSTRACT	79
EKLER.....	80
KAYNAKÇA	117

GİRİŞ

Çin dünyadaki diğer ülkelere nazaran 4000 yıllık tarihiyle her zaman adından söz ettirmiştir. Birçok medeniyet yerini bir diğerine bırakıp tarih sahnesinden kaybolurken, Çin bazen bütün Türkistan ve Moğolistan'ı içine almış, bazen de Sarı Irmak bölgesinde ufak bir devlet olmuştur.¹

Çin'in köklü tarihinin, kültürünün ve güçlü ekonomisinin temellerini atan şüphesiz ki Qin Shi Huang Di²'dir. Sinoloji alanında olsun olmasın birçok araştırmacı Qin Shi Huang Di'nin kim olduğunu bilmektedir. Nitekim Çin hakkında hiçbir bilgiye sahip olmayan biri bile ondan geride kalan Çin Seddi'ni ya da Anıt Mezarı mutlaka duymuştur. 15 yıl gibi çok uzun sayılamayacak bir süre tahta kalmış olmasına rağmen dünyada iz bırakan nadir insanlardandır. Öyle ki kendi ülkesi ve dünyada bazı ülkeler hariç, birçok ülke Çin'i onun adı ile anmaktadırlar.

Bu on beş yılda beylikleri tek bir merkezde toplayarak Çin'de siyasi birliği kurmuştur. Ülkede siyasi birliği sağladıktan sonra, çok sayıda yenilikler yapmıştır. Örneğin; Yazıda birlik, ölçü birimlerinde standartlaşma, ceza sistemleri ve hukuk alanında yapılanma, ülkeyi bir arada tutmak adına yapılan yollar. Ayrıca, Dünya Mirasları arasında yerini alan Çin Seddi, anıtmezar ve toprak ordu³ unutulamaz.

---

¹ Eberhard, Wolfram, **Çin Tarihi**, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, 1987, sf: 1.

² Türkçe okunuşu: Çin Şi Huan Di.

³ Kilden yapılan bu orduya Terra Cotta Ordusu adı verilmektedir. (Terra: Toprak, Cotta: Kızıl demektir. "Kızıl Toprak" yani kildir.) Çincesi: 兵马俑 Bing Ma Yong.

Bu çalışmamızda; Qin Shi Huang Di'nin doğumundan önceki Çin tarihi, Qin Beyliği'nin genel durumu, doğumuna kadar süregelen entrikalar, doğumu ve yönetimde bulunduğu süre içinde yapmış olduğu reformlarla siyasi birliği kurma aşamaları incelenmiştir. Bu incelemeler sırasında ana kaynağımız, ünlü tarihçi Sima Qian (司马迁) tarafından M.Ö. 109 -91 yılları arasında yazılmış olan Shi Ji (史记) yani Tarih Kayıtları'dır.

Tarih Kayıtları'nda bu kişiye ait birden fazla isim bulunmaktadır. Fakat biz bu çalışmamızda karışıklığa sebebiyet vermemek için Qin Shi Huang Di ismini kullanacağız. Aynı zamanda bu çalışmada Hanyu Pinyin⁴ sistemi kullanılacaktır.

Bu çalışma esnasında kullanılan ilk el kaynağımız Tarih Kayıtları adlı eser klasik Çince ile yazılmıştır. Bu nedenle metinlerin taranması zaman almıştır. Yaptığımız çalışmalarda internet sitelerinden yararlanılmış ama bu siteler kaynakçada belirtilmemiştir.

Aynı zamanda Qin Shi Huang'ın milattan önce yaşadığı dönemin koşullarının anlaşılabilmesi için bazı görsellere ihtiyaç duyulmuştur. Bu yüzden ünlü Sinologlar tarafından metni hazırlanmış, BBC ve National Geographic gibi kanallarda yayınlanmış olan belgeseller, zihnimizde o dönemin koşullarının canlanmasında faydalı olmuştur. Söz konusu belgelerin künyeleri de kaynakçada belirtilmemiştir.

---

⁴ Hanyu Pinyin, Çince yazısında kullanılan romanizasyon sistemidir. Yani her biri ayrı bir ideogram olan Çince karakterlerin bu sistem ile Latin alfabesi gibi okunabilmesini sağlar. Bunun dışında Wide-Giles, Tongyong Pinyin, Postal Pinyin gibi sistemler bulunmaktadır.

Hükümdarın kişiliği hakkında bilgi veren son bölümde kullandığımız kişilik analizi ve kişilik kitaplarının yanı sıra, psikiyatri alanında uzmanlaşmış hekimlere de danışılmıştır.

Tez yazımında kullanılan temel kaynak Shi Ji (史记):

“Tarih Kayıtları” olarak Türkçeye çevirebileceğimiz bu kitap Batı Han hanedanlığı döneminde (M.Ö. 206-M.S. 25), Si Ma Qian (司马迁) (M.Ö. 145-M.Ö.86) tarafından yazılmıştır. Bu kitap ile birlikte Çin’de resmi tarih yazıcılığı başlamıştır. Huang Di’den Han Wu Di (汉武帝)’ye kadar olan tarihi kapsar.

Si Ma Qian’in babası Si Ma Tan Tai Shi Ling (太史令)⁵ görevini yaptığı dönemde genel bir tarih kitabı yazmayı düşünmüş, ancak bunu gerçekleştirememiştir. Ölmeden önce oğlu Si Ma Qian’den bu çalışmayı tamamlamasını istemiştir. M.Ö. 108 yılında Si Ma Qian babasının görevini yerine getirmiştir. Babasının vasiyeti ile Shi Ji’yi yazmaya başlamıştır.

Shi Ji’den öncede tarih kitapları vardı (左传 Zuo Zhuan, 国语 Guo Yu, 世本 Shi Ben, 战国策 Zhan Guo Ce, 楚汉春秋 Chu han Chun Qiu) ancak bu kitapların çoğu yıllık biçiminde idi ve bir bölgenin ya da dönemin tarihini içeriyordu.⁶

---

⁵ Sarayda hanedanlığa ait kitapları, belgeleri düzenlemekle ve tarihi olayları kaydetmekle görevli kişi.

⁶ Zhongguo Da Baike Quanshu 中国大百科全书, (8. cilt) sf: 4387.

Shi Ji toplam 130 bölümden oluşmaktadır⁷:

1. Ben ji (本记): 12 bölümden oluşmaktadır. Xia, Shang ve Zhou ile Qin Shi Huang Di'ye kadar yer alan hükümdarların biyografileri yer almaktadır.

2. Shi jia (世家) : 30 bölümden oluşmaktadır. Önemli yöneticilerin, soyluların çoğunluğu İlkbahar-Sonbahar Savaşan Beylikler döneminden birçok devlet memurunun biyografileri yer alır.

3. Lie zhuan (列传) : 70 bölümden oluşmaktadır. Önemli kişiler hakkında bilgi verilmektedir ve onların biyografilerinden oluşmaktadır. Lao Zi, Mo Zi, Sun Zi bu kişiler içinde yer alır.

4. Shu (书) : 8 bölümden oluşmaktadır. Zamanın ekonomisi ve diğer konuları ele alır.

5. Biao (表) : 10 bölümden oluşmaktadır. Olayların zaman çizelgesi verilmektedir.

Shi Ji Hunlar ile ilgili bilgiler içeren en eski tarih kitabıdır. 匈奴 Xiongnu'ların atalarından, yerleştiği bölgelerden, inançlarından, geleneklerinden, 单于⁸ chan yü'lerin başa geçişinden Teoman'dan (Touman 头曼) başlanarak anlatılmakta ve Teoman ile oğlu Mete (冒顿)döneminden bahsedilmektedir. Xiongnu'ların iç

---

⁷ Juan (卷) sözcüğü "tomar" anlamına gelmektedir. Bugünkü anlamda "bölüm" sözcüğü bunu karşılamamaktadır ama biz bölüm terimini kullanmayı tercih ettik.

⁸ 单于: Chan Yü: Hun yöneticilerine verilen unvan.

gelişmelerinden, Çin ile olan ilişkilerinden, askeri yapılarından, savaşlarından söz edilir. Ayrıca batı bölgesine iki kez elçi olarak gönderilen Zhang Qian (张骞)'in raporu da 123. bölümde yer almaktadır. Bu nedenle Türk tarihinin erken dönemlerini araştırmak isteyen herkesin incelemesi gereken bir eserdir.

1. BÖLÜM

QIN SHI HUANG DI ÖNCESİ ÇİN TARİHİNE GENEL BAKIŞ

1.1. Xia ve Shang Hanedanlıkları

Çin tarihinin ilk hanedanlığı Shang Hanedanlığı'dır (商朝) (M.Ö. 1450 – M.Ö. 1050). Shang Hanedanlığı'na ait yazılı belgelerde Shanglardan önce Xia Hanedanlığı (夏朝) olduğunu görüyoruz. İktidarda buldukları süre hakkında net bir bilgi bulunmamakla beraber, takriben M.Ö. 1800–1500 yıllarında Yang - Shao⁹ kültürünün yeni bir şekli olarak Güney Shanxi'de küçük bir devlet olarak bilinmektedir. Xialar'da görülen yeni bir kültür unsuru tunçtur. Fakat Çin kayıtları Xialar'dan neredeyse hiç bahsetmezler ve Çin tarihinin ilk hanedanlığını Shanglar olarak kabul ederler.

Shang Hanedanlığı'nın merkezi Kuzey-doğu Henan'da Shanxi Dağı'nın eteklerinden ovalara doğru uzanmaktaydı. Bugünkü Anyang şehri civarlarında Shanglara ait buluntular vardır. Bu kazılarda balçıktan yapılmış duvarlar yaşadıkları evlerin şekillerini belirlerken, bilhassa tunçtan yapılmış kaplar mevcuttur. Bronz eritme tekniği ve eriştiği başarılar Çin'in teknolojik dehasının ve estetik eşsizliğinin ilk işaretleridir.¹⁰

Shanglar gündelik için bronz kaplar değil, toprak kaplar kullanırdı. O dönem bronz ve tunç değerli idi. Daima maden sıkıntısı çeken Çin, madeni sermaye olarak

---

⁹ M.Ö. 2000'lerde, Orta – Kuzey Çin'de, Kuzey Çin'de ve Batı Çin'de, yani dağlık bölgelerde görülen bu kültür doğudaki düzlük yerlerde görülmemektedir. En belirgin özellikler yapmış oldukları çanak çömleklerdir. (Eberhard, W., Çin Tarihi, sf: 20-21)

¹⁰ Keay, John, **Çin Tarihi**, İnkılâp Kitapevi, İstanbul, 2011, sf: 50–51.

biriktirmiştir. Böylece fiyatlar yükselmiştir. Fiyatlar yeteri derecede yükselince, bunlar yine piyasaya sürülür ve fiyatlar tekrar düşer. Daha sonra metal para kullanılmaya başlanınca bu kanun daha rahat anlaşılmaya başlandı. Bu şu şekilde açıklanabilir; para yapımında kullanılan metalin türü ne olursa olsun paranın itibari değeri aynıdır. Bu şekilde bronz kaplar eritilip para yapılırdı. Piyasada fazla para bulununca da paranın değeri düşerdi. Bu durumda da paralar eritilerek madeni kaplar yapılır böylece para azalır ve değeri artardı. O zaman da tekrar kaplar eritilerek para yapılırdı. O dönemde bronz kapların sürekli kullanılmaması bu sebeptendir, toprak kaplar her zaman mevcut olmuştur. Bu da porselenin daha erken icat edilmesine vesile olmuştur.¹¹

Shanglar yaşadıkları dönemde yukarıda sözünü ettiğimiz gibi sadece ekonomik alanda değil aynı zamanda kültürel alanda da çok büyük adımlar atmışlardır. Buna verilecek en iyi örnek yazının icadıdır. Bugünkü Çin yazısının temeli olan bu şekiller Fal Yazıtları ya da Kaplumbağa Kemiği Yazıtları (甲骨文) olarak bilinir.

Pekinli bir eczacı 1889'da sıtma hastalarını toprağın derinliklerindeki "ejderha kemiklerinden" yaptığı bir ilaçla tedavi ettiği iddiasında bulundu. Henan eyaletinin Anyang şehrindeki Xiaotun köyündeki bu kemikler aslında sığır kürek kemiklerinden ve kaplumbağa kabuklarından başka bir şey değildir; ama çok eski görünüyordular ve üzerlerine bir tür yazı kazınmış gibi gözüküyordu. Bunları keşfeden ise erkek kardeşi antik Çin metinleri uzmanı olan bir sıtma hastasıydı.

---

¹¹ Eberhard, Wolfram, **Çin Tarihi**, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, 1987, sf: 28.

Uzman kardeş çok geçmeden kazınmış karakterlerin, Geç Dönem Shang bronzları üzerindeki yazıyla aynı olduğunu keşfeder keşfetmez de bu bölgeye hücum başlar. Bugüne kadar çoğunun gerçek olduğu belirlenen yaklaşık 7000 sığır kemiği ve kaplumbağa kabuğundan oluşan 100000 parça gün ışığına çıkartılmıştır. Çeyrek yüzyıl içinde tek bir bölgeden çıkarılan bu hazine adeta bir “belge kasası” niteliğindedir. Bu kemikler ve kabuklar 3000 yıllık bir zaman dilimine ışık tutmaktadır.¹² Kemiklerin üzerindeki yazıtlar faldır. Kemik ile fala bakarlardı. Fala bakmak için kemiğin üzerini yakarak bir çizgi yaparlar, bu da kabuğun arka tarafında çatlaklar ortaya çıkarırdı. Bu çatlakların yönlerinden geleceğe dair yorum yaparlar ve bu yorumları kemiklerin üzerine yazarlardı.¹³ Okuryazarlık bürokrasinin temel amacı olarak belirlenmiştir. Bürokrasi ve okuryazarlık, resmi yazışmaları kayda geçiriyor ve böylelikle tarihsel belgelendirmenin de ilk adımlarını atıyordu.

Kendi içlerinde ekonomik ve kültürel açıdan parlak bir dönem geçiren Shanglar, zamanla kuzeydeki kavimlerden etkilenmişlerdir. Bu kavimlerden Shanglara gelen at ve arabalara sahip olanlar statüsü yüksek olarak nitelendiriliyor ve merkezden bağımsız beylik haline geliyorlardı. Bu beyliklerden biride batıdaki Zhoulardır. Beylik sistemiyle Shanglara bağlı olan Zhou’lar gittikçe güçlenmeye başlamışlardır. Shanglar ise beyliklerin itaatsizliklerinden dolayı güç kaybetmeye başlamışlardır. Nihayet M.Ö. 1050’de Zhoular Shanglara saldırmış ve onları ortadan kaldırıp, Zhou Hanedanlığı’nı kurmuşlardır. Böylelikle bazı Sinologların deyimi ile “gerçek Çin tarihi başlamıştır”¹⁴.

---

¹² Keay, John, **Çin Tarihi**, İnkılâp Kitapevi, İstanbul, 2011, sf: 44–45.

¹³ Eberhard, Wolfram, **Çin Tarihi**, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, 1987, sf: 29.

¹⁴ Eberhard, Wolfram, **Çin Tarihi**, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, 1987, sf: 34.

1.2. Zhou Hanedanlığı

Zhou Hanedanlığı (周朝) hüküm sürdüğü 790 yıl boyunca (M.Ö. 1046- M.Ö. 256) babadan oğla geçen 39 hükümdar ile hüküm sürdüğü yıllara bakıldığında kendilerinden önceki soyların hiçbirisi bunun yarısına bile erişememişti. Zhouların bu uzun egemenlik dönemi de entelektüel ve sanatsal yaratıcılıkta müthiş bir patlamaya tanıklık etti ve bu da hem Çin'in ilk klasik metinlerinin ortaya çıkmasına hem de toplumsal, yönetsel, yöneticilik ve refah alanlarında keskin birer dönüşüme sahne oldu.¹⁵

Zhouların idari merkezi bugünkü Xianfu'ya yakın, Shanxi'de bulunuyordu. Başlarında liderleri bulunan boylar etrafında ise irili ufaklı sayısız beylikler bulunuyordu. Bu beyliklerin birbirinden farklı kültürleri bulunmaktaydı, kuzeyde eski Shangları bile görmekteyiz. Yine bu hanedanlık döneminde para basımına geçildi; savunma duvarları bu dönemde yükselmeye; gerek sulama, gerekse taşkınları ve selleri önleme amacıyla yönelik su kanalları kazılmaya başlandı. Topraklar genişlediği gibi; yeni şehirlerin oluşmasının yanı sıra ekilip biçilen topraklarda genişledi. Öyle ki Zhouların en eski atalarından olan Qi "Tarım Tanrısı" olarak kabul edilirdi.

Zhou Hanedanlığı döneminde birçok başarılı insan yetiştirildi. Devlet işlerine yerleştirilen kişiler için kan bağı ya da akrabalık şartı aranmadı. Alanında uzmanlaşmış kişiler bu işlere getirildi. Bu uygulama saraydan topluma hatta askeri yönetime kadar uzanmıştır.

---

¹⁵ Keay, John, **Çin Tarihi**, İnkılâp Kitapevi, İstanbul, 2011, sf: 52.

Zhouların yönetiminde Hükümdar Wu'nun (武王) ölümü ile en büyük oğlu Cheng (成王) iktidarı ele almak istedi. Çok genç ve deneyimsiz olması diğer kardeşlerinin tepkisini topladı ve başka bir beylik yapan amcaları ile işbirliği yaparak genç veliahdı tanımamayı tercih ettiler. Taht kavgaları ile vakit kaybetmemeyi tercih eden amca Hükümdar Cheng'ı himayesi altına alarak dış ataklara karşı direnmeye başladılar. Sonunda genişliği 1600 km'yi derinliği ise yüzlerce km'yi bulan bir alan, yani kuzey Çin artık Zhou'nundu. Bu yeni topraklar akrabalar ve komutanlar arasında paylaştırıldı ve birçok yeni beylik ortaya çıktı. Zhou Hükümdarı Cheng'ın amcası yönettiği topraklardaki görevinden feragat etti ve iktidarı tamamen yeğeni Cheng'a bıraktı.

Hükümdar Cheng sonunda amcasının idaresinden kurtulmuş olarak otuz yılı aşkın bir süre sorunsuz bir iktidar dönemi geçirdi. Hükümdar Cheng'dan sonra oğlu Hükümdar Kang (康王) ve onunda oğlu Hükümdar Zhao (昭王) tarafından Zhou iktidarı yenilgi ve gerileme yüzü görmeden sürüp gitti.

Shi Ji'de; M.Ö. 957 yılında Hükümdar Zhao'nun Chu beyliğine karşı düşüncesiz bir saldırı düzenlediği ve korkunç bir yenilgiye uğradığı yazar.¹⁶ Bundan on üç yıl sonra, Hükümdar Mu (穆王) Zhou'nun kuzeybatı sınırında yaşayan bir halk olan Quan Rong'a karşı düzenlediği seferde başarılı olamadı. M.Ö. 827-782 yıllarında tahta geçen Xuan (宣王) Hükümdarlığı tekrar ayağa kaldırabilmek için sert bir tutum sergilediyse de başarılı olamadı. Hükümdar Xuan'den sonra yerine geçen oğlu You'da (幽王) yapılan saldırı ile öldürülmekten kurtulamadı, You'nun oğlu

---

¹⁶ Lu, Xujia, "Shi Ji (史记)", (Tarih Kayıtları), Hanyu Da Cidian Chubanshe, Shanghai, 2004, sf: 41.

Hükümdar Ping (平王) Hanedanlığa sadık kalıp yıkılan yıkılan her şeyi toparlamaya çalıştı hatta atalarından kalma birçok tapınağı yeniden inşa ettirdi. Zhou henüz tükenmemişti; önlerinde hala 400 yıl vardı.¹⁷¹⁸

İşte birbiri ardına ölen ve yerine geçen hükümdarların başarılı ve başarısız geçen onca senesinden sonra Batı Zhou (M.Ö. 1046–771) böyle sona erdi ve M.Ö. 770 Hükümdar Ping'in Zhouların merkezini doğuda Luoyi'ye (bugünkü Luoyang) taşınmasıyla Doğu Zhou Hanedanlığı başladı.

Doğu Zhou Hanedanlığı dönemi iki bölüme ayrılır: “İlkbahar Sonbahar” Dönemi ve “Savaşan Beylikler” Dönemi. Her ikisi de o dönemde yazılmış tarihi metinlerden alınmış isimlerdir: “İlkbahar Sonbahar” Yıllıkları (春秋) M.Ö. 770–481 yıllarını, “Savaşan Devletler” Yıllıkları (战国策) M.Ö. 481–221 yıllarını kapsar.

1.2.1. İlkbahar Sonbahar Dönemi

Doğuya yönelme Zhoular için aynı zamanda önemli bir politik olaydır. Bu olaydan sonra beylikler arasında egemenlik mücadeleleri başladı. İlkbahar Sonbahar Dönemi boyunca büyük beylikler otuz hatta daha fazla küçük beyliği fethederek kendi himayesi altına alarak büyümeye devam etti. Batı Zhou döneminde 1800 beylik olduğu söylenir fakat bu sayı fetihlerin sonucu İlkbahar Sonbahar Döneminde 100'e düşmüştür. Bu beyliklerden sadece bir düzinesi politik olarak adını duyururken,

¹⁷ Keay, John, **Çin Tarihi**, İnkılâp Kitapevi, İstanbul, 2011, sf: 56–64.

¹⁸ Lu, Xujia, “**Shi Ji (史记)**”, (**Tarih Kayıtları**), Hanyu Da Cidian Chubanshe, Shanghai, 2004, sf: 41–44.

Savaşan Beylikler Dönemi'nde sadece yedi beylik Qin Beyliği onları kendi himayesi altına alana kadar hüküm sürebilmiştir.¹⁹²⁰²¹

Hükümdar Ping başkenti doğuya taşdıktan sonra, hanedanlığın eski gücünü yeniden kazanabilmesi için Jin, Zheng, Wei ve Qin beyliklerinden yardım aldı. Zheng Beyliği'nin başkenti bugünkü Shanxi bölgesinin Huaxian şehrinde bulunurken, Zhoularla aynı dönemde başkent Henan bölgesinin Xinzheng şehrine taşındı. Zheng Beyi Zhuan İlkbahar Sonbahar Dönemi'nde oldukça aktif bir politika izlemiştir. Jin Beyliği ise Hanların Rong ve Di halklarıyla yaşadığı verimli topraklara yani bugünkü Shanxi bölgesinin güneyine taşındı. Bu yeni konumlarıyla, Doğu Zhou Hanedanlığı'nın ilk yıllarına nazaran daha güçlü hale geldiler. Qin Beyliği ise bu beylikler arasında yeniydi, diğer beyliklerin birbirleri arasındaki güç mücadeleleri ile o da topraklarını bugünkü Gansu ve Shanxi bölgesinin orta kısımlarına kadar genişletti. Qi, Jin ve Chu o dönemin güçlü beyliklerindendi. Özellikle Chu'nun kuzeye doğru genişlemesi, kuzeyde yaşayan beylikler için bir tehdit unsuru haline gelmeye başladı ve onları Chu'ya karşı savunma önlemleri almaya zorladı. M.Ö. 679'da Qi Beyi Huan Song'a karşı olan iç savaşa son verdi ve birçok beyliğin bir araya geldiği bir görüşmede kendi beyliğinin üstünlüğünü onlara ispatladı. Önceki 90 yılı bir hazırlık aşaması olarak kabul ederek beyliğin gücünün doruk noktasında olduğunu belirtti.

---

¹⁹ “İlkbahar Sonbahar Dönemi” ve sonraki “Savaşan Beylikler Dönemi” bölümleri Si Ma Qian'in “Tarih Kayıtları” adlı eserin “Zhou Kayıtları” adlı bölümünün çevirisi niteliğindedir. Klasik metinlerin çevirisinde hata yapmamak için ünlü tarihçi Bai Shouyi'nin “An Outline History of China” adlı eserinden faydalanılmıştır. Dipnotlarda yenilemelere sebebiyet vermemek amacıyla bu bölümlerde dipnot kullanılmamıştır.

²⁰ Lu, Xujia, “**Shi Ji (史记)**”, (**Tarih Kayıtları**), Hanyu Da Cidian Chubanshe, Shanghai, 2004, sf: 44–50.

²¹ Shouyi, Bai, **An Outline History of China**, Foreign Language Press, Beijing, 2010, sf:81–92.

Qi Beyliğinin hükümdarı Huan, güçlü bir orduya sahip zengin bir devlet oluşturmak amacıyla Guan Zhong isimli bir kişiyi devlet reformları yapması için görevlendirdi. Beyliklerin başlarındaki hükümdarları “Zhou Hanedanlığı’na karşı sadakat” parolasıyla bir araya getirdi. Chu, Rong ve Di’ye karşı güçlü bir direniş oluşturdu. Bu dönemde Di, Wei Beyliği’ni fethettikten sonra Xing’e doğru saldırırken, Kuzey Rong’da Yan Beyliği’ni tehdit etmeye başladı fakat Qi Beyliği’nin Yan Beyliği’ni desteklemesiyle Kuzey Rong mağlup edildi. Aynı zamanda, Wei Beyliği’nin tekrar bağımsızlığını kazanması için destek verilirken, Xing’de daha güvenli bir bölgeye yerleştirildi. M.Ö. 656’da Hükümdar Huan, Qi, Lu, Song, Zheng, Chen, Wei, Xu, Cao ittifakının başına geçti ve Cai ve Chu’ya saldırdı. Bu müttefik ordu Zhaoling (bugünkü Henan bölgesinin Yanchang şehri)’e kadar ilerledi. Chu Beyliği’ni Zhou Hükümdarlığı’na vergi ödemeye zorladı. Qi Beyliği’nin üstünlüğü artık hat safhaya ulaşmıştı. Qi Beyi Huan tarafından yönetilen bu ittifakın dokuz kere bir araya geldiği ve bunların içersinde en önemlisinin M.Ö. 643’de Kuiqiu (bugünkü Henan bölgesinin doğusundaki Lankou şehri)’de toplanılan ve katılımcı bütün beylikler arasında bir antlaşma imzalandığı söylenir. M.Ö. 643’de Qi Beyi Huan öldü. Onun ölümünden sonra taht kavgaları başladı. Kısa süre sonra bu hegemonya Jin Beyliği’ne geçti.

Bey Wen, Jin Beyliği’nin ikinci hükümdarıydı. 60 yaşının üzerindeyken devleti yönetmeye başladı. On dokuz yıl sürgünde yaşadığı için toplumun durumunu en iyi anlayacak kişi oydu. Ona bu dönemde eşlik eden Hu Yan, Zhao Cui ve diğerleri gerçekten sıra dışı devlet adamlarıydı. Jin Beyi Wen M.Ö. 636’da tahta çıktı ve ertesi yılda “Zhou’ya karşı sadakat” sloganını benimsedi. Sarayda yaşanan

kargaşalardan dolayı başkenti terk eden Zhou Hükümdarı Xiang'ı tekrar başkente getirdi ve isyanları bastırdı. M.Ö. 632'de Chuların yönettiği Chen, Cai, Zheng ve Xu ittifakı Song'a saldırdı, bunun sebebi Zhou'nun Jin taraflı politikasıydı. Bunun karşılığında, Jin de Song, Qi ve Qin kuvvetlerine önderlik etti ve Chengpu'da (bugünkü Shanxi bölgesindeki Linpu'nun kuzeybatısındaki Juancheng şehri) karşı karşıya geldiler ve bu beylikleri mağlup ettiler. Chu ilk defa kuzeyden bu kadar büyük bir darbe aldı. Bu başarısından dolayı Wen, Chu beyi Huan'dan bile daha ünlü hale geldi. Sonraki 80 yıl Jin ve Chu arasındaki egemenlik mücadelesi Çin tarihinin o dönemki kısmını oluşturur. M.Ö. 597'de Chu, Jin ordusunu Bi'de (bugünkü Henan bölgesinin Zhengzhou şehri) mağlup etti. Bu sayede Chu Beyi Zhuang tüm beylikleri yönetmeye başladı.

Qin Beyi Mu'da diğer devlet adamlarından destek alıyordu ve oldukça hırslıydı. Jin'in iki veliahdına beyliklerine dönüp yönetime geçmeleri için yardımda bulundu, bunlardan biride Jin Beyi Wen'di. M.Ö. 627'de Qin Beyi Mu, Wen'in ölümünü fırsat bilerek Zheng Beyliği'nin üzerine sürpriz bir atakta bulundu fakat Jin tarafından mağlup edildi ve üç generalde esir alındı. Bundan sonra Qin doğuda daha fazla ilerleyemedi bu yüzden ilerleme çabalarını batıya yöneltti. Sonuç olarak Bey Mu batı bölgelerinde oldukça önemli bir yönetici oldu.

Sarı Nehir vadisinde büyük beylikler arasında yaşanan savaşlar, küçük devletler için felaketten başka bir şey değildi çünkü bu devletler büyük devletler gibi zor durumlarda kaldığında aynı şekilde davranamıyorlardı. Bu sırada devletler ve yönetici sınıflar arasındaki savaşlar daha da alevlendi, böylece her beyliğin içersinde

yükselen ve düşen sınıflar olmaya başladı. Bu durum küçük devletlerin büyük devletlerle baş etmesini imkânsız kılmıştı. Artık birçok devlet artık değişimin başlamasını istemeye başladı. M.Ö. 579 da ve M.Ö. 546'da Song büyük devletlerle bir barış anlaşması imzalamak istedi bu istek kabul edildi ve ikinci görüşmede Song, Lu, Zheng, Wei, Cao, Xu, Chen, ve Cai gibi küçük devletlerin Jin ve Chu'ya vergi ödemesine ve iki büyük devlet olan Qi ve Qin'in de Jin ve Chu'yla ittifaka girmesine karar verildi. Böylece Jin ve Chu eşit seviyede egemenliğe sahip oldular. Bu anlaşma sayesinde Sarı Nehir vadisindeki egemenlik mücadelesi bir sürede olsa durdu.

Bu anlaşmadan sonra Çin artık geç dönem İlkbahar Sonbahar Dönemi'ne girdi. Bu dönemde iki önemli olay yaşandı. Soylular ve hanedan sınıfı arasında yaşanan mücadeleler, Sarı Nehir tarafında iki yeni devletin genişlemesine sebep olmuştur. Bunlar; Wu ve Yue'dir. Beyliklerin yöneticilerinin dışında, soylu ailelerde her beylikte güç sahibiydi. Jin Beyi Wen öldükten sonra, soylular diğer beyliklere karşı mücadele ederken önemlerini de arttırdılar. İlkbahar Sonbahar Dönemi'nin sonlarında egemenlik hanedan ailelerinden soylulara geçmişti. Üzerlerinde generallerin ve askerlerin etkisi olmayan bu hanedan aileleri lüks içinde yaşamaya ve sıradan insanları önemsememeye başladılar. Soylularda güçlü hale geldiler çünkü yanlarında yetenekli danışmanları ve güçlü askerleri vardı, aynı zamanda kitleleri de kendilerine kazandırmak için çalışma içindeydiler. Bunun sonucunda soyluların hem kendi aralarında hem de hanedan aileleri arasındaki çekişme daha da artmaya başladı. Jin Beyliği'nde ki Zhi, Zhao, Wei, Han ve Zhonghang'dan oluşan altı aile diğerlerinin arasından sıvırdı ve beyliği yönetmeye başladılar. Daha sonra Fan ve Zhonghang aileleri politik güç olmaktan çıktı ve sadece dört aile aktif halde kaldı.

M.Ö. 453'de Han, Zhao, Wei, Zhi'yi kendi aralarında bölüştüler, böylelikle bu üç ailenin Jin'i kendi aralarında bölmeleri için zemin hazırlanmıştı.

Jin'deki gibi Qi'deki soylu ailelerde Bey Huan'ın ölümüyle güçlenmeye başladı. Bunların içinde en güçlüsü Tian olmak üzere, Guo, Gao, Wan, Bao, Cui, Qing ve Yan vardı. M.Ö. 489'da Tianler Qi'nin liderlerini öldürecek kadar ileri gittiler. Aynı şeyi M.Ö. 481 yılında tekrar yaptılar. M.Ö. 480 yılında yani Qi'nin başlangıcında politik güç tamamen bu ailelerin elindeydi. Bundan sonra Qi'de istedikleri şekilde bir hanedanı değiştirebilecek güce geldiler.

Küçük beyliklerin içinde de soylu aileler vardı; örneğin Lu Beyliği'nde Jisun, Mengsun ve Shusun gibi. Bunların hepsi hanedan ailesine mensupturlar. M.Ö. 562'de topraklarını ve işçilerini Lu Beyliği'ne bölüştüler, böylece Lu'yu üç ayrı devlete bölmüş oldular. Lu Beyliği sadece bu ailelerden gelen vergilerle ayakta duruyordu.

Wu'nun başkenti bugünkü Jiangsu bölgesinin Suzhou şehrindeydi. Wu'nun yönetici ailesinin soy ismi Zhouların hükümdarı ile aynıydı ama daha sonra Chu'ya karşı bir bağlılık hissettiler. M.Ö. 584'de Jin halkından okçuluğu, at binmeyi ve savaş arabası sürmeyi öğrendiler, bu sayede kendi askeri güçleri kuvvetlendi ve kuzey beyliklerle ilişki kurmaya başladılar. Wu ve Chu arasındaki ilişkilerde değişikliğe uğradı. Wuların lideri He Lü, Wu Zi Xü'yü askeri danışmanı, Sun Wu'yu da ordunun komutanı yaptı. M.Ö. 506'da Wular Chu'ya beş ayrı saldırı düzenledi ve bunların hepsini de kazandı. Chu Beyi Zhao kaçtı ve bütün beylik yok olmanın

eşliğine geldi. Qin yardım etmek için Chu'ya askerler gönderdi, Wu'nun aristokratları arasında iç kavgalar başladı. Yue bunu fırsat olarak algıladı ve Wu'ya saldırdı daha sonra Wular tamamen Chu'dan çekildiler.

Yue'nin o zamanki başkenti bugünkü Zhejiang bölgesinin Shaoxing şehrindeydi, Chu'nun yardımıyla çok çabuk güçlendiler. Gou Jian tarafından yönetiliyordu ve Wu'yu bir muharebede yendiler, bu sırada He Lü yaralandı ve daha sonra öldü. Daha sonra oğlu Fu Chai başa geçti fakat o da intikam peşindeydi. M.Ö. 494 yılında Wu, Yue'yi yendi ve onu kendine bağladı. Kendini bir Wu vatandaşı olarak gören Guo Jian'da kendi ülkesini tekrar ayağa kaldırmaya çalıştı. M.Ö. 482'de Fu Chai kuzeyde diğer beyliklerle bir görüşmedeyken, Yue, Wu'ya saldırıp başkenti ele geçirdi. M.Ö. 473'de Wu'nun varlığına tamamen son verdiler.

Yue üzerindeki zaferden sonra, Fu Chai Huangchi'da diğer liderlerle görüştü, bu görüşmenin amacı yönetimi tamamen ele geçirmektir. Yue Wu'yu mağlup ettikten sonra Guo Jian'da kuzeye aynı sebeplerden dolayı gitti. İki görüşmede kuzey ve güney arasındaki ilişkilerin güçlendiğinin belirtisidir. Wu ve Yue'nin bitmek bilmez bu egemenlik istekleri İlkbahar Sonbahar Döneminin son dönemini oluşturur.

1.2.2. Savaşan Beylikler Dönemi

M.Ö. 403'de Jin; Han, Zhao, Wei olmak üzere üç bağımsız beyliğe bölünmüştü. M.Ö. 386'da Tian ailesi Qi'deki yönetimi net bir şekilde ele geçirmişlerdi. Bu dört beylik ve Qin, Chu ve Yan Savaşan Beylikler Dönemi'nin

yedi önemli gücü olarak kabul edilmişti. Coğrafik olarak Chu Beyliği güneyde, Zhao Beyliği kuzeyde, Yan Beyliği kuzeydoğuda, Qin Beyliği batıda, Qi Beyliği doğuda, Han ve Wei Beylikleri de merkezde bulunuyorlardı. Bu dönemde kimse “ Zhoulara karşı sadakat” sloganını benimsemedi ve Zhou yönetimi gittikçe gücünü kaybetmeye başladı. Bu dönemde bu yedi beylik İlkbahar Sonbahar Dönemi’ndeki kuzey beylikleriyle karşı karşıya gelmektense birbirleriyle savaşmaya başlamışlardı. Bu birbirlerine komşu yedi beylik arasında birçok savaş yaşandı fakat en sonunda Qin Beyliği hepsini yenerek merkezi otoriteyi kurmuştur.

Bu dönemde yaşanan sosyal değişiklikler önceki dönemlere nazaran daha fazlaydı. Geniş görüşlü devlet adamları bu değişiklikleri yaptılar ve politik olarak da bunları sağlamlaştırmak içinde gerekli inisiyatif ve sorumluluğu üzerlerine aldılar. Savaşan Beylikler Dönemi’nin erken dönemlerinde Wei Beyliği’nde Li Kui, Chu Beyliği’nde Wu Qi ve Qin Beyliği’nde Shang Yang yapmış oldukları bu reformlarla tarihte adlarından söz ettirmişlerdir.

Erken Savaşan Beylikler Dönemi’nde Wei kuvvetli ve refah seviyesi yüksek bir beylikti. Wei Beyi Wen, yetenekli kişiler arıyordu ve Li Kui’yi bulup onu bu reformların başına geçirdi. Li Kui bu görevi aldıktan sonra, insanları sosyal statülerine göre değil yeteneklerine göre ayırıp görevlendirmeye başladı. Devlete önemli hizmetler yapanları yüksek pozisyonlara getirdi. Çiftçilerin bütçelerini inceledi, onların finansal sorunlarını göz önüne alarak üretimin arttırılması için gerekli önlemler aldı. Hasat mevsiminde fiyatları sabit bir seviyede tutmak için bir sistem geliştirdi. İyi hasat zamanında devlet ürünleri satın alıp kullanırken, kötü hasat

zamanında da bunları diğer devletlere satıyordu. Bu sayede tahıl fiyatları astronomik şekilde yükselip düşmüyordu. Böylece hem üretici hem de tüketici daha güvenli bir hayata sahip oluyordu. Bu gibi önlemler sosyal dengeyi sağlaması açısından çok önemli bir rol oynadı devlet güçlendi ve zengin bir Wei Beyliği ortaya çıktı.

Wu Qi önemli bir devlet adamı ve stratejistti, savaşlarda Lu ve Wei için çok önemli zaferler kazanmıştı. Aynı zamanda Wei Beyliği'nde önemli bir yönetici olarak adından söz ettirmişti. Ancak iki beylikte de aristokratlar onu reddetti bu yüzden Wei Beyliği'ni terk ederek M.Ö. 382'de Chu Beyliği'ne gitti. Chu Beyi Dao onu üst düzey yönetici yaptı. Daha sonra Wu Qi yeni kanunlar uygulamaya koydu. Bunlar hükümdarların uzak akrabalarına verilen dokunulmazlık haklarının ortadan kaldırılması, paranın askeri savunma güçlerinin artırılması için kullanılması ve asilzadelere verilen topraklarında üç nesil sonra devlete dönmesi idi. Bu reformlar devlet için çok fayda sağlasa da soylular tarafından iyi karşılanmadı. M.Ö. 381 yılında Chu Beyi Dao ölünce soylular onu hedef haline getirdi ve öldürmek istediler. Dao'nun cansız bedeninin arkasına saklanan Wu Qi ölürken, hükümdarın cansız bedenide bu oklardan nasibini almıştı ve çok fazla ok ona da saplanmıştı. Tahta geçen Chu Beyi Su bu olaydan dolayı soyluların cezalandırılmasını emretti ve yetmiş kadar soylu aile ortadan kaldırıldı. Bu idam dalgası Chu Beyliği'ndeki muhafazakâr gruplara çok ağır bir darbe indirdi ve devletin gelişmesi için yeni bir ivme kazandı.

M.Ö. 361'da Qin Beyliği Shang Yang Reformlarını (商鞅变法) benimsedi. Bu reformlar tarihçiler tarafından Savaşan Beylikler Dönemi'nde en önemli

reformlar olarak kabul edilir. Arıca bu reformlarla birlikte artık Savaşan Beylikler Dönemi'nin orta kısmına gelindiği belirtilmiştir.

Shang Yang Wei Beyliği'ndendir ve soy ismi Gongsun'dur. Shang ona verilen toprakları belirtirken Yang ise ismidir. Qin beyi Xiao'nun güvenini kazandıktan sonra reformlarını tanıtmaya başladı. Yasaların ne olduğuna açıklık getirdi. Tarımda ya da savaşlarda ün kazanmış kişileri hizmetleri karşılığı ödüllendirdi, bunun amacı hükümdarlık kurallarını güçlendirmektir. Geçmişte kalan toprak sahiplenme sistemini ortadan kaldırdı. Köylü sınıfını ürünlerinden dolayı yüceltti. "tarımı güçlendirme, ticareti azaltma" politikasını uygulamaya koydu. Böylelikle araziler satılıp alınabiliyordu. Tarımsal kalkınmada iş gücünün tam kullanımı için önlemler benimsendi. Örneğin; iki veya ikiden fazla yetişkin erkek yaşayan aileler, tek erkek olarak yaşayan ailelere oranla iki kat fazla vergi ödeyecekti. Kim daha fazla tahıl hasat ettiyse veya daha fazla ipek ürettiyse zorunlu hizmetten muaf tutulurken, tüccarlar ve başıboş dolanıp çalışmayanlar eşleri ve çocukları ile beraber köle olarak çalıştırılırdı. Shang Yang asillere tanınan geleneksel imtiyazları ortadan kaldırdı ve yeni bir sistemle tanıştırdı. Bu; hak edene verilen ve yirmi dereceye kadar olan onur ödülüdür. Sosyal hiyerarşi net bir şekilde belirlendi. Derecesi yüksek olanlara belli bir miktar arazi, ev, hizmetçiler, odalıklar ve kıyafet verilerek ödüllendirilirdi. Savaş alanında başarılarıyla öne çıkmayan soylular sınıfından biri adını hanedanlık listesinden silinmiş görebilir. Diğer taraftan, hiçbir askeri unvanı olmayan biri zengin olsun olmasın, savaş alanında gösterdiği başarısıyla soylulukla ödüllendirilebilir. Zorba monarşiden oluşan politik bir sistem kurmak için, Shang Yang büyüklü küçüklü bütün halkı ve grupları 30 – 40 yerleşim

birimine konumlandırdı. Aynı zamanda aileleri, birbirlerinin davranışlarından sorumlu beş ile onlu gruplara ayırdı. Bir suçu rapor etmeyenlerin bedenleri ikiye ayrılacak, bir düşmanı öldüren ödüllendirilecek, düşman tarafından kuşatılmış olanlarsa ağır cezalara çarptırılacaklardı. Shang Yang aynı zamanda ağırlık ve uzunluk ölçü birimlerinde de düzenlemeler yaptı.

Bu reformlara birçok insan karşı çıktı. Veliht Si'de bu reformlara karşı çıktı. Shang Yang bu reformların hanedanlığın zirvesinden geldiğini söyledi bu yüzden kendisinin cezalandırılmasını talep etti. Fakat bu kişi tahtın varisi olduğu için cezalandırılmadı, onun iki hocası ve diğer karşı çıkanlar ölüm cezasına çarptırıldı. Bununla beraber reformlara saygı daha da arttı. Ancak o da Wu Qi gibi tepki topladı ve Qin Beyi Xiao'un ölümünden sonra isyan başlatmakla suçlandı. Bunun sonucunda da o ve tüm ailesi öldürüldü.

Shang Yang reformlarının etkisi yirmi yıldan fazla sürdü ve Qin Beyliği'ni oldukça kuvvetlendirdi. Shang Yang reformlarının üçüncü yılında Qi Beyliği'nde Wei tahta çıktı. Kullanılmayan toprakları işleyen ve beyliği zenginleştiren devlet adamlarını ödüllendirirken, hükümdara yalan söyleyen, rüşvet alan ve başarısız olanları da cezalandırdı. Zuo Ji'yi üst düzey yönetici yaparken, Sun Bin'i de askeri reformların başına getirdi. Hem askeri hem de politik olarak beyliği güçlendirme amacını taşıyordu.

Qin ve Qi Beyliği güçlendikçe Wei Beyliği artık onların saldırılarının hedefi haline gelmeye başladı. Ancak Wei Beyliği M.Ö. 354'de Zhao üzerine bir saldırı

düzenledi. Bir sonraki yıl Qi Beyliği askerlerini Zhao'ya yardım etmek üzere gönderdi. Qi ordusu Sun Bin'in stratejilerini kullandı ve Wei'in başkenti olan Daliang üzerine ani bir atakta bulundu. Wei kuvvetleri başkenti kurtarmak için geri çekilmek zorunda kaldı. Qi ordusu Kuiling'de Wei ordusunu kuşattı ve bozguna uğrattı. Bu strateji Qin askeri tarihinde "Zhao'yu kurtarmak için Wei'in kuşatılması" olarak veya kuşatılanı kurtarmak için kuşatanların üstlerine saldırma stratejisi olarak bilinir. M.Ö. 342'de Wei Beyliği Han Beyliği'ne saldırdı. Qi Beyliği yine Han Beyliği'ne yardım amaçlı askerlerini gönderdi. Bu sefer Sun Bin düşmanı Ma-Ling'e kadar üzerine çekti ve Qi ordusu burada onları mağlup etti. Wei Beyi Shen ele geçirildi ve General Pang Juan intihar etti. Bu dönemde Shang Yang reformları uygulanırken Qin Wei üzerine devamlı saldırılarda bulunuyordu. M.Ö. 352 'de Qin ordusu Wei Beyliği'ne bağlı olan Anyi'yi ele geçirdi. M.Ö. 340'da Shang yang tarafından yönetilen Qin ordusu Wei Beyliğinin en üst düzey yöneticisi olan Qiong'u ele geçirdi. Bundan sonra Qin ordusu doğuya doğru ilerlemeye devam etti ve en sonunda Wei YinJin bölgesini Qin'e bırakmak zorunda kaldı. Bu bölgenin Qin'e geçmesi, Qin ordusu için doğuya stratejik bir geçiş noktası sağladı. Wei Sarı Nehir'in batısı tarafındaki toprakları da bırakmak zorunda kaldı, böylece Qin Sarı Nehir'i doğal bir bariyer olarak kullanabilecekti.

Qin ve Qi Beylikleri ile olan mücadele Wei Beyliği'ni oldukça yıpratmıştı ve Qin'in doğuya doğru ilerlemesindeki ilk aşama sağlanmış oldu. Qin Beyliği bu esnada antik Çin'de iki farklı etnik grup olan Yiqurong ve Shu'yu ele geçirdi. Qin diğer altı beyliği tehdit etti ve onlarda savunma için bir müttefiklik kurma arayışına girdiler. Ancak kendi aralarında zaten savaş olan bu devletlerin kurdukları

müttefiklik elbette ki çok zayıftı. Qin'de bu durumdan faydalandı ve müttefikleri birbirinden ayırmak üzere hareket etti. Bütün bu devletleri kendisiyle ittifak kurmak için ikna etti. Qi ve Chu'nun kendi arasında yapmış olduğu müttefiklik anlaşmasını bozan Qin, üst üste Chu'ya saldırdı ve Chu'nun birçok nüfus ve toprak kaybetmesine sebep oldu. M.Ö. 299'da Chu Beyi Huai Qin'e gitti fakat başkent Xianyang'da tutuklandı ve daha sonra burada öldü. Bu olaydan sonra Chu daha fazla güç kaybetmeye başladı.

Qin ve Chu birbirleriyle savaşırken Zhao, Qi ve Yan'de de değişiklikler yaşıyordu. M.Ö. 307'de Zhao Beyi Wuling askeri reformlar yaptı, süvarilerin kıyafetlerini göçebelerin kıyafetlerine göre düzenledi, böylelikle onların ata binmelerini ve ok atmalarını kolaylaştırmış oldu. Qi iç çatışmalardan avantaj sağlayarak Yan Beyliği'ne saldırdı ve başkenti M.Ö. 314 yılında ele geçirdi. Yan Beyi Kuai öldürüldü ve Yan topraklarında asker bulundurulmaya başlandı. M.Ö. 284'de Yan Beyi Zhao, Yue Yi'i Qi'ye saldırmak üzere gönderdi. Beş yılda yetmişden fazla şehri ele geçirdi ve sadece iki şehri Qi'nin elinde bıraktı. M.Ö. 279'da Yan Beyi Zhao öldü. Onun yerine geçen Bey, Yue Yi'ye güvenmedi ve Qi Jie'yi komutan yaptı. Qi generali Tain Dan, Yue Yi'nin olmamasını fırsat bilerek bir saldırı düzenlendi ve Yan ordusunun gücünün bozulmasını sağladı. Qi Jie'yi öldürdü ve kayıp topraklarını tekrar aldı. Qi ve Yan arasındaki savaş otuz beş yıl sürdü, iki beyliğin gücünde oldukça zayıflamıştı. Bu yüzden batılardaki Qin ataklarını karşılayamayacaklardı. Qi ve Yan arasında savaş devam ederken Qin, Chu'ya karşı topyekûn saldırıya geçti ve topraklarının yarısını ele geçirmeyi başardı. M.Ö. 278'de Qin Chu'nun başkenti Ying'e girdi.

Bu olayla birlikte Savaşan Beylikler Dönemi'nin sok kısmına geçilmişti. Bu dönem Qin Beyliği'nin diğer altı beylikle olan mücadeleleri ve merkezi otoriteyi kurma çabalarıyla geçmiştir.

1.2.2.1. Qin Beyliği

Qin Beyliği daha öncede denildiği gibi İlkbahar Sonbahar ve Savaşan Beylikler Dönemi'nde kurulmuş olan bir beyliktir. Coğrafi olarak bugünkü Shanxi (陝西) eyaletinin batısında bulunurlardı. Bu bölge o zamanlar Çin'in iç kısımlarında bulunmamaktaydı. Qin halkı savaşçı bir millettir fakat bu beylik Savaşlar Beylikler Dönemi'nin başlarında etkin bir rol oynamamıştır. Bunun sebebi yerleştiği bölgenin uzak olması olabilir. Bu durumun olumlu sonuçlarından biri ise kendi halinde olan bu beyliğin, diğer beyliklerin dikkatini üzerine çekmemesi olmuştur. Bu dönemlerde çok fazla göze batmayan bu beylik Qin Mu Gong'un yönetimi sırasında sınırlarını iç bölgelere genişletmiştir. Böylece Chu ve Qi beyliklerinden sonra bir diğer güçlü beylik olmuştur. Dönemin beylikleri içerisinde Qin Beyliği bilim ve kültür bakımından en zayıf beyliklerden biriydi. Diğer beylikler kendi aralarında mücadele ederken, zayıf Qin Beyliği'ni kolay yutulur bir lokma olarak görüp onu sona bırakmışlardır. Bu esnada Qin Beyliği Zhou Hanedanlığı'nın düştüğü hataya düşmemek için onlardan farklı bir sistem geliştirmiş, M.Ö. 361 yılından itibaren Shang Yang Reformları'yla idari değişiklikler yapmışlardır. Bu olaydan sonra Qin Beyliği durmaksızın güçlenmeye başlamıştır.

Qin Beyliği'nin yirmi sekizinci Beyi Zhao (秦昭王)'dur. M.Ö. 306-M.Ö.251 yılları arasında elli altı yıl süren hükümdarlığıyla Çin tarihinin en uzun süre tahtta kalan hükümdarı unvanını almıştır. Bu dönemde yapılan savaşlarla beyliğin sınırları genişlemeye başlamıştır. Qin Beyi Zhao'nun belirlediği ilk veliaht Wei Beyliği'nde ölmüştür.²² Bu yüzden oğlu An Guojun'ü (安国君) veliahdı yapmıştır.

İşte bu dönemde Zhao Beyliği'nde zengin bir tüccar olan Lü Buwei (吕不韦) tarih sahnesine çıkmaktadır. Zeki ve kurnaz bir tüccar olan Lü Buwei bu sefer siyaseti ticari çıkarları doğrultusunda kullanmayı düşünmüştür.

Lü Buwei Qin Beyliği'nin iç yönetimine aşınaydı, Qin Beyi Zhao'nun An Guojun'ü veliaht olarak belirlemesi Lü Buwei'in planlarını başlatabilmesi için güzel bir fırsat olmuştu. An Guojun'ün yirmiden fazla erkek çocuğu vardı. Bunlardan biri Zhao Beyliği'nde yaşayan Zi Chu'idi (子楚), Lü Buwei'in Zi Chu ile önceden tanışıklığı vardı. Zi Chu'nun annesi Xia Ji (夏姬), An Guojun'ün çok da önemsemediği bir odalıktı. Onun asıl gözdesi Bayan Huayang'dı. Fakat onun erkek çocuğu yoktu. Yirmiden fazla veliaht adayı arasında Zi Chu'nun şansı yok denecek kadar azdı. Lü Buwei Bayan Huayang'ın önereceği kişinin veliaht tayin edileceğinden emindi. Bu durumu fırsat bilip, Zhao Beyliği'nde yaşayan veliaht adayı olan Zi Chu ile ilişkilerini güçlendirdi ve onunla bir anlaşma yapmak istedi. Hatta Lü Buwei'in An Guojun'un yirmi çocuğundan biri olan Zi Chu'yu ilk

---

²² O dönemde beylikler birbirleriyle ateşkes imzaladığında, birbirlerine teminat olarak veliahtlarını rehin olarak gönderirler ve anlaşmayı bozan tarafın veliahdı öldürülürdü. Fakat kayıtlarda Qin Beyi Zhao'nun veliahdının Wei Beyliği'nde anlaşma bozulduğu için mi öldüğu yoksa başka bir sebepten mi öldüğu belirtilmemiştir.

gördüğünde söylemiş olduğu söz, Çince “ileriki dönemlerde değerleneceğini bildiği bir şeye yatırım yapmak” anlamına gelen bir deyim olarak kullanılmaktadır.²³

Lü Buwei ve Zi Chu arasındaki anlaşma Shiji’de şöyle yer almaktadır;

Lü Buwei: Senin aileni zenginleştirebilirim.

Zi Chu: Sen önce kendi aileni zenginleştir, daha sonra benim ailemi zenginleştir.

Lü Buwei: Sen beni anlamadın, eğer senin ailen zengin olursa, benim ailem de zengin olacak.

Zi Chu, Lü Buwei’in ne demek istediğini anladı ve onunla oturup derin bir sohbeta başladı.

Lü Buwei: Qin Beyi artık yaşlandı, veliahdı olarak An Guojun’u seçti, duyduğuma göre An Guojun’un en sevdiği odalığı Bayan Huayang’mış, fakat onun bir erkek çocuğu yokmuş, ama onun seçeceği kişi veliaht olacakmış. Yirmiden fazla kardeşin var, sen orta sıralardasın ve senin seçilmen düşük bir ihtimal, uzun süredir başka bir beylikte rehin olarak kaldın, Qin Beyi öldükten sonra An Guojun tahta geçecek, er ya da geç Qin Beyinin etrafındaki üvey kardeşlerinin arasında taht kavgaları başlayacaktır.

Zi Chu: Öyle mi, peki ne yapılabilir ki?

---

²³ Lu, Xujia, “Shi Ji (史记)”, (Tarih Kayıtları), Hanyu Da Cidian Chubanshe, Shanghai, syf: 1091.

Lü Buwei: Sen fakirlikten utanıyorsun, burada misafirsin ve hiçbir şeyi kabul etmiyorsun, misafir kalmaya devam et. Ben Lü Buwei olarak çok zengin değilim ama bin altınla Qin Beyliği'ne gideceğim, An Guojun ve Bayan Huayang'ın seni veliaht yapmasını sağlayacağım.

Zi Chu: Eğer bu söylediğin gerçekleşirse, seninle Qin Beyliği'ni ve topraklarını paylaşacağıma söz veriyorum.²⁴

Bu sözler bizlere Lü Buwei daha An Guojun daha tahta çıkmamışken, onun yerine geçecek veliahdın planlarını yaptığını açık bir şekilde göstermektedir.

Lü Buwei bütün planlarını tamamlamıştı, Zi Chu'ya kendisiyle arkadaşlık yapması için beş yüz altın verdi, ayrıca beş yüz altınla Bayan Huayang için değerli hediyeler aldı ve Qin Beyliği'ne doğru yola çıktı.

Lü Buwei çok zeki bir tüccardı, Qin Beyliği'ne gider gitmez hemen An Guojun'un ve Bayan Huayang'ın yanına gitmedi, bunun yerine daha etkili ve sağlam bir strateji belirleyerek Bayan Huayang'ın kız ve erkek kardeşlerinin yanına gitti. Lü Buwei onlara Zi Chu'nun ne kadar zeki, akıllı, hırslı ve yönetici ruhlu olduğundan bahsetti. Zi Chu'nun başka bir beylikte esir düşmesine rağmen her gün An Guojun'un ve onun karısı Bayan Huayang'ın özlemini çektiğini söyledi. Hatta bazen "Zi Chu'nun tanrısı Bayan Huayang'dır." bu yüzden bazı geceler onun özlemiyle gözyaşı döküyor dedi. Çok kurnaz olan Lü Buwei bu duygusal cümleleri ile Bayan Huayang'ın kardeşlerinin ilgilerini çekmeyi başarmıştı. Kardeşlere Zi Chu'nun

---

²⁴ Lu, Xujia, "Shi Ji (史记)", (Tarih Kayıtları), Hanyu Da Cidian Chubanshe, Shanghai, syf: 1091.

Bayan Huayang için bazı hediyeler gönderdiğini söyledi. Bayan Huayang bu hediyeleri kabul etti, Zi Chu'nun ona ve An Guojun'e karşı olan duygularını Lü Buwei ve kendi kardeşlerinden dinledikten sonra, Zi Chu'ya karşı olan duygularında değişme olmaya başladı.

Lü Buwei bununla da kalmayıp Bayan Huayang'ın kız kardeşine, ablasına iletmesi için şunları söyledi; kendisinin bir oğlu olmadığı için An Guojun'un diğer oğullarından birini evlatlık edinmesini, böylece An Guojun tahta geçtiğinde yönetimde söz sahibi olabileceğini ve kendi evlatlığını tahtın varisi yapabileceğini hatta evlatlık edinmesi için en uygun kişinin Zi Chu olabileceğini özellikle belirtmesini istedi.

Lü Buwei bütün bu sözler ve yaptığı siyasi hesaplarla Bayan Huayang'ı etkilemeyi başardı. Sonuç olarak istediğini elde etti çünkü Bayan Huayang, An Guojun'un ona olan düşkünlüğünü kullanarak, Zi Chu'yu evlatlığı ilan etti. Hatta Zhao Beyliğinde yaşarkenki ismi Yi Ren'ken (異人) Chu Beyliği'nden olan Bayan Huayang'ın gözüne girebilmek için Zi Chu olarak değiştirmiştir.

Lü Buwei sonunda istediklerini başarmıştı. Zi Chu'nun maddi durumunda çok büyük değişiklikler olmuştu. An Guojun ve Bayan Huayang ona çok fazla para verdi, bununla birlikte Lü Buwei'i Zi Chu'nun danışmanı ve yardımcısı olarak görevlendirdiler. Bu olayla birlikte Lü Buwei Qin Beyliği'nin siyasi yönetiminin içine bir adım atmış oldu, Handan'a yerleşen Lü Buwei, Zi Chu'nun veliaht olması

ile birlikte beraberce taht sırasının kendilerine gelmesini beklediler. Ve hatta bu zamanın biran önce olması için bazı planlar yaptıkları söylenir.

Lü Buwei'in çevirdiği entrikalar bununla da bitmemiştir. Beylik düzeninde yerini sağlamlaştıran Lü Buwei'in çok sevdiği sesi ve dansı da kendi kadar güzel olan bir odalığı vardı. Bu odalığın ismi Zhao Ji'ydi. Bir gün Lü Buwei ve Zi Chu içki içip eğlenirken, Zi Chu bu odalığı görür ve çok beğenir. Ayağa kalkar, saygı ile Lü Buwei'in karşısında eğilir ve ondan bu cariyeyi kendisine vermesini ister. Lü Buwei bu sözlere oldukça sinirlenir ve bu durumu asla kabullenemez. Fakat daha sonra düşünür, zaten şimdiye kadar Zi Chu için çok fazla para harcamıştır, fakat daha fazlasını elde etmek amacı ile Zi Chu'nun bu isteğini de kabul eder ve kadını ona verir. Ama o esnada bu cariye Lü Buwei'den hamileydi, on ikinci ayda Zhao Ji, Zi Chu'ya bir erkek çocuk doğurdu.²⁵ Doğan çocuğa Zheng (政) adı kondu. Bu çocuk ilerde Çin'de siyasi birliği sağlayacak olan büyük Qin İmparatoru Qin Shi Huang Di'dir.²⁶ Qin Shi Huang Di'nin doğumu ile annesi Zhao Ji veliaht annesi olarak Zi Chu tarafından ilan edildi.

Qin Shi Huang Di'nin doğduğu sene Qin ve Zhao düşman beylikler haline geldi. Zhao Beyliği Zi Chu'yu öldürmek istedi. Sonuç olarak Lü Buwei'in yardımıyla, şehir kapılarını tutan görevlilere yüklü miktarda rüşvet vererek onu Handan'dan kaçırmayı başardı. Qin Shi Huang Di ve annesi Zhao Ji, büyükannesinin evinde saklanarak yaklaşan katliamdan kaçtı.

---

²⁵ Huang, Ray, **China: A Macro History Edition: 2**, M.E. Sharpe Publishing, 1987, sf: 32.

²⁶ Lu, Xujia, "**Shi Ji (史记)**", (**Tarih Kayıtları**), Hanyu Da Cidian Chubanshe, Shanghai, 2004, sf: 1092.

Bu olaylardan altı yıl sonra M.Ö. 251’de Qin Beyi Zhao öldü. Veliahdı An Guojun tahta çıktı ve imparatorluk adı Qin Beyi Xiao Wen (秦孝文王) oldu. Böylece Bayan Huayang, Lü Buwei’in de planladığı gibi evlatlığı Zi Chu’yu veliaht tayin etti, kendisinde veliaht anası olarak yönetimde yerini aldı. Bu dönemde Qin Beyliği ve Zhao Beyliği arasındaki ilişkiler iyileşmeye başladı. Zi Chu’nun veliaht olması ile karısı ve oğlu da Qin Beyliği’ne iade edildi.

Qin Beyi Xiao Wen’in tahtta kalma süresi çok kısa sürdü, zaten ilk yılını yas tutarak geçirmişti, tahta çıkmasının üçüncü gününde aniden öldü. Yerine veliahdı Zi Chu geçti, imparatorluk unvanı Qin Beyi Zhuang Xiang’dır (秦庄襄王). Tahta çıktığında Lü Buwei’i baş veziri yaptı ve tıpkı aralarında yapmış oldukları anlaşmada ki sözünde durarak onu ülke yönetimine ortak etti. Bir bakıma ülkeyi ikisi yönetmeye başladılar. Qin Beyi Xiao Wen’in tahta kalma süresinin bu kadar kısa sürmesinin sebebi Shi Ji’de detaylı anlatılmamış ya da herhangi bir durumla ilişkilendirilmemiş olsa da, bizce Lü Buwei’in, Zi Chu’nun biran önce tahta çıkabilmesi olaylara müdahale etmiş ve bu durumu hızlandırmış olabilir. Her ne kadar bunun için çok uğraş vermiş olsa da onun siyasi alanda fiilen yer alması Qin Shi Huang Di’nin tahta çıkmasıyla olmuştur. Çünkü Qin Beyi Zhuang Xiang’ın da tahttaki süresi çok uzun olmayıp, beyliğin üçüncü yılında (M.Ö. 246) ölmüştür. Yerine geçen Qin Shi Huang Di henüz on üç yaşında bir çocuk olduğu için beylik yönetimini Lü Buwei ve çok sevdiği odalığı Zhao Ji üstlenmiştir.

2. BÖLÜM

QIN SHI HUANG DI'NIN TAHTA ÇIKIŞI VE ÇİN'DE SİYASİ BİRLİĞİ SAĞLAMASI

2.1. Qin Beyliği'nin Güçlenmesi ve İktidar Mücadelesi

Veliaht olmasından tahta çıkana kadar yaşanan zorlukları göz önünde bulundurursak, Qin Beyi Zhuang Xiang'ın tahtta kaldığı süre çokta uzun değildir. Sadece üç yıl tahtta kalan Zhuang Xiang'ın ölümünden sonra yerine Qin Shi Huang Di beylik tahtına oturmuştur. Asıl ismi Ying Zheng (嬴政)'dir. Çin'de hükümdarların yönetim unvanları ve kendi adları farklıdır. Bu adlar zaman zaman karışıklığa sebep olmaktadır.²⁷ Shi Ji'de Qin Shi Huang Di'nin doğduğunda ailesi tarafından verilen ad Ying Zheng, Zhao Beyliği'nde kaldığı sürece kullandığı ad Zhao Zheng (赵政), beylik tahtına geçtiğinde aldığı ad Qin Wang Zheng (秦王政), beylikleri birleştirip tek merkezli Qin Hanedanlığı'nı kurduğunda ise imparatorluk ismi Qin Shi Huang Di (秦始皇帝) olarak geçmektedir. Bütün kaynaklarda bu bir isim olarak geçmesine rağmen aslında kendisine verdiği bir unvandır, açıklayacak olursak; “Qin” Beyliğin adı, “Shi” ilk, “Huang Di” ise hükümdar demektir, yani bu unvan “Qin Beyliği' nin İlk Hükümdarı” anlamına gelmektedir.

---

²⁷ Çince'deki kişi adlarının karışıklığını Prof. Dr. Bülent Okay “Konfüçyüs” kitabında şu şekilde açıklamıştır; “Çince'deki kişi adları başlı başına bir sorundur. Çok kısa anlatmak gerekirse, kişi doğduğunda ona ailesi tarafından belirlenen bir isim verilir. Bu adı, sadece aile bireyleri kullanabilir, başkası kullanamaz. Kişi yaşamında başka bir adla anılır. Bir göreve atandığında adı, bu göreve uygun olarak değişikliğe uğrar. Kişi öldüğünde ise, “ahiret adı” diyebileceğimiz yeni bir adla anılır. Hükümdar tarafından verilen unvan ve adları buna eklersek, bazen iş içinden çıkılmaz bir hal alır. Tek bir kişiyi, 2-3 ayrı kişi gibi algılamak mümkündür.” Okay, Bülent, “Konfüçyüs”, Okyanus Yayıncılık, İstanbul, 2004, sf: 12-13.

Seçkin bir devlet adamı ve askeri bir komutan olarak niteleyebileceğimiz Qin Shi Huang Di M.Ö. 259 yılında Zhao Beyliği'nin başkenti Handan'da (邯鄲) doğmuştur (Bugünkü Hebei eyaletinin Handan şehri). Gerçek babasının kim olduğu bilinmemekle beraber, Shi Ji'deki Qin Shi Huang Kayıtları'nda babası Qin Beyi Zhuang Xiang olarak geçerken, Lü Buwei Kayıtları'nda Qin Shi Huang Di'nin Lü Buwei'in oğlu olduğu belirtilir. Bu çelişkilerin sebebi 1. Bölümde "Qin Beyliği" adlı başlıkta açıklanmaya çalışılmıştır. Gerçek babası Zhuang Xiang olsa dahi, Qin Shi Huang Di'nin hayatında baba rolünü Lü Buwei'in oynadığını rahatlıkla gözlemlemekteyiz. Qin beyi Zhuang Xiang öldükten sonra aklın yönetim işlerine ermeyeceği bir yaşta beylik tahtına oturan Qin Shi Huang Di, Lü Buwei'i Zhong Fu (仲父)²⁸ yapmıştır.²⁹

Qin Shi Huang Di'nin kendisine olan saygısı ve güveniyle Qin Beyliği'nin yönetim işlerini ele alan Lü Buwei bu dönemde tek başına değildi. İstemeyerekte olsa çok sevdiği odalığını Qin Beyi Zhuang Xiang'a vermiş ve beyin ölümüyle onu geri kazanmıştı. Beraber yönetim işlerini ele alan Lü Buwei ve Zhao Ji aynı zamanda gizli bir ilişki içindeydiler. Gün geçtikçe büyüyen Qin Shi Huang Di'nin henüz çevresinde olup bitenler hakkında fikri bulunmamakta idi. Lü Buwei, Qin Shi Huang Di'nin bu ilişkiyi öğrenmesinden korktu ve valideden ayrılmayı düşündü fakat

---

²⁸ Antik Çin'de yaşça küçük kişilerin kendinden büyüklere karşı saygısını ifade eden hitap şeklidir. Babasını küçük yaşta kaybeden Qin Shi Huang'ın, Lü Buwei'e karşı kullandığı bu hitap onu ikinci babası yerine koyduğunu da ifade edebilir. Zaten sözlük anlamı olarak da 仲:İkinci, 父: Baba anlamlarına gelmektedir.

²⁹ Zhang, Fen Tian, (张分田), "Qin Shi Huang Zhuan (秦始皇传)", (Qin Shi Huang Biyografisi), Ren Min Chu Ban She, Bei Jing, 2005, sf: 82-83.

validenin bunu kabul etmeyeceğini ve çok üzüleceğini biliyordu. Bu yüzden Lao Ai'ı (嫪毐) saraya soktu ve onu Zhao Ji'nin emrine verdi.³⁰

Qin Shi Huang Di'nin yaşının küçük olması ve etrafındakileri anlayamamasını fırsat bilmelerinden ötürü Lü Buwei'in de yardımıyla Zhao Ji ve Lao Ai saraydan uzağa gitmişlerdir. Bahane olarak da sarayın yaşam koşullarının Feng Shui³¹ kurallarına uygun olmağını öne sürmüşlerdir. Burada validenin iki çocuğu dünyaya gelmiş ve teoride Lao Ai, Qin Shi Huang Di'nin üvey babası olmuştur. Yong (雍) şehrine gelen Lao Ai burada validenin de çabalarıyla saygın ortamlara girmeyi başarmış ve yaptığı propagandalarla kendine yandaş toplamaya başlamıştır. Büyük ve güçlü bir siyasi birlik kurmuştur.

Bir gün fazlasıyla içki içip sarhoş olmuş ve üst düzey bir memuru azarlamış ve ona “Ben Qin Beyi'nin üvey babasıyım” demiştir. Memur bu olaya çok sinirlenmiş ve bu durumu bir an önce Qin Shi Huang Di'ye iletmek istemiştir. Lao Ai bilinçsizce söylediği bu sözlerden dolayı paniğe kapılır ve isyan hazırlıklarını hızlandırır.

Bütün bu olanları duyan Qin Shi Huang Di, bir yandan antik başkent Yong'da taç giyme törenlerine hazırlanırken (M.Ö. 238) diğer yandan Lao Ai'yı kapana kıştırmanın planlarını yapıyordu. Hatta Lao Ai'ın canlı olan bedeni için bir milyon,

---

³⁰ Mah, Adeline Yen, “A Thousand Pieces of Gold: Growing Up Through China's Proverbs”, Published by HarperCollins, 2003, sf: 32–34.

³¹ **Feng Shui**: Kelime anlamı olarak rüzgâr ve su anlamına gelen Feng Shui, doğada var olan yaşam enerjisini, yaşanılan mekânlarda harekete geçirme yöntemlerini gösteren eski bir Çin öğretisidir.

kellesi için ise yarım milyon para ödülü koydu.³² Lao Ai ise Qi Nian Sarayı'na karşı saldırıya geçme hazırlıkları yapıyordu, oysaki Qin Shi Huang Di bu sarayın duvarlarında 3000 kişilik bir orduyu hazır bekletiyordu.

Lao Ai'yi yakalayan Qin Shi Huang Di onu halkın önünde başı, kolları ve ayaklarından yüklü at arabalarına bağlatarak idam cezasına çarptırdı. Kendisi ile beraber üç kuşak akrabalarını da ölüm cezasına çarptırdı. Bu uygulama için M.Ö. 356 yılında Shan Yang tarafından uygulamaya konulan ceza sistemi esas alınmıştır.³³ Aynı zamanda annesini Fu Yang Sarayına hapsedirdi ve iki çocuğunu da öldürdü.³⁴ Annesi yıllarca sarayda hapis kaldı ve orada öldü.

Çok güvendiği Lü Buwei dahi onu aldatmıştı. Qin Shi Huang Di, Lü Buwei'i öldürmek yerine sürgüne gönderdi. Fakat Lü Buwei burada kendini zehirleyerek öldü. Yirmi bir yaşında yönetimi tek başına eline alan Qin Shi Huang Di, Lü Buwei'in idari görevini Li Si (李斯)'ya verdi. Qin Shi Huang Di'nin imparatorluğu süresince sürekli yanında olan bu kişi yer almıştır. Li Si ile beraber beylikleri birleştirerek Qin Beyliği'nin Çin'de siyasi birliği sağlamak için savaşa başlamıştır.

---

³² Orijinal kayıtlarda bu cümlede geçen 钱 (qian): para anlamına gelmektedir. Bu para metal olup ağırlığınca değere sahiptir.

³³ Okay, Bülent, "Çin Seddi'nin Yapılışı Hakkında Değişik Bir Görüş", Belleken, C. LVII, sayı: 218, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, 1993, sf:150.

³⁴ Wood, Frances, "China's First Emperor and His Terracotta Warriors". Macmillan Publishing, 2008, sf: 23–24, 26.

2.1.1. Qin Beyliği'nin Han Beyliği'ne Son Vermesi

M.Ö. 403–230 yılları arasında hüküm sürmüş olan Han Beyliği (韩国), Qin Shi Huang Di tarafından Qin topraklarına katılan ilk beyliktir. Bu beyliğin alınması ile merkezi iktidarın kurulmasının ilk temelleri atılmış oldu. Han Beyliği, Jin Beyliği (晋) olarak adlandırılan üç beylikten biridir. Jin Beyliği Savaşan Beylikler Döneminde hüküm sürmüş olan Han, Wei, Zhao Beylikleri tarafından yıkılmış ve tarih sahnesinden silinmiştir. Bu beylik, Jin Beyliğini oluşturan beylikler arasında yer alan en güçsüz beylikti, bu yüzden

Lü Buwei'in ölümü ile Qin Shi Huang Di'nin hayatında önemli bir yer edinen Li Si, Han Beyliğinin ortadan kaldırılması için Qin Shi Huang Di'ye ısrarlarda bulunmuştu. Han Beyi, Qin Shi Huang Di'yi bu fikirden vazgeçirmesi için Han Fei Zi³⁵ (韩非子)'yı Qin beyliği'ne gönderir. Aslında Qin Shi Huang Di'nin düşüncesi ilk olarak Zhao Beyliğini ortadan kaldırmaktı fakat güçlü olan Zhao Beyliği yapılan saldırıları geri püskürtmüş bu nedenle yeni hedef Han Beyliği olmuştur.

Savaşan Beylikler Döneminde en güçlü beylik olan Zhao Beyliğine yapılan saldırılar beyliğin askeri gücünü zayıf düşürmüş, böylelikle diğer beyliklerle işbirliği yapamayacak hale getirmiştir. Han Beyliğini yardımsız bırakan Qin Shi Huang Di M.Ö. 231'de beyliği kuşattı, M.Ö. 230'da beyliği Qin topraklarına dâhil etti.

---

³⁵ Han Fei Zi: M.Ö. 280–233 yılları arasında yaşamış, legalizm akımını destekleyen Çinli filozoftur. Dönemindeki diğer filozoflardan farklı olarak Han Beyliğindeki aristokratlardan biriydi.

2.1.2. Qin Beyliği'nin Zhao Beyliği'ne Son Vermesi

Zhao Beyliği de yukarıda sözünü ettiğimiz Jin Beyliğini oluşturan üç beylikten biridir. Zhao Beyliğinin alınması Qin Shi Huang Di'nin merkezi iktidarı kurabilmesi için en önemli adımdır çünkü Zhao Beyliği dönemim en güçlü beyliğiydi. Bunun nedeni Zhao Beyliğinin göçebelerle sürekli taarruz halinde olmasıydı, Zhao Beyi Zhao Wu Ling (赵武灵) atlı göçebeler gibi giyinen, onların kullandığı silahları kullanan ve atlılardan oluşan yeni bir ordu kurmuştur. Kurulan ordu hareket kabiliyeti son derece yüksek bir orduydı, bu ordu Çin askeri tarihi açısından devrim niteliği taşıymaktaydı. Zhao Beyliğinin Qin saldırılarına uzun süre dayanabilmesi bu ordu sayesinde.³⁶

M.Ö. 228 yılı öncesinde beylik topraklarında çıkan kuraklığı fırsat bilen Qin Shi Huang Di Zhao Beyliğini de kendi topraklarına katmayı başarmıştır.

2.1.3. Qin Beyliği'nin Wei Beyliği'ne Son Vermesi

Dönemin güçlü beyliklerinden olan Wei Beyliği (魏国)'de Jin Beyliğindeki üç beylikten biri olup M. Ö. 225 yılında Qin Shi Huang Di'nin hedeflerine maruz kalıp Qin toprakları içerisine girmiştir.

---

³⁶ Fidan, Giray, “Qin Devrimleri: Qin Shi Huang Döneminde Çin'de Yapılan Devrimler”, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara, 2007, sf. 15.

2.1.4. Qin Beyliği'nin Chu Beyliği'ne Son Vermesi

Güneyde bulunan Chu Beyliği (楚国) geniş toprakları, zengin bitki örtüsü ve maden yataklarıyla önemli bir beylikti. Fakat Savaşan Beylikler Döneminde iç karışıklıklar mevcuttu. M. Ö. 228'de Chu Beyinin ölümü ile iktidara üvey kardeşi geçti fakat sadece iki ay kaldığı tahtta başka bir üvey kardeşi tarafından öldürülmüştür. Böylelikle parçalanma dönemi başlamıştı. Qin Shi Huang Di M. Ö. 226'da sivil çatışmaların başladığı Chu Beyliğine saldırıya geçmiştir. M. Ö. 224 yılında da Chu Beyliği ve Qin Beyliği arasında çatışma başlamıştır. Qin Shi Huang Di yirmi bin askerini Chu Beyliğine göndermiş ve Chu Beyliği' de kendi topraklarına katmıştır.

2.1.5. Qin Beyliği'nin Yan Beyliği'ne Son Vermesi

Zhao Beyliğinin alınması ile Qin ordusu Yan Beyliğinin sınır kapısına dayanmıştı. Yan Beyi başına gelecekleri tahmin edip kendisini öldürmek istedi fakat başarılı olamadı. Yan Beyliğinin veliahttı Qin Shi Huang Di'yi öldürmek için bir suikast düzenledi, Qin Beyini nerdeyse öldürecekken atağa karşı koyamadı ve başarısız oldu. Bunun üzerine M. Ö. 222'de Qin Shi Huang Di büyük bir ordu ile tek bir seferde Yan Beyliği (燕国)'ni tarih sahnesinden sildi.

2.1.6. Qin Beyliği'nin Qi Beyliği'ne Son Vermesi

M. Ö. 221'de Qin Shi Huang Di'nin merkezi otoriteyi sağlamak için önünde son bir engel kalmıştı bu da Qi Beyliğidir. İlkbahar Sonbahar Döneminden Savaşan Beylikler döneminin ortasına kadar Qi Beyliği güçlü bir beylikti. Fakat Qin Beyliği hariç diğer beş beyliğinin sürekli saldırıları ile neredeyse ortadan kalkmak üzereydi. Yani Qin Shi Huang Di için sona bırakılmış en kolay lokma idi. M. Ö. 221'de Qin ordularının basit bir hamlesi ile savaşa gerek kalmadan Qin topraklarına dâhil edildi.

Coğrafi konumu itibari ile kenarda kalmış ve çokta güçlü olmayan Qin Beyliği Qin Shi Huang Di'nin yönetimi ele alması ile günbegün güçlenmeye başlamış, ordusunu güçlendirmiş ve dönemi oluşturan altı beyliği kimi zaman zorlu mücadelelerle, kimi zaman da savaşa gerek duymadan kendi toprakları içerisine katıp büyük Qin İmparatorluğunu kurmuştur.³⁷ Bununla da yetinmeyip kendisine Qin'in tek hükümdarı anlamına gelen bir unvan takmıştır.

---

³⁷ Lu, Xujia, “Shi Ji (史记)”, (Tarih Kayıtları), Hanyu Da Cidian Chubanshe, Shanghai, 2004, sf: 78.

3. BÖLÜM

QIN SHI HUANG DI'NİN REFORMLARI VE ESERLERİ

3.1. Reformlar

Bir hükümdar tahta çıkar çıkmaz geçmiş, bugün ve geleceği ayırt etmeksizin soyunun sorumluluğunu alır. Atalarını onurlandırması ve meşrutiyetinin kendisinden sonra gelecekler için de geçerli olacağını göstermesi gerekir. Qin Shi Huang Di'de babasının yas döneminden sonra tahta çıkar çıkmaz, delikanlılık çağına henüz adım atmasına rağmen kendisi için bir mezar hazırlatmak istedi. Bunun yanı sıra ölüm sonrası unvanların yasaklanmasına rağmen babasına “Büyük Üstün Aziz” unvanını, kendisine “İlk Hükümdar” unvanını verdi.

Kendine ilk imparator unvanını verir vermez yapmış olduğu açıklamada Qin'in “suyun gücü” ile yönetildiğini söylemiştir. Bunun sebebi “beş element”, “beş güç” ya da “beş evre” den gelmektedir. Bunu şu şekilde açıklayabiliriz. Beş element olan ateş, su, metal, tahta, topraktır, inanişâ göre tahta suda yüzüyor, metal tahtayı kesiyor, ateş metali eritiyor, su ateşi söndürüyor, toprak suyu emiyor ve bu böyle devam edip gidiyor. Kendinden önceki hanedanlık olan Zhou Hanedanlığı ateşi benimsediği için, Qin ona üstün gelecek olanı seçmek durumundaydı “artık suyun egemenlik dönemi başlamıştı” diye yazıyor Tarih Kayıtları'nda.³⁸

---

³⁸ Lu, Xujia, “Shi Ji (史记)”, (Tarih Kayıtları), Hanyu Da Cidian Chubanshe, Shanghai, 2004, sf: 75.

Beş elementte her elementin bir rengi, rakamı ve mevsimi vardır, buna göre suyun rengi siyah, rakamı altı ve mevsimi de kıştı. Kış diğer mevsimlere nazaran daha karamsar olup ölümü ve idamı simgeliyordu. İlk imparatorun tahtta kaldığı süre boyunca yaşanan olaylar, bu mevsimin özelliklerini doğrular nitelikteydi.

İlk imparator suya bağlılığını tipik bir titizlikle sergilemekten geri kalmadı. Siyah renkli kıyafetler giyiniyordu, askerleri de siyah zırhlı, siyah armalı gezdiriyordu. Hatta Sarı Irmak'ın adını dahi “Siyah Irmak” olarak değiştirmeyi düşünmüştü. Tarih Kayıtları'na göre Sarı Irmak bütün akarsuların kaynağı ve besleyicisi olduğu için ona sadece Siyah Irmak demek yetmezdi, bu yüzden adı “Güç Nehri” olarak değiştirildi. Bunun yanı sıra resmi görevlilerin şapkaları altı cun (寸)³⁹ genişliğinde olacaktı; yürüyüş adımlarının uzunluğu da tam olarak altı chi (尺)⁴⁰ (aslında bu çift adım ya da iki geniş adım oluyordu), resmi işlerde kullanılan arabaların genişlikleri altı chi olarak belirlendi ve bu arabaların önlerinde altı at olması hükme bağlandı. Aynı şartlar iki tekerlekli arabalar ile el arabalarını da kapsayacak şekilde genişletilince, Qin'de ki bütün tekerlekli taşıtlar için standart hale gelmiş oldu ve imparatorluğun ana yolları bunlarla dolmakta gecikmedi. Takvim de yeniden düzenlendi. Her hükümdar tahta geçtiğinde takvimde düzenlemeler yapardı, ama bu defa yapılan düzenleme ile yeni yıl onuncu aya, yani gün dönümüne ya da ilkbaharın başlangıcına değil kış başına denk geliyordu.⁴¹

---

³⁹ 1 cun: 0.03 metre. 1 metre: 30 cun uzunluğundadır.

⁴⁰ 1 chi: 0.33 metre. 1 metre: 3 chi uzunluğundadır.

⁴¹ Lu, Xujia, “**Shi Ji (史记)**”, (**Tarih Kayıtları**), Hanyu Da Cidian Chubanshe, Shanghai, 2004, sf: 75–76.

Qin Beyliği'nde verilen cezaların ve baskıcı kanunların zalimce olduğu düşünülürdü. 1970'lerde Hubei Eyaletindeki Wuhan çukurluğunun dışında bulunan bir mezardan çıkan bambu kamışların üzerine yazılmış belgeler bu düşünceyi değiştirdi. Kısmen yerel yöneticilerin el kitabı, kısmen de kanuni uygulamalar derlemesi olan belgelere göre tek bir madeni para çalmanın cezası; hırsızın bir ayağının kesilmesi, göğsüne özellikle alçaltıcı ve çirkinleştirilmiş biçimde dövme kazınması ya da kürek mahkûmiyetiydi. Bununla birlikte yerine getirilmemiş görevler karşılığında nöbet zorunluluğu sıkça uygulanan cezalardandı. Yasal süreç içinde, olayın doğuracağı sonuçlar çok önemsiz bile olsa, saldırının niteliği, niyeti hafifletici sebeplerde göz önünde tutulduğu gibi, bürokratik uygulamalar dikkate alınmıyordu. Aynı şekilde tarıma ilişkin yapılanma çerçevesinde, sadece ekilip dikilecek farklı ürünler değil, belirli alanlar için ne kadar tohum ekilebileceği bile listeleniyordu. Hemen her fırsatta yağmur yağdığında, yağmadığında da zararlı böcekler görüldüğünde de ekim alanlarından devlete raporlar yollanıyordu.⁴²

Vergilendirme amacıyla hane halkları kayıt altına alındı; askeri ve sivil görevler için de nüfus, gruplandırılmış aileler şeklinde organize edildi. Bütün yeni fethedilmiş topraklar doğrudan doğruya sancaklar tarafından yönetilecek şekilde yeniden teşkilatlandırıldı. Bunların sayısı M.Ö. 221 yılında otuz altıydı ve gelecekte de kendi içlerinde kazalara bölüneceklerdi. Artık kaybolan savaşan beyliklerin eski yönetici ailelerinden geriye kalanlar sancaklarda sorun çıkarıyordu bu yüzden çocukları Qin devletinin başkenti Xianyang'a getirilerek imparatorun sıkı gözetimi

---

⁴² Jenner, W. J. F., **The Tyranny of History: The Roots of China's Crisis**, Allen Lane, Londra, 1992, sf: 22-3.

altında eski saraylarına kapatıldılar. Ordu kurmaları yasaklandı ve ellerinde kalan silahlarda eritildi. Elde edilen metal yığınları ile on iki devasa heykel yapıldı.⁴³

Qin'in bakırdan dökülme madeni paraları geliştirildi. Standart alışveriş aracı haline getirilen paralar düz ve ortası delik, yuvarlak şeklindeydi ve geçerliliğini iki bin yıldan daha fazla uzun bir zaman boyunca korudu. Ağırlık ve uzunluk ölçüleri standartlaştırılarak yaygınlaştırıldı. Ölçülerde değişiklik yapıp yapılmadı sıkıca denetlendi, değişiklik yapanlara cezalar uygulandı.⁴⁴

Bütün bu düzenlemelerin imparatorluk çapında uygulanması ve resmi işleyişin sağlanması için, geriye sadece büyük önem taşıyan yazının standartlaştırılması kalıyordu. Zhou Hanedanlığı'nda Büyük Mühür adı verilen bir yazı tipi vardı. Bu aynı zamanda bölgesel kullanımıyla erken Zhou döneminde edebiyat yazısı oldu. Aynı karakterler farklı bölgelerde farklı şekillerde yazılıyordu. Hala çözümlenemeyen metinlere bakıldığında buralarda büyük mühür ile ilgisi olmayan yazı sistemlerinden kaynaklanan bir değişim olduğu anlaşılır. İlk İmparatorun Küçük Mühür adı ile bilinen uygulamayı yürürlüğe sokmasının amacı da bütün bu karmaşayı ortadan kaldırmaktı. Bu kanuna göre artık kullanılmayan karakterler temizlenecek, yalınlaştırılacak ve diğerleriyle uyumlu hale getirilerek her biri standartlaştırılacaktı. Bu düzenleme sonraki Han döneminde de devam etti ve hanedanlık yazmanlığında daha fazla gelişmeye sebep oldu.⁴⁵

---

⁴³ Lu, Xujia, “**Shi Ji (史记)**”, (Tarih Kayıtları), Hanyu Da Cidian Chubanshe, Shanghai, 2004, sf: 75-76.

⁴⁴ Lu, Xujia, “**Shi Ji (史记)**”, (Tarih Kayıtları), Hanyu Da Cidian Chubanshe, Shanghai, 2004, sf: 76.

⁴⁵ Twitchett, Denis, **The Cambridge History of China (Volume I The Ch'in and Han Empires, 221 B.C. – A.D. 220)**, Cambridge University Press, 2008, sf: 56-57.

John Keay bu standartlaştırmanın önemini şu şekilde açıklamaktadır; Küçük Mühür imparatorluğun eğitimli seçkinlerinin ortak kullanacakları ve konuşulan diyalektilere aldırılmaksızın hem hükümetler hem de bilim insanları tarafından imparatorluğun her yanında kullanılacak bir yazı dili yaratma ilkesine dayanıyordu. Bu inanılmaz derecede önemli bir ilkeydi. Bu ilke ile özellikle yazabilen sınıf ile yazamayan sınıf arasındaki toplumsal ayrım devam etse de bölgesel ayrımlar ortadan kaldırılıyordu. Standartlaştırma olmasaydı bugün tercüme sıkıntısı yaşanacaktı. Dahası, bu standartlaştırma yapılmıyaydı, binlerce yıllık kesintisiz uygarlık iddiası da ya kesintileri kabul edecek ya da hiç savunulamayacaktı.⁴⁶

Tarih Kayıtları'nda bu reformlar oyulan taşların üzerinde şu şekilde anlatılıyordu:

“Yirmi sekizinci yılında Qin Shi Huang Di yeni bir başlangıç yaptı. Kanunları ve uygulamaları düzeltip, on binlerce şeye standart [getirdi]...

İmparatorun hasleti temel konuları sezmesinde, tarımı güçlendirmesinde, gereksiz işleri kaldırmasında ve böylece kendi insanların zenginleşmesini sağlamakta yatıyordu.

Göklerin altında her şey tek bir akla ve tek bir hedefe dayanıyordu.

---

⁴⁶ Keay, John, **Çin Tarihi**, İnkılâp Kitapevi, İstanbul, 2011, sf: 95.

Ağırlık ve uzunluk ölçüleri standartlaştırıldı, kelimeler ise aynı şekilde yazıldı.

Güneş ve ay parladıkça, tekneler ve tekerlekli araçlar yüklerini taşıdıkça, her şey kendisine ayrılmış ömrü sürerken [ve] hiçbiri hedefinden sapmadıkça... Qin Shi Huang Di'nin yolu projeleri hayata geçirmektir.”⁴⁷

Bütün bu reformların yanı sıra hanedanlığın otuz dördüncü yılında kitapları yakma, otuz beşinci yılında da âlimleri öldürme olayları yaşanmıştır. Kitapları yakma emri her ne kadar Qin Shi Huang tarafından verilmiş olsa da bu olayın geri planında Li Si olduğu bilinmektedir. Li Si'nin Tarih Kayıtları'nda bu konu ile ilgili söyledikleri şu şekilde yer almaktadır;

“Öyleyse bütün metinler, lirik kasideler, belgeler ve yüzlerce düşün akımı yaratmış özlü sözlerin [kitapların] yok edilmesini talep ediyorum. Bu otuz gün içinde yok etmeyen herkes... Dövme ile damgalanacak ve kürek mahkûmiyetine çarptırılacaktır. [sadece] tıp, kehanet, tarım ve ormancılık kitapları yok edilmeyecektir.”⁴⁸

İmparatorun kabul etmesi üzerine M.Ö. 213'de yaşanan büyük bambu kitap yakımı da böylece başlamış oldu. Bu olaydan sonra 460 bilginin öldürülmesi olayı

---

⁴⁷ Lu, Xujia, “Shi Ji (史记)”, (Tarih Kayıtları), Hanyu Da Cidian Chubanshe, Shanghai, 2004, sf: 77.

⁴⁸ Lu, Xujia, “Shi Ji (史记)”, (Tarih Kayıtları), Hanyu Da Cidian Chubanshe, Shanghai, 2004, sf: 81-82.

vardır.⁴⁹ Bu katliamın sebebi belki de bilgelerin yasak metinleri dilden dile ya da yazılı olarak gelecek kuşaklara aktarma tehlikesi olmasıydı.

3.2. Çin Seddi

Çin Seddi (长城), 1987 de UNESCO tarafından dünya mirasları arasına girmiş aynı zamanda 7 Temmuz 2007'de Dünyanın Yedi Harikası'ndan biri olarak seçilmiştir. Günümüzde ise yılın her mevsimi ve günü ziyaretçi akınına uğrayan bu yapıyı bu kadar ilgi çekici kılan nedir? Dağların üzerinde uçsuz bucaksız kıvrılan bu set için, Prof. Dr. Bülent Okay "dağların üzerinde uyuya kalmış bir ejderha" betimlemesini kullanmıştır.⁵⁰

Güvensizlik duygusu hisseden her kişi kendisini koruma içgüdüğü içinde olur. İnsanın kendini en güvende hissettiği yer şüphesiz ki evi ya da ailesinin yanındır. Yani kapalı alanda olma durumudur. Dışarıda ise onu koruyacak etten duvar yani koruma görevlileri devreye girer. Tarih boyunca insanlar özellikle devlet yönetimleri kendilerini korumak için çeşitli önlemler almışlardır. Bunlardan bazıları içi muhafızlarla dolu saraylar inşa ettirmiş, kimi saraylarının etrafını duvarlarla ördürüp kaleler yaptırmıştır. Çin tarihine baktığımızda ise farklı olarak şunu görmekteyiz. Hükümdarlar kendilerini koruma altına almalarının yanı sıra şehirlerini de yani halkını da korumak amacıyla ve sınır çizmek için duvarlar inşa ettirmişlerdir.

---

⁴⁹ Lu, Xujia, "Shi Ji (史记)", (Tarih Kayıtları), Hanyu Da Cidian Chubanshe, Shanghai, 2004, sf: 83.

⁵⁰ Okay, Bülent, "Çin Seddi'nin Yapılışı Hakkında Değişik Bir Görüş", Belleten, C. LVII, sayı: 218'den ayrıbasım, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, 1993, sf:27.

İsveçli sanat tarihçisi Osvald Sirèn 1930'larda şöyle yazmıştır: “Setler, setler ve yine setler, her Çin şehrinin çevresini sarıyor. Etrafını sarıyorlar, parçalara ve kısımlara bölüyorlar, Çin cemaatinin temel özelliklerini başka bütün yapılardan daha fazla belirliyorlar... setsiz bir şehir görmek imkansız. Çatısız bir ev düşünmek kadar imkânsız bir şey... Kuzey Çin’de yaşı ve büyüklüğü ne olursa olsun, çamurdan da olsa bir set veya set kalıntıları olmayan bir köy bulmak çok zordur.”⁵¹

İlk duvarlar Savaşan Beylikler Dönemi’nde yedi beyliğin sınır belirlemek adına yaptıkları duvarlardır. İlk duvar M.Ö. 657 yılında Chu Beyliği tarafından yaptırılmıştır. Daha sonrada diğer beylikler kendi sınır duvarlarını inşa etmişlerdir. Böylelikle bugünkü Çin Seddi’nin ilk duvarları ortaya çıkmış oldu.⁵²

Qin Shi Huang Di’nin yedi beyliği birleştirip Çin’de siyasi birliği sağlamasıyla önceden yapılmış duvarları birleştirme ve kendi sınırlarını çizme kararı aldı. Bu dönemde duvarın uzunluğu 5000 kilometreye kadar çıktı. Daha sonraki hanedanlıklar döneminde Çin Seddi’nin inşası parça parça da olsa devam etti. Bugünkü hali ile Çin Seddi’nin fiziksel yapısını şu şekilde söyleyebiliriz. 8.851.8 km uzunluğunda⁵³, temeldeki genişliği 6.5 metre, duvarların üst kısmında 5.7 metredir. Duvarın yerden yüksekliği genelde 8.5 metre olup, önemli geçitlerin ve büyük kapıların bulunduğu yerlerde 12 metreye kadar çıkmaktadır. Fakat tepelerin üzerinde bu yükseklik 1.5 hatta 1 metreye kadar düşmektedir.⁵⁴ Öyle ki günümüzde insanların

---

⁵¹ Needham, Joseph, “**Science and Civilization in China**” (Çin’de Bilim ve Uygarlık), Cambridge University Press, 1954, IV.3, sf: 42-43.

⁵² Yang, Ji, “**长城**” (Çin Seddi), Zhongguo Minzu Chubanshe, Beijing, 2007, sf: 6.

⁵³ <http://www.greatwall-of-china.com/42-100/how-long-the-great-wall-is.html>

⁵⁴ Okay, Bülent, “**Çin Seddi'nin Yapılışı Hakkında Değişik Bir Görüş**”, Belleten, C. LVII, sayı: 218’den ayrışım, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, 1993, sf:27.

tırmanamayacağı kadar dik zirvelerde dahi duvarın inşası durmamış tek sıra halinde taşlarla devam etmiştir.

Peki, böyle devasa bir mimarinin ortaya çıkması nasıl olmuştur, nasıl bir güç bunun devam etmesini sağlamıştır? İşte burada Qin Shi Huang Di'nin diktatörlüğü ve zalimliği devreye girmektedir.

Qin imparatorluğunun zorunlu çalışma kampı olarak da belirtebileceğimiz bu set, Çin'i birleştirmek için sarf edilen bütün çabalardan sonra terhis edilen askerleri ve Qin rejimiyle ters düşen binlerce hükümlüyü büsbütün ortadan kaldırmak için tasarlanan bir inşaattı. Bu dönemde kat be kat yükselen vergileri ödeyemeyenler de bu setin inşasında çalıştırılıyordu.

Bu setin zorlu ve acımasız çalışma sahası beraberinde birçok öyküyü doğurmuştur. Örneğin şu dördlük bize bazı şeyleri açıklamaktadır;

Oğlunuz varsa, yetiştirmeyin.

Kızınız varsa, kuru etle besleyin.

Görmüyor musunuz, Uzun Set

İskeletlerin üstünde yükseliyor.⁵⁵

---

⁵⁵ Liu, Qing De, “**Zhongguo Lidai Changcheng Shi Lu**” (Çağlar Boyunca Çin Seddi Üzerine Şiirler), Hebei Meishu Chubanshe, Hebei, 1991, sf:3.

O dönemlerde erkek çocukları önemseyen bir kültürden gelen bu dörtlük, umutsuz ve çaresiz bir şekilde setin bitmek bilmezliğinden yakınmaktadır. Neden erkek çocuk dünyaya getireceksin ki, setin inşasında mı ölüp gitsin?

Bunun yanı sıra en çok bilinen hikâyelerden biri ise Meng Jiang'ın daha düğün günü setin inşası için feda ettiği kocasına olan sevgisini ve özlemini anlatmaktadır.

Yukarıda anlatılanlardan yola çıkacak olursak, ister güvensizlik olsun ister korkaklık böyle bir mimari yapının M.Ö. II. yüzyıllardaki teknoloji ile yapılmış olması gerçeği bile insanları hayrete düşürmeye yetmektedir.

3.3. Anıt Mezar ve Toprak Ordu

Sıradan bir insan öldüğünde eşinin dostunun onu hatırlaması için geride sadece bir mezar taş bırakır. Eğer önemli bir şahsiyetse arada bir başına gidip anmak için taşların sayısını arttırlar ya da mozole yaparlar. Biraz daha eskiye gittiğimizde öldükten sonraki yaşamlarında kullansınlar diye insanların, mezarın içine değerli eşyalarıyla birlikte gömdüklerini görürüz. Ölü gömme merasimleri ve ölümden sonra hayat inanışları tarihte her toplumda ve dönemde farklılıklar göstermektedir.

1974 yılının bir Mart sabahı birkaç çiftçinin Xian'ın 2,5 km güneyinde Li Dağı'nın eteklerinde tarlalarını sulamak amacıyla sondaj yapımlarıyla ortaya çıkan manzara, yukarıda bahsettiğimiz gibi hiçbir normal insanın ölümle ve ölümden

sonraki hayatla ilgili aklına gelemeyecek bir olay olduğunu tüm dünyaya göstermiştir.⁵⁶ Arkeologların yapmış olduğu araştırmalar yerin altında Qin Shi Huang Di'yi koruyan devasa bir ordunun hazırda beklediğini gördüklerinde şaşırılmışlardır.

Qin Shi Huang Di, yönetimi ele alır almaz kendisine bir mezar inşa edilmesini istemiştir. Mezarda kendisiyle beraber çok sayıda çocuk, güzel kadınlar hatta atlarının da yanında gömülmesini talep etmişti. Bu talebe karşı halkın isyan başlatabileceğini ve böyle bir isteğin sorun olabileceğini söyleyen Lü Buwei, ona ordunun bir benzerinin yapılabileceğinin ve bu ordunun onu ikinci hayatında koruyabileceğini söyler.⁵⁷

İlk başta Qin Shi Huang Di'ye sunulan örnekler çokta tatmin edici olmayan asker figürlü küçük bibloları. Qin Shi Huang Di bunların daha büyük olmasını tıpkı bir insan ebatlarında ve özelliklerinde olmasını istemiştir. Böylelikle M.Ö. II. da heykeltıraşlığın sınırlarını zorlayan bir ordu ortaya çıkmıştır.

Bugüne kadar toplam üç açma kazılmış ve binlerce parça çıkartılmıştır. Bu açmalardan kısaca bahsedecek olursak birinci açma; 14.260 m2 alanı kaplar, 5 mil deriliği ile en geniş çukurdur. Altı binden fazla savaşçı ve at sıraya dizilmiş haldedir, toplam üç sıra kilden savaşçı vardır ve ellerinde ok ve silahlarla sanki bir orduya göz kulak oluyormuşçasına beklemektedirler. Bu savaşçıların arkasında ellerinde kargı ve baltalı mızrak tutan altı bin Terra Cotta savaşçısı ve 35 at arabası vardır. Kuzeyden

⁵⁶ Mazzatenta, O. Louis, "Emperor Qin's Terracotta Army", National Geographic.

⁵⁷ Zhang, Fen Tian, (张分田), "Qin Shi Huang Zhuan (秦始皇传)", (Qin Shi Huang Biyografisi), Ren Min Chu Ban She, Bei Jing, 2005, sf: 514–516.

güneye uzanan orduyu koruyan 11 koridor ve 38 sütun bulunmaktadır. Kazılarsa binden fazla savaşçı, 8 savaş arabası, 32 at bulunmuştur.⁵⁸

İkinci açma birinci açmanın 20 mil kuzeyinde yer alır ve en önemli açmadır. İkinci açmanın keşfi ile zamanındaki Çin ordusunun diziliş ve komuta görüntüsü binlerce yıl sonra ortaya çıkmış oldu. Altı bin km2 kapsayan ikinci açma, birincisine nazaran daha kapsamlı asker görüntüleri ile doludur. Bin üç yüzden fazla savaşçı ve at, seksenden fazla at arabası ve çok sayıda metal silah bulunmuştur. Bu açma Sun Zi'nın savaş stratejisine göre dizayn edilmiştir.⁵⁹

İkinci açmada toplam dört bölüm yer almaktadır;

1. Bölüm (Yaylı Askerler Alanı): Bu bölüm açmanın doğusunda yer alır. Ayakta ve diz çökmüş savaşa hazır askerlerden oluşur. Toplamda alanın etrafını kaplayan 60 asker vardır ve alanın ortasında yüzleri doğuya dönük 160 diz çökmüş asker vardır. Bu askerler her an ayaktaki askerlerle yer değiştirecekmiş gibi beklemektedir.

2. Bölüm (At Arabalı Kumandanların Alanı): Bu bölüm açmanın sağında yer alır. 64 savaş arabasıyla 8 sıra oluşturulmuştur. Kazılarda sadece tahta arabaların kalıntlarına rastlanmıştır. Her bir at arabasının önünde gerçek büyüklükte kilden 4 at

---

⁵⁸ O'Connor, Jane, **“The Emperor’s Silent Army”**, Viking Yayınevi, İngiltere, 2002, sf: 36.

⁵⁹ Sun Zi (孫子): M.Ö. 500’de Wu Devleti’nde yaşayan ünlü Çinli general ve askeri teorisyendir. Savaş stratejisi üzerine yazdığı “Savaş Sanatı” (兵法) adlı eseri dünyanın en eski askeri strateji ve uluslararası ilişkiler çalışması olarak bilinir. 13 bölümden oluşan kitabın, Çin’de Savaşan Beylikler Döneminde (M.Ö. 480-M.Ö. 221) yazıldığı tahmin edilmektedir.

vardır ve arabada 3 asker vardır, bunlarsan ikisinin elinde silah vardır diğeri ise arabayı sürmekle görevlidir.

3. Bölüm (Araçlardan, Süvarilerden ve Piyadelerden Oluşan Dikdörtgen Alan): Bu bölüm açmanın ortasında yer alır. 19 savaş arabası 264 piyade ve 8 süvari yer alıyordu. Her bir süvari atının üzerinde 3 sıra halinde dizilmişti. Her savaş arabasının arkasında 8–36 süvari bulunuyordu.

4. Bölüm (Süvarilerden Oluşan Dikdörtgen Alan): Bu bölüm açmanın sol tarafında yer alır. 11 sıra halinde dizilmiş 108 süvari ve 180 attan oluşur. 1. ve 3. sırada 6 savaş arabası vardır. Her atın önünde sol elinde yay sağ elinde atın ipini tutan bir asker yer almaktadır.⁶⁰

Üçüncü açma diğerlerini örgütleyen bir idari merkezdir. Bu açma birinci açmanın 25 mil kuzeybatısında ve ikinci açmanın 120 mil batısında yer alıyordu. 520 km2 alanı kaplamaktadır. Bu açma diğerlerinin en küçüğüdür. 68 savaşçı, 4 at ve 1 süvariyle “U” şeklindedir. Alanın hemen gerisinde bir savaş arabası ve 68 asker parçaları vardır, böylelikle bu açmanın kazısının daha tamamlanmamış olduğunu anlayabiliriz.⁶¹

Ordudaki askerlerin özelliklerinden bahsedecek olursak o zamanın heykeltıraşları öyle bir iş çıkarmışlar ki hiçbir askerin yüz hatları diğerine

---

⁶⁰ Dyan, Qingdao, “**The First Emperor; China’s Terra Cotta Army**”, British Museum, 2007, sf. 260.

⁶¹ Luo, Zhewen, “**China’s Imperial Tombs and Mausoleums**”, Foreign Languages Press, 1993, sf. 216.

benzememekte ve antropologlar tarafından dikkatli bir şekilde incelendiğinde bu askerlerin nereli oldukları anlaşılabilir. Qin ordusunun içerisinde Hun askerlerinin de yer aldığı bilinmektedir, o dönemdeki Hun askerlerine ait atların kuyrukları düğümlenmekteydi, yapılan kazılarda çıkartılan atların bazılarının kuyruklarının düğümlü olduğu ve Hun askerinin yüzlerinin yeşil renkte boyalı olduğunu görebiliriz. Dikkat çeken diğer bir unsur ise krom kaplı kılıçların olmasıdır.⁶²

Bütün bu ordunun koruduğu mezar hala açılmamıştır. Arkeologlar koruma teknolojilerinin, içinden çıkacak şeylerin korumaya yetecek kadar ilerlediğinden emin olana kadar bekliyorlar, çünkü pişmiş topraktan savaşçıların aslında parlak renkleri, çıkarıldıktan sonra doğrudan havaya maruz kalınca dakikalar içinde soluyordu.⁶³

Mezarın içerisi hakkında bize bilgi veren yine ünlü tarihçi Sima Qian'dir. Dâhiyane bubi tuzaklarıyla donatılmış, tunç duvarlarla kapatılmış, ender ve değerli, olağan dışı şeylerle dolu bir mağaradır. İmparatorluğun çeşitli suyolları hatta kocaman okyanus dahi cıva ile doldurulup mekanik yöntemlerle akması ve devretmesi sağlanmıştır. Hiç tükenmeden yansınlar diye fenerlere balina yağı dolduruldu. Ve güvenlik önlemi olarak davetsiz misafirleri vurmak için mekanik yollarla tetiklenen tatar yayları yerleştirmeleri emredildi.⁶⁴⁶⁵

---

⁶² Okay, Bülent, “Qin Hanedanlığı ve Qin Shi Huang”, (Yayınlanmamış ders notları), Ankara, 2010.

⁶³ Lovell, Julia, “Çin Seddi-Dünyaya Karşı 3000 Yıl”, NTV Yayınları, 2008, sf: 53.

⁶⁴ Hansen, Valerie, “The Open Empire: A History of China to 1600”, New York: Norton, 2000, sf. 105.

⁶⁵ Lu, Xujia, “Shi Ji (史记)”, (Tarih Kayıtları), Hanyu Da Cidian Chubanshe, Shanghai, 2004, sf: 86.

3.4.Yollar

İlk imparator Qin Shi Huang Di aynı zamanda geniş çaplı yollar ve su kanalları inşa edilmesini emretti. Her iki tarafına çam ağacı ekilmiş “İmparatorluk Taşıt Yolları” adı verilen iki yol projesi başlatıldı. Bir tanesi merkezi Xianyang’da olmak üzere, doğuya doğru bugünkü Hebei ve Shandong bölgelerinin deniz sahillerine, diğeri ise güneye doğru bugünkü Jiangsu ve Zhejiang eyaletlerine kadar uzanır. Aynı zamanda bu dönemde inşa edilmiş Yunan ve Guizhou’dan başlayarak, Huanan, Jiangxi, Guangdong ve Guangxi’ye kadar uzanan yollar bulunmaktadır.

Aynı zamanda Qin Si Huang Di General Meng Tian’e Xianyang’dan Yunyang’a (bugünkü Shanxi eyaletindeki Chunhua’nın kuzeyi), Shangjun’dan (Shanxi’nin kuzeyi) Jiuyuan’e (İç Moğalistan’da ki Baotou’nun kuzey batısı) uzanan yollar yaptırmasını emretmiştir.⁶⁶

Bütün bu yollar ülkeyi dört bir yanından sarıyordu. İlk imparator merkezi otoriteyi sağladıktan sonra kolay ulaşım yollarıyla bütün bölgeleri elinde tutmayı amaçlıyordu. Bu yolların diğeri bir amacı da o dönemde ağırlaştırılan verginin merkeze daha kolay ulaşmasını sağlamaktı. Bütün bunların yanı sıra atla gezinti yapmayı çok seven ilk imparator “at gezinti yollarını” da inşa ettirmişti. Bu yolların özelliği imparator atın üzerinde otururken kellesinin görünmeyeceği kadar duvarlarla örülü olmasıdır. Böylece ilk imparator kendisini sevmeyenlerin şehir gezintisinde ona karşı saldırılarını önlemiş oluyordu.

---

⁶⁶ Shouyi, Bai, **An Outline History of China**, Foreign Language Press, Beijing, 2010, sf:114.

Bu tür geniş yollar yaptırmak belki de Qin Shi Huang Di'ye dedelerinden kalan bir mirastı. Tahmini olarak M.Ö. 330'da yani Qin Shi Huang Di'den bir yüzyıl kadar önce, Qin Shi Huang Di'nin büyük büyük babası Hui bugünkü Sichuan olarak bilinen verimli topraklara gözünü dikmişti. Burası "ipek ve para ülkesi" olarak bilinen yerdı.⁶⁷ Bu bölgede Ba ve Shu beylikleri hüküm sürmekteydi. Qin Beyi Hui bu komşularla ilişkiler kurdu, onlara armağanlar yolladı ve onlardan gelen armağanları kabul etti. Ancak topraklara girip ilerlemek zordu. Hui bunun bir yolunu buldu. Oldukça cahil olan bu toplumu etkilemek için taştan gerçek boyutta beş tane öküz yaptırdı, onların kuyruklarını ve sağrılarını altın ile kaplattı ve onları Shu halkının görebileceği çayirlara bıraktırdı. Bu öküzleri gören halk hemen beylerine haber verdiler, öküzlerden sağlayacağı altınların hayaline kapılan Shu beyi bunları Qin Beyliği'nin armağanı olarak gördü. Qin beyi Hui bu öküzleri onlara hediye edeceğini fakat öküzlerin sağlam bir şekilde Shu topraklarına ulaşması için bir yol ihtiyacı olduğunu söyledi. Ve Shu Beyinin desteğiyle "Taş Öküz Yolu" inşası başlamış oldu. Bu uzun mesafenin kimi zaman dağların oyularak, kimi zaman nehirlerin üzerinde köprüler inşa edilerek yol yapılmasından sonra, bu yoldan öküzlerden önce Qin ordusunun geçtiğini, Shu ve Ba'yi savunmasız bırakarak kendi topraklarına kattıklarını görmekteyiz.⁶⁸

---

⁶⁷ Sage, Steven R., **Ancient Sichuan and the Unification of China**, State University of New York, Albany,, 1992, sf: 197.

⁶⁸ Keay, John, **Çin Tarihi**, İnkılâp Kitapevi, İstanbul, 2011, sf: 83-84.

4. BÖLÜM

QIN SHI HUANG DI'NİN ÖLÜMÜ VE KİŞİLİĞİ

4.1. Qin Shi Huang Di'nin Kişiliği

Qin Shi Huang Di'nin doğumdan imparatorluk unvanına giden süreçte yaşadıklarına bakıldığında şunlar söylenebilir. Bir çocuğun en güvendiği kişi annesidir, anne ne söylerse, ne yaparsa koşulsuz kabullenme ve doğruluma içgüdüleri vardır, baba bir roldür ve çocuk babasının rolünü oynamak ister, onu örnek alır ve onun gibi olmak ister, babasını Qin Shi Huang Di 13 yaşında kaybetmesinin üzerine çok güvendiği Lü Buwei'i babası yerine koymuştur (ki hala Lü Buwei'in onun gerçek babası olup olmadığı bir soru işaretidir). Çocukluk ve ergenlik olarak nitelendirebileceğimiz bu dönem, Qin Shi Huang Di'nin karakterinin şekillenmesinde etkin olmuştur. Bir insan doğduğunda belli bir kişiliğe sahip olarak doğar daha sonra çocuklukta yaşadığı olaylar yani dış etkenlerden etkilenerek kişiliğinde değişiklikler oluşur. Annesinin onu aldatması kişiliğinde ve kişiliğinin etkilediği karakteristik özelliklerinde bozukluklara yol açmıştır.

Bunun en belirgin örneği güvensizlik ve acımasızlıktır. Biz antik çağda yaşamış olan bir kişi için kesin tanımlar koyamayız fakat psikoloji biliminin kuramlarını incelemekten yola çıkarak bu kişinin nasıl bir kişilik yapısına sahip olduğunu anlamaya çalışacağız.

Güvensizliğin sonucu olarak Qin Shi Huang Di'nin hayatından verebileceğimiz örnekler şu şekildedir.

1. Bu kişi öldürdüğü iki kardeşinin ruhlarının gelip onu bulacağını düşündüğü için ahşap bir saray olan E Pang Sarayında kaldığı süre boyunca her gece farklı bir odada uyumuştur. Bu durum sarayın ne kadar büyük olduğunu tahmin etmemiz için yeterlidir ki bu saray Han Hanedanlığı dönemindeki bir iç çatışma sırasında tamamen yanmıştır.⁶⁹
2. Ülkedeki tüm silahları kendisine karşı kullanacağını düşünüp toplatmış ve onları eriterek sarayın bahçesine heykeller yaptırmıştır.
3. Büyük projeler olarak adlandırabileceğimiz Çin Seddi ve Anıt Mezar inşasını başlatmıştır. Bu inşaatlarda binlerce insan ailelerinden uzaklaştırılmış ve ölüme mahkûm edilmişçesine yıllar boyunca zor koşullarda çalışmışlardır.
4. Savaşan Beylikler Dönemindeki geri kalan 6 beyliğin soylularından oluşan 30.000 aileyi hükümet merkezinden uzak tutmak için kuzey sınırına göndermiştir. Aynı zamanda başka yerlerde bulunan 120.000 soylu aileyi de başkente naklettirmiş ve onların kolay kontrol edilebilmesini sağlamıştır.

---

⁶⁹ Okay, Bülent, "**Çin Seddi'nin Yapılışı Hakkında Değişik Bir Görüş**", Belleten, C. LVII, sayı: 218'den ayrıbasım, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, 1993, sf:31.

5. Aydınları diri diri toprağa gömdürmüş, fal, tarım ve tıp dışında kalan tüm kitapları yaktırmıştır. Bunun sebebi ise bilgili halkın kendisine karşı çıkacağından korkmasıdır.⁷⁰

Christophe Andre ““Zor Kişilikler”le Yaşamak” adlı kitabında paranoyak diktatörlerden şu şekilde bahseder; bazı paranoyaklar devrilmekten çok korkan, bu yüzden de halklarını polisiye önlemlerle denetleyen, siyasal programlarına karşı çıktıklarından kuşku duyduğu herkesi hapishanelere yollayan, kendisine komplo kurdukları korkusuyla çevresindekileri ölüme gönderen ve sonunda insanlarda onu devirmek isteği uyandıran diktatörlere benzerler. Bu tür diktatörler gerçek bir komployu ortaya çıkarınca da, terör estirmekte kendilerini haklı bulurlar ve şiddeti arttırlar.

Bu tür kişiler; çoğunlukla, narsis özellikler gösteren, paranoyak kişilerdir.⁷¹ Aşırı güvensizlikleri, iktidara gelmelerini sağlayan tehlikeler içeren koşullarda (savaş, hükümet darbesi, devrim) hayatta kalmalarını sağlayan bir avantaja dönüşür. Öte yandan katılıkları, enerjileri, ne yapacağını şaşırması ve korkmuş halkın gözünde, onları güven veren liderler konumuna yükseltir.

Bu liderler, barışın ve mutluluğun sağlanması için, ortak yönleri bugünkü durumun sorumlusu olan düşmanları bulmak ve verecekleri zararları engellemek olan basit ve halkı coşturan çözümler önerirler. “Düşmanlar” politik eğilimlere ve dönemlere göre değişir; ancak paranoyaklar, yok etme siyasetlerinde gösterdikleri

---

⁷⁰ Lovell, Julia, “Çin Seddi-Dünyaya Karşı 3000 Yıl”, NTV Yayınları, 2008, sf: 54.

⁷¹ Diclaudio, Dennis, “Paranoyak”, NTV Yayınları, İstanbul, 2010, sf: 138–141.

kararlılıktan daha adaletli ve daha mutlu bir toplumun doğacağına olan değişmez inançlarını hep sürdürürler. Qin Shi Huang Di belki de paranoid kişilik bozukluğuna sahip ilk lider olma özelliğini taşır fakat son olmamıştır. Tarihte paranoyak olma özelliğini taşıyan liderlerin arasında Stalin, Hitler gibi adından söz ettirenler vardır.

Her insan gibi Qin Shi Huang Di'de ölümden korkuyordu. Onun bu durumu çok normalmiş gibi görünse de, hayatındaki bazı olaylar gibi bu durumu da uçlarda yaşamayı başarmıştır. Ölüm onu bulmasın diye her gece başka bir odada uyumuş, kalabalık bir ortama girerken dublör kullanmış, simyacılar ve falcılara körü körüne bağlanmıştır hatta ölümsüzlük iksirini aratmıştır.⁷²

Onun hayatından verebileceğimiz örneklerde yine önemli bir yer teşkil etmektedir ölümsüz iksirini bulma çabaları. Böylelikle onun ölüm paranoyasını daha iyi açıklamış olabiliriz.

Ölümden fazlasıyla korkan imparator Qin Shi Huang Di, tahta geçtikten sonra Bohai Deniz'i⁷³ açıklarında kutsal bir ada olduğuna inanılan Penglai Adası'nda⁷⁴ insanların ölümsüz olmasını sağlayan bir tür şifalı ot yetiştirildiğini

---

⁷² Okay, Bülent, "**Çin Seddi'nin Yapılışı Hakkında Değişik Bir Görüş**", Belleten, C. LVII, sayı: 218'den ayrışım, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, 1993, sf: 38.

⁷³ **Bohai Denizi** (Çince: 渤海; Pinyin: Bó Hǎi) Sarı denizin karalarının içine sokulmuş en uç noktadır. Bazı kaynaklarda körfez olarak da geçer. Çin'in başkenti Pekin'e yakınlığı sadece Çin'in değil dünyanın en sıkışık deniz trafiği nin olduğu alan olmasına neden olur. Son yıllarda Bohai Denizi'nin altında büyük petrol ve doğalgaz yatakları olduğu tespit edilmiştir.

⁷⁴ **Penglai Adası** Çin mitolojisinde ölümsüzlük verdiği inanan bir tür bitkinin yetiştiği, ölümsüzlerin yerleşmiş olduğu bir adadır. Sekiz ölümsüzün ikamet ettiği adada aynı adda bir dağda bulunurdu. Doğu Çin Denizi'nde olduğu inanan adanın kökeni Daoist gelenektir. Dağın beyaz, dağdaki sarayların altından olduğuna, ağaçlarda mücevherler yetiştiğine inanılırdı. Yi Chu (義楚) efsanevi adanın aslında Japonya, Dağın ise Fuji Dağı olduğunu iddia etmiştir. Çin'in Shandong eyaletinde Penglai adında bir şehir bulunmakla birlikte buranın efsanede geçen yer olup olmadığı tartışmalıdır.

duyar. Shan Hai Jing’de⁷⁵ bu ada ölümsüzlerin ikamet ettiği diğer dört ada ile birlikte anılır, bunlar: Fangzhang (方丈), Yingzhou (瀛洲), Daiyu (岱輿), ve Yuanjiao (員嶠)’dur. Rivayetlere göre Qin Shi Huang Di’nin bu otu bulmak için adaya ilk gönderdiği kişi Lu Sheng (卢生) isimli bir simyacıdır.⁷⁶

Lu Sheng bugünkü Qing Huang Dao (秦皇岛)⁷⁷ kentinden yola çıkmış fakat başarılı olamamıştır. Bugün hala Qing Huang Dao kentine gittiğinizde Doğu Dağ Parkı’nda Lu Sheng’in yola çıktığı yer olan eski kalıntılara rastlayabilirsiniz. Daha sonra şehir sakinleri buraya 1992 yıllarının sonunda yüksekliği altı metre, ağırlığı seksen ton civarında, siyah granit taşlardan yapılmış olan Qin Shi Huang Di’ye ait bir heykel yaptırmışlardır.

Ölümsüzlük otunun gerçekten var olduğuna inanan ve bunu bulmak için birçok şeyi feda edebilecek olan Qin Shi Huang Di daha sonra Penglai Adası’nı ve ölümsüzlük otunu bulma görevini Xu Fu (徐福)⁷⁸ adlı diğer bir simyacıya vermiştir. Xu Fu, Lu Sheng’in de yola çıktığı Qin Huang Dao kentinden M.Ö. 219 yılında ölümsüzlük otunu bulmak için Penglai Adası’na doğru deniz yolculuğuna çıkmış ve bir süre sonra amacına ulaşmadan geri dönmüştür. İmparator Qin Shi Huang Di’nin onu cezalandırmasından korkan Xu Fu aslında ona hiçbir zaman ölümsüzlük otu diye

---

⁷⁵ **Shan Hai Jing**: (Çince: 山海经; Pinyin: Shān Hǎi Jīng) Çin mitolojisine ait eserlerin büyük bir çoğunluğuna göre en kapsamlı eser ve kayıttır. M.Ö. 3. yy ile M.Ö. 2 yy aralığında yazıldığı düşünülmektedir. Qin Hanedanlığı öncesi Çin kültürünü konu alan ve bu konularda çağdaş araştırmalara önemli bir kaynak olan bu eser 18 bölüme ayrılmıştır ve yaklaşık olarak 31000 sözcük barındırmaktadır.

⁷⁶ Livia Kohn, “**The Taoist Experience: An Anthology**”, Viking Yayınevi, 2002, sf: 353.

⁷⁷ Adını Qin Shi Huang’dan aldığı söylenen bu şehir. Hebei eyaletinde yer alıp, Çin’in başkenti Pekin’e 280 kilometre uzaklıkta bulunmaktadır. Bohai Denizi kıyısındadır.

⁷⁸ M.Ö. 255 yılında Qi Beyliği’nde doğan Xu Fu, Qin Hanedanlığı döneminde afsunculuk yapmıştır.

bir bitki olmadığını söyleyememiştir. Bu yüzden Xu Fu, Qin Shi Huang Di'ye Penglai Adası'nı bulduğunu fakat adadaki tanrıların kendisinin götürdüğü hediyeleri yetersiz buldukları için ölümsüzlük otunu vermediklerini söylemiştir.⁷⁹

Qin Shi Huang Di, adadaki tanrıların hükümdardan daha güzel ve daha değerli hediyeler istediğini söyleyen Xu Fu'ya, bir sonraki yolculuğu için 3000'e yakın güzel kız ve erkek çocuğu ile çok sayıda becerikli zanaatkâr vererek geri yollamıştır.⁸⁰ Xu Fu senelerce deniz yolculuğu yapmış fakat bırakın ölümsüzlük verdiği inanan bir ota, Penglai adında bir adaya dahi rastlamamıştır. Xu Fu ikinci yolculuğundan da eli boş dönmüştür. Bunun sebebini soran Qin Shi Huang Di'ye verdiği cevap ise şöyle olmuştur. Yolda denizden çıkan dev bir yaratıkla karşılaştıklarını fakat hiçbir savunma güçleri olmadığı için yaratığa karşı koyamayıp geri döndüklerini söylemiştir. Bir gece önce rüyasında düşmanla savaştığını gören hükümdar, rüyasını buna yorumlayarak Xu Fu'ya inanmış ve ülkenin o zaman ki en iyi okçularını toparlayarak Xu Fu ile birlikte tekrar yola çıkartmıştır. Hatta Qin Shi Huang Di'nin bizzat kendisinin de Xu Fu ile birlikte denize açılmış olduğunu ve yolda büyük bir balıkla karşılaştıklarını, Qin Shi Huang Di'nin balığın öldürülüşüne şahit olduktan sonra Xu Fu'ya yola devam etme emrini verip, kendisinin Çin'e geri döndüğünü yazmaktadır.⁸¹

Çin'e geri dönmekten korkan Xu Fu, başka şansının kalmadığını düşünüp, beraberindeki çocuklar ve zanaatkârlarla Japonya'ya kaçmıştır. Çin taraflı

---

⁷⁹ Lu, Xujia, “**Shi Ji (史记)**”, (**Tarih Kayıtları**), Hanyu Da Cidian Chubanshe, Shanghai, 2004, sf: 78.

⁸⁰ Khoon Choy Lee, “**Japan-Between Myth and Reality**”, World Scientific Publishing, London, 1995, sf: 7

⁸¹ Lu, Xujia, “**Shi Ji (史记)**”, (**Tarih Kayıtları**), Hanyu Da Cidian Chubanshe, Shanghai, 2004, sf: 83.

kaynaklardan edindiğimiz bilgilere göre Xu Fu'nun Fuji Dağı eteklerinde hayatının son bulduğuna, yanında götürmüş olduğu çocuk ve zanaatkârlarında Japonya'da nesillerini sürdürdüklerini öğreniyoruz.⁸²

Psikolojik olarak bu olayı değerlendirecek olursak; Ölüm korkusu neredeyse bütün korkuların birleşme noktasında yer alır. Hemen hemen herkesin bilinçaltında bu korku sürekli olarak mevcuttur.⁸³ Hayatımızda bu korkuyu ortaya çıkartacak olaylar olmadığı sürece, ölüm anına kadar dışa vurum nadir görülmektedir. Ölüm korkusu kuvveti ve tesiri bakımından diğer korkulardan farklı bir durum arz ettirmektedir.⁸⁴

Ölüm olgusu üzerine yapılan psikolojik araştırmalar, ölüm korkusunun çok boyutlu bir korku olduğunu ortaya koymuştur. En çok üzerinde durulan boyutları ise, bilinmezlik ve yalnızlık korkusu, yakınları yitirme ve ölüm anında ıstırap çekme korkusu, kişisel kimliği kaybetme ve ölüm sonrası cezalandırılma korkusu, geride kalanlar için endişelenme ve yok olma korkusu ile değer verilen insanları kaybetme korkusudur.⁸⁵

Bireyler ölüm olgusuna karşı değişik tutumlar geliştirir. Godin'e göre birey ölüme karşı iki farklı tutum gösterir. İlki, "kaçınma ve narsistik koruma" tutumudur. Bu tutum bireyim ölümsüzlük arzusu neticesinde meydana gelir. Diğeri ise "tamamlanma arzusu"dur. Bu tutum ise bireyde, daha iyi bir hayat yaşamaya çalışma

---

⁸² <http://baike.baidu.com/view/41778.htm#sub41778>

⁸³ Göka, Erol, "Ölme – Ölümün ve Geride Kalanların Psikolojisi", Timaş Yayınları, İstanbul, 2010, sf: 96.

⁸⁴ Hökelekli, Hayati, "Ölüm ve Ölüm Ötesi Psikolojisi", U.Ü.İ. F. D., Bursa, 1991, S.3, C.3, sf: 156.

⁸⁵ Karaca, Faruk, "Ölüm Psikolojisi", beyan yayınları, İstanbul, 2000, sf:148.

şeklinde ortaya çıkar. Birey her iki tutumda da hayatını devam ettirmeye yönelik bir tavır sergiler.⁸⁶

Yaşama isteğinin insanın en derin ve güçlü arzusu olduğunu kabul edersek, insanlarda “ölümsüz olma arzusu” psikolojik bir gerçek olarak varlığını hissettirmektedir. Bir çocuk asla ölümü düşünemez ve kendisini ölümsüz kabul eder. Onun için kabul edilmesi zor olan şey ölümsüzlük değil ölüm olgusudur. Birçok insan ölümü bir uyku ya da var oluşun mutlak yok oluşu olarak düşünerek ölüm korkusundan kurtulacağını düşünseler de, ölümsüzlük arzusu onların peşini bırakmaz. Çünkü hayatın sürekliliği narsis bir insanın düşüncesinden başka bir şey değildir. Fromm’a göre ölüm ve ölümlle ilgili bazı adetler ve uygulamalar da ölümsüzlük arzusunu dışa vurmaktadır.

Ölümsüzlük arzusu inanç ve düşüncelere göre farklı şekillerde ortaya çıkmaktadır. Bunlar; maddi ölümsüzlük, biyolojik ölümsüzlük, sosyal ölümsüzlük, ruhi ölümsüzlük, şahsi ölümsüzlüktür. Hökelek’in yaptığı açıklamalara bakacak olursak, Qin Shi Huang Di ile en iyi uyuşanın biyolojik ve şahsi ölümsüzlük olduğunu görebiliriz. Bir insan ölümden sonraki hayata inansın ya da inanmasın dünyada ölümsüz olma arzusu duymaktadır. Başka bir dünyada ruh-beden bütünlüğü halinde dirilme, azap ya da mutluluk içersinde yaşama ilahi dinlere dayansa da Qin Shi Huang Di’de bunu en iyi gösteren olay kendi için yaptırdığı anıt mezar ve toprak

---

⁸⁶ Koç, Mustafa, “**Ölüm Korkusu Üzerine Kuramsal Açıdan Psikolojik Bir Değerlendirme**”, S.Ü.İ.F.D., Sakarya, 2002, S.6, sf: 15.

ordudur. Ölümden sonraki yaşantısında mezarın içindekilerle huzurlu bir şekilde yaşacağına ve topraktan ordunun onu koruyacağına inanmaktadır.⁸⁷

4.2. Ölümsüzlük Arzusuna Rağmen İlk İmparatorun Ölümü

Qin Shi Huang Di yapmış olduğu savaşların hiçbirinin başında bulunmadı. Buna rağmen beş uzun yolculuğa çıktı. Daha önceki hanedanlıklarda da beyliklerin topraklarını denetlemek için bu tür yolculuklara çıkılırdı. Qin Shi Huang Di siyasi ortamı görmek ve kendisini göstermek için bu yolculuklara çıkardı. Bu yolculuklar sırasında orduları teftiş ettiği ve yerel yöneticileri sorguladığı da bilinir. Ayrıca yeni sömürgelerde yerleşkeler kurması ve yeni kamu binaları inşası için emirler verirdi.

Tarih Kayıtları'na göre ilk imparatorun halka görünmemek konusunda büyük bir titizliği vardı. Öyle ki M.Ö. 219'da en kutsal dağ olarak bilinen Tai Dağı'na bile tek başına tırmanmıştır. Bu olaydan yedi yıl sonra birinin uzun yaşam için verdiği tavsiye üzerine saraylarını eğlence ve kadınlarla birlikte olma için doldurmuş ve bu sarayların salonlarına gizli geçitler ve yüksek duvarlarla çevrili koridorlar yaptırmıştır. İmparatorun nerede olduğunu, nereye gideceği hep gizli tutulmuştur. Bu gizliliğe uymayan kişiler ölüm cezasına çarptırılırdı. İki suikast girişimine uğramıştır, bu onu paranoyak yapmıştır. Kendisinin ölümün bile efendisi olduğuna inanıyordu. Dağlara tırmanmasının sebebi bile dünyaya hükmetme saplantısının bir göstergesidir.

---

⁸⁷ Hökelekli, Hayati, "Ölüm ve Ölüm Ötesi Psikolojisi", U.Ü.İ. F. D., Bursa, 1991, S.3, C.3, sf: 132-164.

Ölümden bahsedenler bile ölümlle cezalandırılırdı. Büyücüler, sihirbazlar ölümsüzlük için imparatorun huzuruna getirtirilirdi. Onların iksirleri için çok fazla para harcanırdı.

M.Ö. 210 yılında bu arayışların sonuncusu olan keşifte görmüş oldukları balık imparatorun rüyasında gördüğü donanmasını yok eden canavarın ta kendisiydi. Bu yüzden tatar yayını alarak karaya çıkıp tepelere tırmanmış ve sonunda canavara benzeyen bir hayvanı öldürünceye kadar da durmamıştır. Ancak bu onun son avı oldu. Birkaç gün sonra kendisinde öldü.⁸⁸⁸⁹

---

⁸⁸ Keay, John, **Çin Tarihi**, İnkılâp Kitapevi, İstanbul, 2011, sf: 104-105.

⁸⁹ Lu, Xujia, “**Shi Ji (史记)**”, (**Tarih Kayıtları**), Hanyu Da Cidian Chubanshe, Shanghai, 2004, sf: 83-85.

KRONOLOJİ⁹⁰

Hükümdar Zhao Döneminin 48. yılı (M.Ö. 259), Çin İmparatoru 1 yaşında;

Zhao Beyliği'nin başkenti Handan (Hebei)'da doğdu. Bu yıl; Qin, Zhao beyliğine saldırarak Wu'an'ı (Hebei'de) aldı. Qin, Sima'nın saldırısını engelleyerek Taiyuan'ı (Shanxi ilinde bir şehir) ele geçirdi.

Hükümdar Zhao Döneminin 49. yılı (M.Ö. 258), Çin İmparatoru 2 Yaşında;

Qin, beylikler döneminde Wang Ling, Zhao beyliğinin başkenti Handan'a saldırmaya devam etti.

Hükümdar Zhao Döneminin 50. yılı (M.Ö. 257), Çin İmparatoru 3 Yaşında;

Wei (Xizhou) Beyliği'nin hükümdarı Ling korkusuzdu, Chunshen'ı durdurup askerlere emir vererek Zhao Beyliğini kurtardı. Qin, Zheng Anping'e Zhao Beyliğini düşürme emri verdi. Fakat Qin askerleri yenilgiye uğrayarak nehrin doğusuna çekildi.

Hükümdar Zhao Döneminin 51. yılı (M.Ö. 256), Çin İmparatoru 4 Yaşında;

Batı Zhou Hanedanlığı'nın Kralı Zhou Nan öldü. Qin, Han Beyliğindeki Yangcheng'ı istila etti ve geri çekildi.

Hükümdar Zhao Döneminin 52. yılı (M.Ö. 255), Çin İmparatoru 5 Yaşında;

Xiang Fanju öldü.

---

⁹⁰ Lu, Xujia, “Shi Ji (史记)”, (Tarih Kayıtları), Hanyu Da Cidian Chubanshe, Shanghai, 2004, sf: 69–86.

Hükümdar Zhao Döneminin 53. yılı (M.Ö. 254), Çin İmparatoru 6 Yaşında;

Qin, Wei ırmağındaki Doğu Wu (Üç krallık döneminde Sun Quan tarafından kurulan Wu'nun güney tarafı) aldı. Wei, Qin'in doğusundaki Tao bölgesine saldırarak ülkesini istiladan korumaya çalıştı.

Hükümdar Zhao Döneminin 54. yılı (M.Ö. 253), Çin İmparatoru 7 Yaşında;

Chu, geçici olarak Juyang'a yerleşti.

Hükümdar Zhao Döneminin 56. yılı (M.Ö. 251), Çin İmparatoru 9 Yaşında;

Qin hükümdarı Zhao öldü. Yan Paili, 600 bin kişilik ordu göndererek Zhao'ya saldırdı. Fakat Zhao Beyliği saldırıyı önleyip Yan Beyliğinin başkentine girerek Yan Beyliğini yenilgiye uğrattı.

Hükümdar Xiao Wen Döneminin 1. yılı (M.Ö. 250), Çin İmparatoru 10 yaşında;

Hükümdar Xiao, üç gün içinde hastalıktan öldü. Veliahdı Chu, hükümdar Zhuang Xiang olarak tahta çıktı.

Hükümdar Zhuang Xiang Döneminin 1. yılı (M.Ö. 249), Çin İmparatoru 11 yaşında;

Lü Buwei (Qin Beyliği dönemindeki saray kâtibi, iddialara göre Çin'in ilk imparatoru Ying Zheng'in babası) bakan oldu. Qin, Doğu Zhou Hanedanlığını yıktı, Han Beyliğindeki Chenggao ve Yingyang'ı istila ederek aldı ve Sanchuan bölgesini kurdu.

Hükümdar Zhuang Xiang Döneminin 2. yılı (M.Ö. 248), Çin İmparatoru 12 yaşında;

Qin, Wei belyğini istila ederek hâkimiyetine aldı. Zhao, 37 şehre yükseldi. Lisi, Qin Beyliğı'nin başbakanı oldu.

Hükümdar Zhuang Xiang Döneminin 3. yılı (M.Ö. 247), Çin İmparatoru 13 yaşında;

Hükümdar Zhuang Xiang öldü. Ying Zheng Qin beyliğı'nin hükümdarı olarak tahta geçti. Muhteşem Genaral Wei Xinling, Zhao, Wei, Han, Chu, Yan'den oluşan beş beyliğin birlik askerlerini yönlendirerek Qin Generali Meng Ao'yu nehrin dışında yenilgiye uğrattı.

Hükümdar Ying Zheng Döneminin 1. yılı (M.Ö. 246), Çin İmparatoru 14 yaşında;

Qin, Han Beyliğinin bütün birliklerini zapt ederek General Meng Ao'u Jinyang'a barışı sağlamaya gönderdi ve Taiyuan birlikleri yeniden kuruldu.

Hükümdar Ying Zheng Döneminin 2. yılı (M.Ö. 245), Çin İmparatoru 15 yaşında;

Qin, Wei Beyliğı'nin bir bölümünü hâkimiyetine aldı.

Hükümdar Ying Zheng Döneminin 3. yılı (M.Ö. 244), Çin İmparatoru 16 yaşında;

General Meng Ao, Han Beyliğindeki 13 şehre saldırarak ele geçirdi. Qin, Wei Beyliğindeki Tianyi'ye saldırarak ele geçirdi. Yıllarca süren kıtlık başladı.

Hükümdar Ying Zheng Döneminin 4. yılı (M.Ö. 243), Çin İmparatoru 17 yaşında;

Qin Beyliğinde çekirge felaketi meydana gelmesine rağmen soylulukla ibadet eden halkın sayesinde binlerce ürün alındı.

Hükümdar Ying Zheng Döneminin 5. yılı (M.Ö. 242, Çin İmparatoru 18 yaşında;

Qin Generali Meng Ao, Wei Beyliğindeki 20 ili hâkimiyetine aldı ve Doğu birliklerini kurdu.

Hükümdar Ying Zheng Döneminin 6. yılı (M.Ö. 241), Çin İmparatoru 19 yaşında;

Qin, Wei Beyliğindeki Zhaoge'yı (Henan'daki Shang Hanedanlığının başkenti) işgal etti. Qin'in Qianwei birlikleri, Qin Beyliğine bağlı sanılan Hükümdar Ye'nin görev yeri idi. Zhao Beyliğinin Generali Pang Huoyuan, Han, Zhao, Wei, Chu, Yan beş beyliğin birliklerine emir vererek Qin Beyliğine saldırarak küçük bir alana doğru ilerledi.

Hükümdar Ying Zheng Döneminin 7. yılı (M.Ö. 240), Çin İmparatoru 20 yaşında;

Qin, Zhao Beyliğinin ana kentleri Long, Gu ve Qing'i hâkimiyetine aldı. Qin, Wei Beyliğindeki Ji'ye saldırdı. Qin Beyliğinin Generali Meng Ao öldü.

Hükümdar Ying Zheng Döneminin 8. yılı (M.Ö. 239), Çin İmparatoru 21 yaşında;

Lao Ai'ın kademesi yükseltildi.

Hükümdar Ying Zheng Döneminin 9. yılı (M.Ö. 238), Çin İmparatoru 22 yaşında;

Qin hükümeti, Qinian sarayında bir seremoni (eski yıllardaki 20 yaş seremonisi) düzenleyerek Lao Ai isyanını bastırdı. Qin Beyliği Generali Yang Duanhe, Wei Beyliğindeki Shouyuan, Pu, Yanshi'ya saldırarak hâkimiyetine aldı.

Hükümdar Ying Zheng Döneminin 10. yılı (M.Ö. 237), Çin İmparatoru 23 yaşında;

Qin Beyliği, Lü Buwei'i bakanlık pozisyonundan azletti.

Hükümdar Ying Zheng Döneminin 11. yılı (M.Ö. 236), Çin İmparatoru 24 yaşında;

Zuo Wangjian, Huan Chiji ve Yang Duanhe Zhao Beyliğine saldırarak dokuz şehri kontrolüne aldı.

Hükümdar Ying Zheng Döneminin 12. yılı (M.Ö. 235), Çin İmparatoru 25 yaşında;

Qin Beyliği, dört taraftaki ordu askerlerini Chu Beyliğine saldıran Wei Beyliğine yardım için gönderdi. Lü Buwei öldü.

Hükümdar Ying Zheng Döneminin 13. yılı (M.Ö. 234), Çin İmparatoru 26 yaşında;

Qin Beyliğinden Huan Chiji, Zhao Beyliğindeki Pingyang ve Wucheng şehirlerine saldırıp Zhao Beyliği Generali Zhe Hu'yu öldürdü. 100.000 kişinin boynu vuruldu.

Hükümdar Ying Zheng Döneminin 14. yılı (M.Ö. 233), Çin İmparatoru 27 yaşında;

Zhao Beyliğinin generali Li Mu, Qin ordusunu bozguna uğrattı. Han Fei (M.Ö 280–233, Savaşan devletler dönemindeki yasacı filozof, Han Feizi olarak da bilinir) Qin Beyliğine katıldı. Fakat kısa bir süre sonra iftiraya uğrayarak intihara zorlandı.

Hükümdar Ying Zheng Döneminin 15. yılı (M.Ö. 232), Çin İmparatoru 28 yaşında;

Qin ordusu ikiye ayrılarak büyük bir askeri harekâtla Zhao Beyliğine saldırdı. Fakat Qin ordusu Zhao Beyliği Generali Li Mu tarafından tekrar bozguna uğratıldı.

Hükümdar Ying Zheng Döneminin 16. yılı (M.Ö. 231), Çin İmparatoru 29 yaşında;

Han Beyliği Qin'e Nanyang (Henan'da bir şehir) vilayetini önerdi. Qin Beyliğinden Pai Neishi yola çıkarak Nanyang vilayetini gözleme aldı. Wei Beyliği Qin'e Liyi'yi önerdi.

Hükümdar Ying Zheng Döneminin 17. yılı (M.Ö. 230), Çin İmparatoru 30 yaşında;

Qin Beyliği, Han Beyliğine saldırarak Han Beyliğinin hükümdarı Han An'ı esir aldı ve Yingchuan yerel yönetim bölgesini kurdu. Bayan Huayang öldü. Halk büyük bir kıtlık içinde kaldı.

Hükümdar Ying Zheng Döneminin 18. yılı (M.Ö. 229), Çin İmparatoru 31 yaşında;

Qin Beyliğinden Wang Jian ve Yang Duanhe büyük bir ordu komanda ederek Zhao Beyliğinin başkenti Handan'a saldırdı. Zhao birlikleri Li Mu önderliğinde saldırıya karşı direndi. Qin, müttefiklerinin yardımıyla Li Mu'yu tuzağa düşürdü. Zhao Beyliği Zhao Cong'u General Li Mu'nun yerine göreve getirdi.

Hükümdar Ying Zheng Döneminin 19. yılı (M.Ö. 228), Çin İmparatoru 32 yaşında;

Qin ordusu Zhao ordusunu büyük bozguna uğrattı. Zhao Hükümdarı Qian esir alındı. Zhao Beyliğinin veliahdı Jia(嘉 jiā) sürgünden kaçarak kendi bağımsızlığını ilan etti. Hükümdar Ying Zheng'in annesi Zhao öldü.

Hükümdar Ying Zheng Döneminin 20. yılı (M.Ö. 227), Çin İmparatoru 33 yaşında;

Yan Beyi Zidan, Jing Ke'yı (M.Ö -227 Çin İmparatoru Ying Zheng'ı öldürecek olan meşhur suikastçı olarak bilinir) Ying Zheng'ı öldürmek üzere gönderdi fakat görev başarıya ulaşmamıştır. Qin Beyliği Generali Wang Jian ve Xin Sheng Yan'e (燕) (Hebei ve Liaoning üstündeki Zhou'un (周) tabi devleti) saldırarak Yi ırmağının batı sahiline müttefik ordularını yerleştiren Yan'i bozguna uğrattı.

Hükümdar Ying Zheng Döneminin 21. yılı (M.Ö. 226), Çin İmparatoru 34 yaşında;

Qin, Yan Beyliğinin başkenti Ji'yi (modern çağa göre hesaplandığında Pekin'in yakınlarında tarihi bir Çin şehri) esir aldı ve Yan Beyi Xi Liaodong'a (Bohai (渤海) ve Sarı nehrin(黄河) arasındaki yarımada) taşındı. Qin Generali Wang Ben, Chu Beyliğine saldırarak ondan fazla şehri Qin hâkimiyetine aldı.

Hükümdar Ying Zheng Döneminin 22. yılı (M.Ö. 225), Çin İmparatoru 35 yaşında;

Qin Generali Wang Ben, Wei Beyliğinin başkenti Daliang şehrinin duvarlarını suya döktü. Wei Beyi teslim oldu ve Wei Beyliği yıkıldı. Qin, batıda Beiping (Pekin'in eski adı, Peiping diye de geçer), Yüyang (Yan Beyliği içindeki modern Pekin toprakları) ve Liaoxi (Batı Liaoning) bölgelerini ıslah etti. Qin Generalleri Li Xin ve Meng Wu Chu Beyliğine saldırdı fakat Chu Generali Xiang Yan tarafından bozguna uğratıldı.

Hükümdar Ying Zheng Döneminin 23. yılı (M.Ö. 224), Çin İmparatoru 36 yaşında;

Qin Generalleri Wang Jian ve Meng Wu, 6 milyon kişilik bir ordu düzenleyerek Chu Beyliğini bozguna uğrattı. Chu Generali Xiang Yanbin yenilgiye uğramasıyla intihar etti. Qin, Shangyu ve Guanyang bölgelerini kurdu.

Hükümdar Ying Zheng Döneminin 24. yılı (M.Ö. 223), Çin İmparatoru 37 yaşında;

Chu Beyliği, Chu'nun başkenti Shouchun'a girmeye zorlandı. Chu Beyi esir alınarak yenilgiye uğratıldı. Chu Beyliği yıkıldı. Qin, Chu Beyliği topraklarını yeniden ıslah etmeye başladı.

Hükümdar Ying Zheng Döneminin 25. yılı (M.Ö. 222), Çin İmparatoru 38 yaşında;

Qin Generali Wang Ben, Yan Beyliği topraklarındaki Liaodong'u aldı. Yan Beyi Xi esir alındı. Yan Beyliği yıkıldı. Qin Generali Wang Ben, beyliği yıkmak için saldırarak Zhao Jia'yı esir aldı. Zhao Beyliği yıkıldı. Qin, Chu Beyliğinin Jiangnan bölgesinde barışı sağlayarak Ji yerel yönetim bölgesini oluşturdu.

Hükümdar Ying Zheng Döneminin 26. yılı (M.Ö. 221), Çin İmparatoru 39 yaşında;

Qin Generali Wang Ben, Qi Beyliğine saldırarak Qi Beyi Jian'i esir aldı, Qi Beyliği yıkıldı. Qin, böylelikle Shangdong'daki 6 beyliğin birleştirilmesini tamamlamış oldu.

Qin Beyi Zheng, ilk imparator unvanını aldı.

Ay takviminin ilk günü düzeltildi. Kıyafetlerin renkleri değiştirildi. Su sembol olarak görüldü. İmparatorlara, soylulara verilen övücü ve ya aşağılayıcı unvanlar kanunu kaldırıldı.

Bütün Çin, 36 yerel yönetim bölgesine ayrıldı.

Halkın ulusu, Guizhou eyaletinin öncülüğünde yeniden adlandırıldı.

Bütün Çin'deki silahlar toplatılıp Xianyang'da bir araya getirildi. Silahların eritilmesi için 12 madenciyle birlikte onları izlemesi için gözlemciler bulundu.

Ölçü ve ağırlık birimleri birleştirildi. (10 yığın, 100 litre, 10 fit, 1 che (1 metrenin üçte biri, 1 ayak)

Araçlar için patikalar, yollar, raylar yapıldı.

Kitaplar için yazı dili oluşturuldu.

Bütün Çin'deki zengin ve güçlü 120.000 kişi Xianyang'a(Shanxi) taşındı.

Hükümdar Ying Zheng Döneminin 27. yılı (M.Ö. 220), Çin İmparatoru 40 yaşında;

Batı ve kuzeydeki iki bölgeye tur düzenlenerek Jitou dağına doğru yol alındı. Chi yoluna doğru ilerlendi. Halka soyluluk makamı bahşedildi.

Hükümdar Ying Zheng Döneminin 28. yılı (M.Ö. 219), Çin İmparatoru 41 yaşında;

Kanallar inşa edildi. Tai chi tapınağı olarak A Fang sarayı(阿房宮) inşa edildi. Güneydoğu bölgelerine doğru araştırma turuna çıkılarak Taishan veya Tai dağı derin düşünme mekânı olarak mühürlendi. Fu'ya (Shandong eyaletinde bir körfezin adı)

tırmanılarak bir taşın üstüne bir kaside oyuldu. Nan, Langxie dağına tırmanılarak Langxie platformu oluşturuldu, üzerine bir kaside yazıldı. Xu Fu, binlerce kız ve erkek çocuğunu okyanusa ölümsüzlüğü aramaya gönderdi. Peng şehri geçilip Heng dağına (Hengshan) varıldı. Botlarla Hunan dağı tapınağına varıldı. Güney bölgesinden Xianyang'a geri gidilerek Wu dağı geçişine yönlenildi.

Hükümdar Ying Zheng Döneminin 29. yılı (M.Ö. 218), Çin İmparatoru 42 yaşında;

Doğu seyahatine çıkıldı. Bolang kumsalında bir suikastçıyla karşı karşıya gelindi. Metal konilerin zarar görmesiyle birlikte vekâlet arabası bozulunca gecikme oldu. Fu'ya tırmanılarak taş oyuldu. Rota Langxie'ye çevrilerek Xianyang'a geri dönüldü.

Hükümdar Ying Zheng Döneminin 30. yılı (M.Ö. 217), Çin İmparatoru 43 yaşında;

Bu yıl içinde bir olay kaydedilmemiştir.

Hükümdar Ying Zheng Döneminin 31. yılı (M.Ö. 216), Çin İmparatoru 44 yaşında;

Zi, Shitian şefliğe getirildi. Xianyang'da samuray ordusundan 4 kişinin eşliğinde seyahat düzenlendi. Lanchi'da soyguncularla karşılaşıldı. Guanzhong'a yirmi gün boyunca tecrit edilme emri verildi.

Hükümdar Ying Zheng Döneminin 32. yılı (M.Ö. 215), Çin İmparatoru 45 yaşında;

Çin İmparatoru kuzey bölgesine doğru araştırma seyahatine çıktı. Shimen'da (Taipei'deki bir kasaba) taş tabletler kitabeleri oyuldu. Yan halkından Lu ismiyle doğanlara takdire şayan kapılar yapılması istendi. Han Devletinin sonuncularından soylu halktan Shi ismiyle doğanlara ölümsüzlüğün ilacını bulmaları istendi. Bozulmuş şehir duvarları bentler yapılarak birleştirildi. General Meng Tian 300.000 kişilik ordusunu Hunlara darbe indirmeye gönderdi. Hunan topraklarının birazını ele geçirdi.

Hükümdar Ying Zheng Döneminin 33. yılı (M.Ö. 214), Çin İmparatoru 46 yaşında;

Kaçaklar, tüccarlar, iç güveysi damatlar gibi 50 milyon kişi Çin'in güneyinden Jiangxi ve Hunan'a ayrılan garnizonlar kurmak için beş tanzim birliğine yerleştirildi.

Hükümdar Ying Zheng Döneminin 34. yılı (M.Ö. 213), Çin İmparatoru 47 yaşında;

Changzhe şehriyle güney bölgesi topraklarında hapisaneler kurulmaya başlandı. "Kitapları yakma emri" çıktı.

Hükümdar Ying Zheng Döneminin 35. yılı (M.Ö. 212), Çin İmparatoru 48 yaşında;

Dao düşüncesi uygulamaya geçti. Konfüçyüs düşünürlerinden 460 kişi Xianyang'da canlı canlı gömüldü. Fu Su, azarlandığı için imparatora öfkeleni. Başkentten ayrılma emriyle Meng Tian liderliğindeki ordu birliğinin denetleyicisi olmaya gönderildi.

Hükümdar Ying Zheng Döneminin 36. yılı (M.Ö. 211), Çin İmparatoru 49 yaşında;

Doğuda meteor düşmesi meydana geldi. Qianshou taşı oyarak dedi ki: "İmparator ölürse bütün Çin bölünecek." Hükümet Guandong'dan Xianyang'a elçiler göndererek geceleyin Hua Yingping'de dinlenirken birisi duvarın arkasından elçiye der ki: "Bu yıl büyük imparator ölecek".

30.000 kişi kuzey nehrine doğru hareket ederek Yuzhong'da (Lanzhou,Gansu) tapınmaya ibadet etmeye başlamıştır.

Hükümdar Ying Zheng Döneminin 37. yılı (M.Ö. 210), Çin İmparatoru 50 yaşında;

İlk araştırma turuna çıkmıştır. 60 yıllık dönemin 50. yılında başvekil, sağ kol Li Si'nin (M.Ö. 280–208, Filozof) eşliğinde Ekim ayında Xianyang'a doğru yola çıkmıştır.

Kasım ayında Yunmeng'a (Hubei, Xiaogan bölgesinde) seyahat edilerek Jiuyi Dağı'nda Yushun'a (Beş efsanevi imparatorlardan biri) içki sunulması beklenmiştir.

Lushan'a (Lu Dağı) turmanılmıştır.

Botlarla gezilerek Ji Nehri gözlenmiş, okyanustaki adalara geçilmiş, oradan da Danyang'a (Zhenjiang, Jiangsu) geçilmiştir. Qiantan Irmağı aşılarak Zhejiang'a (Hanzhou) varılmıştır.

Da Yu (M.Ö 21. yy, selleri durgunlaştıran mitolojik büyük lider) aranılmaya başlanmış, Güney Çin denizine doğru yola çıkılmış, taşlar oyularak kasideler yazılmıştır.

Mao bölgesine varıldığında Zuo Nehri'nde dinlenilmiştir. Yüzme öğrenilerek nehrin kalanı geçilmiştir.

Kuzeyden Langxie'ye varılmıştır. Langxie'nin kuzeyinden Rongcheng dağına oradan da Zhi Fu'ya geçilmiştir. Devasa bir balık avlanmıştır.

İmparator, rotanın ortasında Pingyuan'a varıldığında hastalanmıştır.

Temmuz'da 60 yıllık dönümün 3. yılının olduğu gün İmparator Shaqiu (Kumlu Tepe) nun terasında hastalıktan vefat etmiştir.

SONUÇ

Zamanın akışının titizlikle izlendiği Çin tarihine bakıldığında, M.Ö. 9. yüzyılda bile güneş ve ay tutulmalarına göre belirlenmiş kesin tarihler olduğu görülür; bu tarihler sadece yılı değil, çoğu zaman ayı, günü hatta saati bile belirtmişlerdir. Takvimleri düzenlemek Çinli yöneticilerin başlıca görevlerinden biriydi. Bu yüzden Çin tarihinin akışını parçalara ayırabilmek için hanedanların birbirlerini dönemsel olarak ele almak gerekir.

Çin tarihinde tahta geçme hakkına sahip olmuş sayısız hükümdar vardır. Bunlar kimi zaman küçük bir topluluğu yönetirken, kimi zaman da bir imparatorluğu yönetmişlerdir. M.Ö. 221 yılına kadar olan hanedanlar birer “Bey” olarak adlandırılırken, bu tarihten sonra imparator konumuna gelmişlerdir. Üçer ya da beşer yüzyıl kadar Çin’i yönetmiş olan hanedanlar Çin tarihinin doruk noktasını yaşamış olsada, bazı hanedanlar sadece on ya da yirmi yıl hüküm sürebilmişlerdir. Bu hanedanların çok fazla başarısı olmadığı için adları nadiren anılır. Ne var ki kısa ömürlü olmalarına rağmen, Çin tarihinin akışını bütünüyle değiştiren hanedanlarda vardır, işte bunlardan biri ve en önemlisi olan şüphesiz ki Qin Shi Huang Di’dir.

Dünya tarihi boyunca birçok hükümdar geride kendisini hatırlatacak somut eserler bırakmışlardır. Aynı şekilde birçok hükümdar yönettiği halkına karşı tutumu ile iyi ya da kötü olarak adından söz ettirmektedir. Şüphesiz ki, yaşadığı dönemin koşulları göz önünde bulundurulduğunda Qin Shi Huang Di bu hükümdarların arasında hem bıraktığı eserler hem de kişiliği ile ön sıralarda yer almaktadır.

Çin tarihinde hala gerçek babasının kim olduğu hakkında tartışmalar devam etmekle beraber, babası yerine koyduğu Lü Buwei ve annesi Zhao Ji arasındaki gizli ilişkinin ortaya çıkması, onun ergenlik döneminde kişiliğini olumsuz yönde etkileyen ilk olaydır. Hiç kimseye güvenemeyeceğini anlayan Qin Shi Huang Di bundan sonraki hayatı boyunca içe kapanık, merkezi kendinde ve insanlara karşı acımasız bir hayat sürmeye başlamıştır.

Annesinin ölümü ve çok güvendiği Lü Buwei'i de hayatından çıkartması ile yönetimi tek başına ele almış ve Çin tarihinde yeni bir sayfa açmıştır. Tarih Kayıtları'nda Lü Buwei'in ve annesinin yaptıkları Qin Shi Huang Di'nin aleyhine olarak değerlendirilse de, bizce bütün bunlar Qin Shi Huang Di tarafından çok önceden bilinen ve kendi planladığı bir oyundur.

Güvensizlik duygusunun sonucu olarak olaylara karşı verdiği tepkiler bazı araştırmacılar ve pek çok Çinli tarafından zalimlik olarak değerlendirilse de, onun ruh halini anlayamadığımız için yorum yapabilmemizi zorlaştırmaktadır. Psikoloji bilimi tarafından paranoid kişilik bozukluğu tanısı konulabilecek olan Qin Shi Huang Di bırakmış olduğu eserlerle bizce ileri görüşlü ve üstün zekâlı biri olarak da değerlendirilmektedir.

Savaşan Beylikler Döneminde ekonomik ve askeri alanda zayıf bir beyliğin başında iken ancak ileri görüşlü bir askeri komutandan görebileceğimiz bir davranış örneği gösterip, diğer beylikler kendi arasında savaşırken ilgiyi kendi üzerinden uzaklaştırıp sessiz bir şekilde silahlanmaya, ordusunu ve ekonomisini güçlendirmeye

başlamıştır. Daha sonra bu beylikleri kendi topraklarına katıp Çin’de siyasi birliği ve merkezi otoriteyi kurmuştur. Bu durumu ister saplantılı bir hastalık olarak, ister askeri bir başarı olarak değerlendirelim, sonuç bugünkü Çin Halk Cumhuriyeti’nin var olmasına sebep olmuştur. Böyle bir olay gerçekleşmeseydi şu anda büyük Çin topraklarında irili ufaklı birçok ülke bulunabilirdi.

Bunun yanı sıra yapmış olduğu reformlar hala günümüz Çin Halk Cumhuriyeti’nde uygulanan birçok yasanın temelini oluşturmaktadır. Dilde, dinde, kültürde farklılıklar olan bu ülkenin ortak noktası yazıdır. Bu ortak noktanın mimarı da yine Qin Shi Huang Di’dir.

Bugün birçok insanın üzerinde fotoğraf çektirip, turistik gezi yaptığı, mimarisini gördüklerinde hayretler içinde kaldıkları Çin Seddi, temelinde yatan her taşta Qin Shi Huang Di’nin izlerini taşımaktadır. Kendisini etten duvarlar arkasında koruduğu gibi, ülkesini de taş duvarlar arkasına saklamış ve onu kıymetli bir eşyası gibi korumak istemiştir. Fakat yüz binlerce insan onun bu arzusu uğruna telef olmuştur. Belki de Çin halkının Qin Shi Huang Di’ye olan kızgınlığı bu yüzdendir. Ama yinede “Çin Seddi’ne gitmeyen, iyi bir Çinli değildir.” (不去长城非好汉) demekten de kendilerini alıkoyamamışlardır.

Bizce o halkına ve ordusuna çok fazla güvenen bir kişiydi. Küçük bir simyacının bile sözüne inanıp denize açılıp yaratık avlamış, ölümsüz olabilmek için başka bir simyacıya güvenip cıva içmiştir. Ölümünden sonraki hayatta dahi ordusunu

yanında istemiştir. Şu anda muhteşem anıt mezarında onu koruyan toprak ordusu ile tarih onu rahatsız etmesin diye sırların çözülmemesini istemektedir.

ÖZET

Yapmış olduğu reformlar ve hayatında sayısız olayla dünya tarihinde yer edinmiş ve önemli yöneticiler arasına girmiş olan Qin Shi Huang Di, Savaşan Beylikler Dönemi'nde altı beyliği Qin topraklarına katmış ve Çin'de siyasi birliği kurmuştur. Yapmış olduğu reformlardan en önemlisi olan, yazıdaki standartlaştırma günümüz Çin Halk Cumhuriyeti için büyük önem arz etmektedir. Birçok azınlık ulusun yaşadığı bu büyük ülkede birbirinden farklı din, dil, kültür olmasına rağmen ortak olan tek şey yazı dilidir. Aynı zamanda Çin Halk Cumhuriyeti'nde uygulanan ceza ve vergi sistemleri, ölçü birimlerinin temelinde de yine Qin Shi Huang'ın M.Ö. 2. yy.da ortaya koyduğu reformlar yer almaktadır. "Tarih Kayıtları" adlı eserden yola çıkarak birçok küçük beylikten imparatorluğa kadar giden süreç, ilk imparator Qin Shi Huang Di'nin hayatı ve yapmış olduğu reformlar incelendiğinde, bu kişinin Çin Halk Cumhuriyeti'ne olan etkileri ortaya çıkmaktadır.

ABSTRACT

Qin Shi Huang Di, who is among the most prominent leaders in world history because of the reforms he made and numerous events in his life, annexed other six states during the Warring States Period and established political unity in China. The most important reform he made is the standardization of written language which is very important for People's Republic of China today. Despite there are different religions, languages and cultures in this country which inhabits numerous ethnic minorities, the only common thing is the written language. Also, the penal law and tax laws and measurement units which are still applied today in People's Republic of China, are based on Qin Shi Huang's reforms introduced in 2nd Century BCE. The effect of Qin Shi Huang on People's Republic of China is clearly visible when we examine the process of becoming an empire from a small state, his life and his reforms by the help of the book "Historical Records".

列傳第二十五

呂不韋列傳

呂不韋者，陽翟大賈人也。往來販賤賣貴，家累千金。

秦昭王四十年，太子死。其四十二年，以其次子安國君爲太子。安國君有子二十餘人。安國君有所甚愛姬，立以爲正夫人，號曰華陽夫人。華陽夫人無子。安國君中男名子楚，子楚母曰夏姬，毋愛。子楚爲秦質子於趙。秦數攻趙，趙不甚禮子楚。

子楚，秦諸庶孽孫，質於諸侯，車乘進用不饒，居處困，不得意。呂不韋賈邯鄲，見而憐之，曰“此奇貨可居”。乃往見子楚，說曰：“吾能大子之門。”子楚笑曰：“且自大君之

門，而乃大吾門！”呂不韋曰：“子不知也，吾門待子門而大。”子楚心知所謂，乃引與坐，深語。呂不韋曰：“秦王老矣，安國君得爲太子。竊聞安國君愛幸華陽夫人，華陽夫人無子，能立適嗣者獨華陽夫人耳。今子兄弟二十餘人，子又居中，不甚見幸，久質諸侯。即大王薨，安國君立爲王，則子毋幾得與長子及諸子旦暮在前者爭爲太子矣。”子楚曰：“然。爲之奈何？”呂不韋曰：“子貧，客於此，非有以奉獻於親及結賓客也。不韋雖貧，請以千金爲子西游，事安國君及華陽夫人，立子爲適嗣。”子楚乃頓首曰：“必如君策，請得分秦國與君共之。”

呂不韋乃以五百金與子楚，爲進用，結賓客；而復以五百金買奇物玩好，自奉而西游秦，求見華陽夫人姊，而皆以其物獻華陽夫人。因言子楚賢智，結諸侯賓客遍天下，常曰

“楚也以夫人爲天，日夜泣思太子及夫人”。夫人大喜。不韋因使其姊說夫人曰：“吾聞之，以色事人者，色衰而愛弛。今夫人事太子，甚愛而無子，不以此時蚤自結於諸子中賢孝者，舉立以爲適而子之，夫在則重尊，夫百歲之後，所子者爲王，終不失勢，此所謂一言而萬世之利也。不以繁華時樹本，即色衰愛弛後，雖欲開一語，尚可得乎？今子楚賢，而自知中男也，次不得爲適，其母又不得幸，自附夫人，夫人誠以此時拔以爲適，夫人則竟世有寵於秦矣。”華陽夫人以爲然，承太子閒，從容言子楚質於趙者絕賢，來往者皆稱譽之。乃因涕泣曰：“妾幸得充後宮，不幸無子，願得子楚立以爲適嗣，以托妾身。”安國君許之，乃與夫人刻玉符，約以爲適嗣。安國君及夫人因厚饋遺子楚，而請呂不韋傅之，子楚以此名譽益盛於諸侯。

呂不韋取邯鄲諸姬絕好善舞者與居，知有身。子楚從不韋飲，見而說之，因起爲壽，請之。呂不韋怒，念業已破家爲子楚，欲以釣奇，乃遂獻其姬。姬自匿有身，至大期時，生子政。子楚遂立姬爲夫人。

秦昭王五十年，使王齕圍邯鄲，急，趙欲殺子楚。子楚與呂不韋謀，行金六百斤予守者吏，得脫，亡赴秦軍，遂以得歸。趙欲殺子楚妻子，子楚夫人趙豪家女也，得匿，以故母子竟得活。秦昭王五十六年，薨，太子安國君立爲王，華陽夫人爲王后，子楚爲太子。趙亦奉子楚夫人及子政歸秦。

秦王立一年，薨，謚爲孝文王。太子子楚代立，是爲莊襄王。莊襄王所養母華陽后爲華陽太后，真母夏姬

尊以爲夏太后。莊襄王元年，以呂不韋爲丞相，封爲文信侯，食河南雒陽十萬戶。

莊襄王即位三年，薨，太子政立爲王，尊呂不韋爲相國，號稱“仲父”。秦王年少，太后時時竊私通呂不韋。不韋家僮萬人。

當是時，魏有信陵君，楚有春申君，趙有平原君，齊有孟嘗君，皆下士喜賓客以相傾。呂不韋以秦之強，羞不如，亦招致士，厚遇之，至食客三千人。是時諸侯多辯士，如荀卿之徒，著書布天下。呂不韋乃使其客人人著所聞，集論以爲八覽、六論、十二紀，二十餘萬言。以爲備天地萬物古今之事，號曰《呂氏春秋》。布咸陽市門，懸千金其上，延諸侯游士賓客有能增損一字者予千金。

始皇帝益壯，太后淫不止。呂不韋恐覺禍及己，乃私求大陰人嫪毐以爲舍人，時縱倡樂，使毐以其陰關桐輪而行，令太后聞之，以啖太后。太后聞，果欲私得之。呂不韋乃進嫪毐，詐令人以腐罪告之。不韋又陰謂太后曰：“可事詐腐，則得給事中。”太后乃陰厚賜主腐者吏，詐論之，拔其鬚眉爲宦者，遂得侍太后。太后私與通，絕愛之。有身，太后恐人知之，詐卜當避時，徙官居雍。嫪毐常從，賞賜甚厚，事皆決於嫪毐。嫪毐家僮數千人，諸客求宦爲嫪毐舍人千餘人。

始皇七年，莊襄王母夏太后薨。孝文王后曰華陽太后，與孝文王會葬壽陵。夏太后子莊襄王葬芷陽，故夏太后獨別葬杜東，曰“東望吾子，西望吾夫。後百年，旁當有萬家邑”。

始皇九年，有告嫪毐實非宦者，常與太后私亂，生子二人，皆匿之。與太后謀曰“王即薨，以子爲後”。於是秦王下吏治，具得情實，事連相國呂不韋。九月，夷嫪毐三族，殺太后所生兩子，而遂遷太后於雍。諸嫪毐舍人皆沒其家而遷之蜀。王欲誅相國，爲其奉先王功大，及賓客辯士爲游說者衆，王不忍致法。

秦王十年十月，免相國呂不韋。及齊人茅焦說秦王，秦王乃迎太后於雍，歸復咸陽，而出文信侯就國河南。

歲餘，諸侯賓客使者相望於道，請文信侯。秦王恐其爲變，乃賜文信侯書曰：“君何功於秦？秦封君河南，食十萬戶。君何親於秦？號稱仲父。其與家屬徙處蜀！”呂不韋自度稍侵，恐誅，乃飲鴆而死。秦王所加怒呂不韋、嫪毐皆已死，乃皆復歸嫪毐舍人遷蜀者。

始皇十九年，太后薨，謚為帝太后，與莊襄王會葬茝陽。

太史公曰：不韋及嫪毐貴，封號文信侯。人之告嫪毐，毐聞之。秦王驗左右，未發。上之雍郊，毐恐禍起，乃與黨謀，矯太后璽發卒以反蕘年官。發吏攻毐，毐敗亡走，追斬之好畤，遂滅其宗。而呂不韋由此絀矣。孔子之所謂“聞”者，其呂子乎？

本紀第六

秦始皇本紀

秦始皇嬴政

秦始皇帝者，秦莊襄王子也。莊襄王爲秦質子於趙，見呂不韋姬，悅而取之，生始皇。以秦昭王四十八年正月生於邯鄲。及生，名爲政，姓趙氏。年十三歲，莊襄王死，政代立爲秦王。當是之時，秦地已并巴、蜀、漢中，越宛有郢，置南郡矣；北收上郡以東，有河東、太原、上黨郡；東至滎陽，滅二周，置三川郡。呂不韋爲相，封十萬戶，號曰文信侯。招致賓客游士，欲以并天下。李斯爲舍人。蒙驁、王齕、麃公等爲將軍。王年少，初即位，委國事大臣。

晉陽反，元年，將軍蒙驁擊定之。二年，庶公將卒攻卷，斬首三萬。三年，蒙驁攻韓，取十三城。王錡死。十月，將軍蒙驁攻魏氏、暘、有詭。歲大饑。四年，拔暘、有詭。三月，軍罷。秦質子歸自趙，趙太子出歸國。十月庚寅，蝗蟲從東方來，蔽天。天下疫。百姓內粟千石，拜爵一級。五年，將軍驁攻魏，定酸棗、燕、虛、長平、雍丘、山陽城，皆拔之，取二十城。初置東郡。冬雷。六年，韓、魏、趙、衛、楚共擊秦，取壽陵。秦出兵，五國兵罷。拔衛，迫東郡，其君角率其支屬徙居野王，阻其山以保魏之河內。七年，彗星先見東方，見北方，五月見西方。將軍驁死。以攻龍、孤、慶都，還兵攻汲。彗星復見西方十六日。夏太后死。八年，王弟長安君成蟜將軍擊趙，反，

死屯留，軍吏皆斬死，遷其民於臨洮。將軍壁死，卒屯留、蒲鶮反，戮其尸。河魚大上，輕車重馬東就食。

嫪毐封爲長信侯。予之山陽地，令毐居之。宮室車馬衣服苑囿馳獵恣毐。事無小大皆決於毐。又以河西太原郡更爲毐國。九年，彗星見，或竟天。攻魏垣、蒲陽。四月，上宿雍。己酉，王冠，帶劍。長信侯毐作亂而覺，矯王御璽及太后璽以發縣卒及衛卒、官騎、戎翟君公、舍人，將欲攻蘄年官爲亂。王知之，令相國昌平君、昌文君發卒攻毐。戰咸陽，斬首數百，皆拜爵，及宦者皆在戰中，亦拜爵一級。毐等敗走。即令國中：有生得毐，賜錢百萬；殺之，五十萬。盡得毐等。衛尉竭、內史肆、佐弋竭、中大夫令齊等二十人皆梟首。車裂以徇，滅其宗。及其舍人，輕者爲鬼薪。及奪爵遷蜀四千餘家，

家房陵。是月寒凍，有死者。楊端和攻衍氏。彗星見西方，又見北方，從斗以南八十日。十年，相國呂不韋坐嫪毐免。桓齮爲將軍。齊、趙來置酒。齊人茅焦說秦王曰：“秦方以天下爲事，而大王有遷母太后之名，恐諸侯聞之，由此倍秦也。”秦王乃迎太后於雍而入咸陽，復居甘泉宮。

大索，逐客。李斯上書說，乃止逐客令。李斯因說秦王，請先取韓以恐他國，於是使斯下韓。韓王患之，與韓非謀弱秦。大梁人尉繚來，說秦王曰：“以秦之強，諸侯譬如郡縣之君，臣但恐諸侯合從，翕而出不意，此乃智伯、夫差、湣王之所以亡也。願大王毋愛財物，賂其豪臣，以亂其謀，不過亡三十萬金，則諸侯可盡。”秦王從其計，見尉繚亢禮，衣服食飲與繚同。繚曰：“秦王爲人，蜂準，長目，顴鳥膺，豺聲，少恩而虎狼

心，居約易出人下，得志亦輕食人。我布衣，然見我常身自下我。誠使秦王得志於天下，天下皆爲虜矣。不可與久游。”乃亡去。秦王覺，固止，以爲秦國尉，卒用其計策。而李斯用事。

十一年，王翦、桓齮、楊端和攻鄴，取九城。王翦攻闕與、檫楊，皆并爲一軍。翦將十八日，軍歸斗食以下，什推二人從軍。取鄴安陽，桓齮將。十二年，文信侯不韋死，竊葬。其舍人臨者，晉人也逐出之；秦人六百石以上奪爵，遷；五百石以下不臨，遷，勿奪爵。自今以來，操國事不道如嫪毐、不韋者籍其門，視此。秋，復嫪毐舍人遷蜀者。當是之時，天下大旱，六月至八月乃雨。

十三年，桓齮攻趙平陽，殺趙將扈輒，斬首十萬。王之河南。正月，彗星見東方。十月，桓齮攻趙。十四年，攻趙軍於平陽，取宜安，破

之，殺其將軍。桓齮定平陽、武城。韓非使秦，秦用李斯謀，留非，非死雲陽。韓王請爲臣。

十五年，大興兵，一軍至鄴，一軍至太原，取狼孟。地動。十六年九月，發卒受地韓南陽假守騰。初令男子書年。魏獻地於秦。秦置麗邑。十七年，內史騰攻韓，得韓王安，盡納其地，以其地爲郡，命曰潁川。地動。華陽太后卒。民大饑。

十八年，大興兵攻趙，王翦將上地，下井陘，端和將河內，羌瘃伐趙，端和圍邯鄲城。十九年，王翦、羌瘃盡定取趙地東陽，得趙王。引兵欲攻燕，屯中山。秦王之邯鄲，諸嘗與王生趙時母家有仇怨，皆坑之。秦王還，從太原、上郡歸。始皇帝母太后崩。趙公子嘉率其宗數百人之代，自立爲代王，東與燕合兵，軍上谷。大饑。

二十年，燕太子丹患秦兵至國，恐，使荆軻刺秦王。秦王覺之，體解軻以徇，而使王翦、辛勝攻燕。燕、代發兵擊秦軍，秦軍破燕易水之西。二十一年，王賁攻荆。乃益發卒詣王翦軍，遂破燕太子軍，取燕薊城，得太子丹之首。燕王東收遼東而王之。王翦謝病老歸。新鄭反。昌平君徙於郢。大雨雪，深二尺五寸。

二十二年，王賁攻魏，引河溝灌大梁，大梁城壞，其王請降，盡取其地。

二十三年，秦王復召王翦，強起之，使將擊荆。取陳以南至平輿，虜荆王。秦王游至郢陳。荆將項燕立昌平君爲荆王，反秦於淮南。二十四年，王翦、蒙武攻荆，破荆軍，昌平君死，項燕遂自殺。

二十五年，大興兵，使王賁將，攻燕遼東，得燕王喜。還攻代，虜

代王嘉。王翦遂定荆江南地；降越君，置會稽郡。五月，天下大酺。

二十六年，齊王建與其相后勝發兵守其西界，不通秦。秦使將軍王賁從燕南攻齊，得齊王建。

秦初并天下，令丞相、御史曰：“異日韓王納地效璽，請爲藩臣，已而倍約，與趙、魏合從畔秦，故興兵誅之，虜其王。寡人以爲善，庶幾息兵革。趙王使其相李牧來約盟，故歸其質子。已而倍盟，反我太原，故興兵誅之，得其王。趙公子嘉乃自立爲代王，故舉兵擊滅之。魏王始約服入秦，已而與韓、趙謀襲秦，秦兵吏誅，遂破之。荆王獻青陽以西，已而畔約，擊我南郡，故發兵誅，得其王，遂定其荆地。燕王昏亂，其太子丹乃陰令荆軻爲賊，兵吏誅，滅其國。齊王用后勝計，絕秦使，欲爲亂，兵吏誅，虜其王，平齊地。寡人

以眇眇之身，興兵誅暴亂，賴宗廟之靈，六王咸伏其辜，天下大定。今名號不更，無以稱成功，傳後世。其議帝號。”丞相綰、御史大夫劫、廷尉斯等皆曰：“昔者五帝地方千里，其外侯服夷服，諸侯或朝或否，天子不能制。今陛下興義兵，誅殘賊，平定天下，海內爲郡縣，法令由一統，自上古以來未嘗有，五帝所不及。臣等謹與博士議曰：‘古有天皇，有地皇，有泰皇，泰皇最貴。’臣等昧死上尊號，王爲‘泰皇’。命爲‘制’，令爲‘詔’，天子自稱曰‘朕’。”王曰：“去‘泰’，著‘皇’，采上古‘帝’位號，號曰‘皇帝’。他如議。”制曰：“可。”追尊莊襄王爲太上皇。制曰：“朕聞太古有號毋謚，中古有號，死而以行爲謚。如此，則子議父，臣議君也，甚無謂，朕弗取焉。自今已來，除謚法。朕爲始皇帝。後世以計數，二世三世至于萬世，傳之無窮。”

始皇推終始五德之傳，以爲周得火德，秦代周德，從所不勝。方今水德之始，改年始，朝賀皆自十月朔。衣服旄旌節旗皆上黑。數以六爲紀，符、法冠皆六寸，而輿六尺，六尺爲步，乘六馬。更名河曰德水，以爲水德之始。剛毅戾深，事皆決於法，刻削毋仁恩和義，然後合五德之數。於是急法，久者不赦。

丞相綰等言：“諸侯初破，燕、齊、荆地遠，不爲置王，毋以填之。請立諸子，唯上幸許。”始皇下其議於群臣，群臣皆以爲便。廷尉李斯議曰：“周文武所封子弟同姓甚衆，然後屬疏遠，相攻擊如仇讎，諸侯更相誅伐，周天子弗能禁止。今海內賴陛下神靈一統，皆爲郡縣，諸子功臣以公賦稅重賞賜之，甚足易制。天下無異意，則安寧之術也。置諸侯不便。”始皇曰：“天下共苦戰鬥不休，以有侯王。賴宗廟，天下初定，又復立

國，是樹兵也，而求其寧息，豈不難哉！廷尉議是。”

分天下以爲三十六郡，郡置守、尉、監。更名民曰“黔首”。大酺。收天下兵，聚之咸陽，銷以爲鍾鐻，金人十二，重各千石，置廷宮中。一法度衡石丈尺。車同軌。書同文字。地東至海暨朝鮮，西至臨洮、羌中，南至北嚮戶，北據河爲塞，並陰山至遼東。徙天下豪富於咸陽十二萬戶。諸廟及章臺、上林皆在渭南。秦每破諸侯，寫放其宮室，作之咸陽北阪上，南臨渭，自雍門以東至涇、渭，殿屋複道周閣相屬。所得諸侯美人鍾鼓，以充入之。

二十七年，始皇巡隴西、北地，出雞頭山，過回中。焉作信宮渭南，已更命信宮爲極廟，象天極。自極廟道通鄜山，作甘泉前殿。築甬道，自咸陽屬之。是歲，賜爵一級。治馳道。

二十八年，始皇東行郡縣，上鄒嶧山。立石，與魯諸儒生議，刻石頌秦德，議封禪望祭山川之事。乃遂上泰山，立石，封，祠祀。下，風雨暴至，休於樹下，因封其樹爲五大夫。禪梁父。刻所立石，其辭曰：

皇帝臨位，作制明法，臣下修飭。二十有六年，初并天下，罔不賓服。親巡遠方黎民，登茲泰山，周覽東極。從臣思迹，本原事業，祇誦功德。治道運行，諸產得宜，皆有法式。大義休明，垂于後世，順承勿革。皇帝躬聖，既平天下，不懈於治。夙興夜寐，建設長利，專隆教誨。訓經宣達，遠近畢理，咸承聖志。貴賤分明，男女禮順，慎遵職事。昭隔內外，靡不清淨，施于後嗣。化及無窮，遵奉遺詔，永承重戒。

於是乃並勃海以東，過黃、腫，窮成山，登之罘，立石頌秦德焉而去。

南登琅邪，大樂之，留三月。乃徙黔首三萬戶琅邪臺下，復十二歲。作琅邪臺，立石刻，頌秦德，明得意。曰：

維二十八年，皇帝作始。端平法度，萬物之紀。以明人事，合同父子。聖智仁義，顯白道理。東撫東土，以省卒士。事已大畢，乃臨于海。皇帝之功，勤勞本事。上農除末，黔首是富。普天之下，搏心揖志。器械一量，同書文字。日月所照，舟輿所載。皆終其命，莫不得意。應時動事，是維皇帝。匡飭異俗，陵水經地。憂恤黔首，朝夕不懈。除疑定法，咸知所辟。方伯分職，諸治經易。舉錯必當，莫不如畫。皇帝之明，臨察四方。

尊卑貴賤，不逾次行。奸邪不容，皆務貞良。細大盡力，莫敢怠荒。遠邇辟隱，專務肅莊。端直敦忠，事業有常。皇帝之德，存定四極。誅亂除害，興利致福。節事以時，諸產繁殖。黔首安寧，不用兵革。六親相保，終無寇賊。歡欣奉教，盡知法式。六合之內，皇帝之土。西涉流沙，南盡北戶。東有東海，北過大夏。人迹所至，無不臣者。功蓋五帝，澤及牛馬。莫不受德，各安其宇。

維秦兼有天下，立名為“皇帝”，乃撫東土，至于琅邪。列侯武城侯王離、列侯通武侯王貴、倫侯建成侯趙亥、倫侯昌武侯成、倫侯武信侯馮毋擇、丞相隗林、丞相王綰、卿李斯、卿王戊、五大夫趙嬰、五大夫楊

穆從，與議於海上。曰：“古之帝者，地不過千里，諸侯各守其封域，或朝或否，相侵暴亂，殘伐不止，猶刻金石，以自爲紀。古之五帝三王，知教不同，法度不明，假威鬼神，以欺遠方，實不稱名，故不久長。其身未歿，諸侯倍叛，法令不行。今皇帝并一海內，以爲郡縣，天下和平。昭明宗廟，體道行德，尊號大成。群臣相與誦皇帝功德，刻于金石，以爲表經。

既已，齊人徐市等上書，言海中有三神山，名曰蓬萊、方丈、瀛洲，仙人居之。請得齋戒，與童男女求之。于是遣徐市發童男女數千人，入海求仙人。

始皇還，過彭城，齋戒禱祠，欲出周鼎泗水。使千人没水求之，弗得。乃西南渡淮水，之衡山、南郡。

浮江，至湘山祠。逢大風，幾不得渡。上問博士曰：“湘君何神？”博士對曰：“聞之，堯女，舜之妻，而葬此。”於是始皇大怒，使刑徒三千人皆伐湘山樹，赭其山。上自南郡由武關歸。

二十九年，始皇東游。至陽武博狼沙中，爲盜所驚。求弗得，乃令天下大索十日。

登之罘，刻石。其辭曰：

維二十九年，時在中春，陽和方起。皇帝東游，巡登之罘，臨照于海。從臣嘉觀，原念休烈，追誦本始。大聖作治，建定法度，顯箸綱紀。外教諸侯，光施文惠，明以義理。六國回辟，貪戾無厭，虐殺不已。皇帝哀衆，遂發討師，奮揚武德。義誅信行，威燁旁達，莫不賓服。烹滅強暴，振救黔首，周定四極。

普施明法，經緯天下，永爲儀則。大矣哉！宇縣之中，承順聖意。群臣誦功，請刻于石，表垂于常式。

其東觀曰：

維二十九年，皇帝春游，覽省遠方。逮于海隅，遂登之罘，昭臨朝陽。觀望廣麗，從臣咸念，原道至明。聖法初興，清理疆內，外誅暴強。武威旁暢，振動四極，禽滅六王。闡并天下，留害絕息，永偃戎兵。皇帝明德，經理宇內，視聽不怠。作立大義，昭設備器，咸有章旗。職臣遵分，各知所行，事無嫌疑。黔首改化，遠邇同度，臨古絕尤。常職既定，後嗣循業，長承聖治。群臣嘉德，祇誦聖烈，請刻之罘。

旋，遂之琅邪，道上黨入。

三十年，無事。

三十一年十二月，更名臘曰“嘉平”。賜黔首里六石米，二羊。始皇爲微行咸陽，與武士四人俱，夜出逢盜蘭池，見窘，武士擊殺盜，關中大索二十日。米石千六百。

三十二年，始皇之碣石，使燕人盧生求羨門、高誓。刻碣石門。壞城郭，決通堤防。其辭曰：

遂興師旅，誅戮無道，爲逆滅息。武殄暴逆，文復無罪，庶心咸服。惠論功勞，賞及牛馬，恩肥土域。皇帝奮威，德并諸侯，初一泰平。墮壞城郭，決通川防，夷去險阻。地勢既定，黎庶無繇，天下咸撫。男樂其疇，女修其業，事各有序。惠被諸產，久并來田，莫不安所。群臣誦烈，請刻此石，垂著儀矩。

因使韓終、侯公、石生求仙人不死之藥。始皇巡北邊，從上郡入。燕

人盧生使入海還，以鬼神事，因奏錄圖書，曰“亡秦者胡也”。始皇乃使將軍蒙恬發兵三十萬人北擊胡，略取河南地。

三十三年，發諸嘗逋亡人、贅婿、賈人略取陸梁地，爲桂林、象郡、南海，以適遣戍。西北斥逐匈奴。自榆中並河以東，屬之陰山，以爲四十四縣，城河上爲塞。又使蒙恬渡河取高闕、陽山、北假中，築亭障以逐戎人。徙謫，實之初縣。禁不得祠。明星出西方。三十四年，適治獄吏不直者，築長城及南越地。

始皇置酒咸陽宮，博士七十人前爲壽。僕射周青臣進頌曰：“他時秦地不過千里，賴陛下神靈明聖，平定海內，放逐蠻夷，日月所照，莫不賓服。以諸侯爲郡縣，人人自安樂，無戰爭之患，傳之萬世。自上古不及陛下威德。”始皇悅。博士齊人淳于越進曰：“臣聞殷周之王千餘歲，封子

弟功臣，自爲枝輔。今陛下有海內，而子弟爲匹夫，卒有田常、六卿之臣，無輔拂，何以相救哉？事不師古而能長久者，非所聞也。今青臣又面諛以重陛下之過，非忠臣。”始皇下其議。丞相李斯曰：“五帝不相復，三代不相襲，各以治，非其相反，時變異也。今陛下創大業，建萬世之功，固非愚儒所知。且越言乃三代之事，何足法也？異時諸侯并爭，厚招游學。今天下已定，法令出一，百姓當家則力農工，士則學習法令辟禁。今諸生不師今而學古，以非當世，惑亂黔首。丞相臣斯昧死言：古者天下散亂，莫之能一，是以諸侯并作，語皆道古以害今，飾虛言以亂實，人善其所私學，以非上之所建立。今皇帝并有天下，別黑白而定一尊。私學而相與非法教，人聞令下，則各以其學議之，入則心非，出則巷議，夸主以爲名，異取以爲高，率群下以造謗。如此弗禁，則主勢降乎上，黨與成乎

下。禁之便。臣請史官非秦記皆燒之。非博士官所職，天下敢有藏《詩》、《書》、百家語者，悉詣守、尉雜燒之。有敢偶語《詩》、《書》者弃市。以古非今者族。吏見知不舉者與同罪。令下三十日不燒，黥爲城旦。所不去者，醫藥卜筮種樹之書。若欲有學法令，以吏爲師。”制曰：“可。”

三十五年，除道，道九原抵雲陽，塹山堙谷，直通之。於是始皇以爲咸陽人多，先王之宮廷小，吾聞周文王都豐，武王都鎬，豐鎬之間，帝王之都也。乃營作朝宮渭南上林苑中。先作前殿阿房，東西五百步，南北五十丈，上可以坐萬人，下可以建五丈旗。周馳爲閣道，自殿下直抵南山。表南山之顛以爲闕。爲復道，自阿房渡渭，屬之咸陽，以象天極閣道絕漢抵營室也。阿房宮未成；成，欲更擇令名名之。作宮阿房，故天下謂之阿房宮。隱宮徒刑者七十餘萬人，

乃分作阿房宮，或作麗山。發北山石椁，乃寫蜀、荆地材皆至。關中計宮三百，關外四百餘。於是立石東海上胸界中，以爲秦東門。因徙三萬家麗邑，五萬家雲陽，皆復不事十歲。

盧生說始皇曰：“臣等求芝奇藥仙者常弗遇，類物有害之者。方中，人主時爲微行以辟惡鬼，惡鬼辟，真人至。人主所居而人臣知之，則害於神。真人者，入水不濡，入火不爇，陵雲氣，與天地久長。今上治天下，未能恬佚。願上所居宮毋令人知，然後不死之藥殆可得也。”於是始皇曰：“吾慕真人，自謂‘真人’，不稱‘朕’。”乃令咸陽之旁二百里內宮觀二百七十復道甬道相連，帷帳鍾鼓美人充之，各案署不移徙。行所幸，有言其處者，罪死。始皇幸梁山宮，從山上見丞相車騎重，弗善也。中人或告丞相，丞相後損車騎。始皇怒曰：“此中人泄吾語。”案問莫服。當是

時，詔捕諸時在旁者，皆殺之。自是後莫知行之所在。聽事，群臣受決事，悉於咸陽宮。

侯生、盧生相與謀曰：“始皇爲人，天性剛戾自用，起諸侯，并天下，意得欲從，以爲自古莫及己。專任獄吏，獄吏得親幸。博士雖七十人，特備員弗用。丞相諸大臣皆受成事，倚辨於上。上樂以刑殺爲威，天下畏罪持祿，莫敢盡忠。上不聞過而日驕，下懾伏謾欺以取容。秦法，不得兼方，不驗，輒死。然候星氣者至三百人，皆良士，畏忌諱諛，不敢端言其過。天下之事無小大皆決於上，上至以衡石量書，日夜有呈，不中呈不得休息。貪於權勢至如此，未可爲求仙藥。”於是乃亡去。始皇聞亡，乃大怒曰：“吾前收天下書不中用者盡去之。悉召文學方術士甚衆，欲以興太平，方士欲練以求奇藥。今聞韓衆去不報，徐市等費以巨萬計，終不得藥，徒奸利相告日聞。盧生等吾尊

賜之甚厚，今乃誹謗我，以重吾不德也。諸生在咸陽者，吾使人廉問，或爲詭言以亂黔首。”於是使御史悉案問諸生，諸生傳相告引，乃自除。犯禁者四百六十餘人，皆坑之咸陽，使天下知之，以懲後。益發謫徙邊。始皇長子扶蘇諫曰：“天下初定，遠方黔首未集，諸生皆誦法孔子，今上皆重法繩之，臣恐天下不安。唯上察之。”始皇怒，使扶蘇北監蒙恬於上郡。

三十六年，熒惑守心。有墜星下東郡，至地爲石，黔首或刻其石曰“始皇帝死而地分”。始皇聞之，遣御史逐問，莫服，盡取石旁居人誅之，因燔銷其石。始皇不樂，使博士爲《仙真人詩》，及行所游天下，傳令樂人歌弦之。秋，使者從關東夜過華陰平舒道，有人持璧遮使者曰：“爲吾遺瀆池君。”因言曰：“今年祖龍死。”

使者問其故，因忽不見，置其璧去。使者奉璧具以聞。始皇默然良久，曰：“山鬼固不過知一歲事也。”退言曰：“祖龍者，人之先也。”使御府視璧，乃二十八年行渡江所沈璧也。於是始皇卜之，卦得游徙吉。遷北河榆中三萬家。拜爵一級。

三十七年十月癸丑，始皇出游。左丞相斯從，右丞相去疾守。少子胡亥愛慕請從，上許之。十一月，行至雲夢，望祀虞舜於九疑山。浮江下，觀籍柯，渡海渚。過丹陽，至錢唐。臨浙江，水波惡，乃西百二十里從狹中渡。上會稽，祭大禹，望于南海，而立石刻頌秦德。其文曰：

皇帝休烈，平一宇內，德惠修長。三十有七年，親巡天下，周覽遠方。遂登會稽，宣省習俗，黔首齋莊。群臣誦功，本原事迹，追首高明。秦聖臨國，始

定刑名，顯陳舊章。初平法式，審別職任，以立恒常。六王專倍，貪戾傲猛，率衆自強。暴虐恣行，負力而驕，數動甲兵。陰通閒使，以事合從，行爲辟方。內飾詐謀，外來侵邊，遂起禍殃。義威誅之，殄熄暴悖，亂賊滅亡。聖德廣密，六合之中，被澤無疆。皇帝并宇，兼聽萬事，遠近畢清。運理群物，考驗事實，各載其名，貴賤并通，善否陳前，靡有隱情。飾省宣義，有子而嫁，倍死不貞。防隔內外，禁止淫泆，男女潔誠。夫爲寄猥，殺之無罪，男秉義程。妻爲逃嫁，子不得母，咸化廉清。大治濯俗，天下承風，蒙被休經。皆遵度軌，和安敦勉，莫不順令。黔首修潔，人樂同則，嘉保

太平。後敬奉法，常治無極，輿舟不傾。從臣誦烈，請刻此石，光垂休銘。

還過吳，從江乘渡。並海上，北至琅邪。方士徐市等入海求神藥，數歲不得，費多，恐譴，乃詐曰：“蓬萊藥可得，然常爲大鯨魚所苦，故不得至，願請善射與俱，見則以連弩射之。”始皇夢與海神戰，如人狀。問占夢，博士曰：“水神不可見，以大魚蛟龍爲候。今上禱祠備謹，而有此惡神，當除去，而善神可致。”乃令入海者齋捕巨魚具，而自以連弩候大魚出射之。自琅邪北至榮成山，弗見。至之罘，見巨魚，射殺一魚。遂並海西。

至平原津而病。始皇惡言死，群臣莫敢言死事。上病益甚，乃爲璽書賜公子扶蘇曰：“與喪會咸陽而葬。”書已封，在中車府令趙高行符璽事

所，未授使者。七月丙寅，始皇崩於沙丘平臺。丞相斯爲上崩在外，恐諸公子及天下有變，乃秘之，不發喪。棺載輜涼車中，故幸宦者參乘，所至上食。百官奏事如故，宦者輒從輜涼車中可其奏事。獨子胡亥、趙高及所幸宦者五六人知上死。趙高故嘗教胡亥書及獄律令法事，胡亥私幸之。高乃與公子胡亥、丞相斯陰謀破去始皇所封書賜公子扶蘇者，而更詐爲丞相斯受始皇遺詔沙丘，立子胡亥爲太子。更爲書賜公子扶蘇、蒙恬，數以罪，賜死。語具在《李斯傳》中。行，遂從井陘抵九原。會暑，上輜車臭，乃詔從官令車載一石鮑魚，以亂其臭。

行從直道至咸陽，發喪。太子胡亥襲位，爲二世皇帝。九月，葬始皇鄜山。始皇初即位，穿治鄜山，及并天下，天下徒送詣七十餘萬人，穿三泉，下銅而致椁，宮觀百官奇器珍怪

徙臧滿之。令匠作機弩矢，有所穿近者輒射之。以水銀爲百川江河大海，機相灌輸，上具天文，下具地理。以人魚膏爲燭，度不滅者久之。二世曰：“先帝後宮非有子者，出焉不宜。”皆令從死，死者甚衆。葬既已下，或言工匠爲機，臧皆知之，臧重即泄。大事畢，已臧，閉中羨，下外羨門，盡閉工匠臧者，無復出者。樹草木以象山。

KAYNAKÇA

BAI, Shou Yi, **An Outline History of China** (Ana Hatlarıyla Çin Tarihi), Foreign Language Press, Beijing, 2010.

DICLAUDIO, Dennis, **Paranoyak**, NTV Yayınları, İstanbul, 2010

DYAN, Qingdao, **The First Emperor; China's Terra Cotta Army** (İlk İmparator: Çin'in Terra Cotta Ordusu), British Museum, 2007.

EBERHARD, Wolfram, **Çin Tarihi**, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, 1987.

FİDAN, Giray, **Qin Devrimleri: Qin Shi Huang Döneminde Çin'de Yapılan Devrimler**, Ankara, 2007. (Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi)

GÖKA, Erol, **Ölme – Ölümün ve Geride Kalanların Psikolojisi**, Timaş Yayınları, İstanbul, 2010.

HANSEN, Valerie, **The Open Empire: A History of China to 1600** (Açık Hükümdarlık: 1600'e kadar Çin Tarihi", Newyork: Norton, 2000.

HÖKELEKLİ, Hayati, **Ölüm ve Ölüm Ötesi Psikolojisi**, Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, Bursa, 1991, S.3, C.3.

HUANG, Ray, **China: A Macro History** (Çin tarihi: Bir Makro Tarih Yaklaşımı),
M.E. Sharpe Publishing, 1987.

JENNER, W. J. F., **The Tyranny of History: The Roots of China's Crisis**, Allen
Lane, Londra, 1992.

KARACA, Faruk, **Ölüm Psikolojisi**, Beyan Yayınları, İstanbul, 2000.

KEAY, Jhon, **Çin Tarihi**, İnkılap Yayınevi, 2011.

KHOON Choy Lee, **Japan-Between Myth and Reality** (Mitoloji ve Gerçeklik
Arasındaki Japonya), World Scientific Publishing, London, 1995.

KOÇ, Mustafa, **Ölüm Korkusu Üzerine Kuramsal Açidan Psikolojik Bir
Değerlendirme**, Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, Sakarya,
2002.

LIU, Qing De, **Zhongguo Lidai Changcheng Shi Lu** (Çağlar Boyunca Çin Seddi
Üzerine Şiirler), Hebei Meishu Chubanshe, Hebei, 1991.

LIVIA Kohn, **The Taoist Experience: An Anthology** (Taoist Deneyim: Bir
Antoloji), State University of New York Press, New York, 1993.

LOVELL, Julia, **Çin Seddi-Dünyaya Karşı 3000 Yıl**, NTV Yayınları, 2008.

LU, Xujia, (许嘉璐), **Shi Ji (史记) (Tarih Kayıtları)**, 1. Cilt, Hanyu Da Cidian Chubanshe, Shanghai, 2004.

LU, Xujia, (许嘉璐), **Shi Ji (史记) (Tarih Kayıtları)**, 2. Cilt, Hanyu Da Cidian Chubanshe, Shanghai, 2004.

LUO, Zhewen, **China's Imperial Tombs and Mausoleums** (Çin'in Emperyal Mezarları ve Mozoleleri) , Foreign Languages Press, 1993.

MAH, Adeline Yen, **A Thousand Pieces of Gold: Growing Up Through China's Proverbs** (Bin Altın: Çin Atasözlerinin Gelişmesi), Published by HarperCollins, 2003.

NEEDHAM, Joseph, **Science and Civilization in China (Çin'de Bilim ve Uygarlık)**, Cambridge University Press, 1954, IV.3.

O'CONNOR, Jane, **The Emperor's Silent Army** (Hükümdarın Sessiz Ordusu), Viking Yayınevi, 2002, İngiltere.

OKAY, Bülent, **Çin Seddi'nin Yapılışı Hakkında Değişik Bir Görüş**, Belleten, C. LVII, sayı: 218, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, 1993.

OKAY, Bülent, **Konfüçyüs**, Okyanus Yayıncılık, İstanbul, 2004.

OKAY, Bülent, **Qin Hanedanlığı ve Qin Shi Huang**, Ankara, 2010. (Ankara Üniversitesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Ders Notları)

TWITCHETT, Denis, **The Cambridge History of China (Volume I The Ch'in and Han Empires, 221 B.C. – A.D. 220)**, Cambridge University Press, 2008.

WOOD, Frances, **China's First Emperor and His Terracotta Warriors** (Çin'in İlk İmparatoru ve Onun Terracotta Savaşçıları), Macmillan Publishing, 2008.

YANG, Ji, **长城 (Çin Seddi)**, Zhongguo Minzu Chubanshe, Beijing, 2007.

ZHANG, Fen Tian, (张分田), **Qin Shi Huang Zhuan (秦始皇传)**, (Qin Shi Huang Biyografisi), Ren Min Chu Ban She, Bei Jing, 2005.